

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra Archeologie

**Laténské bojovnické hroby z období LT B – C1 ve východních
Čechách**

Bakalářská práce

Autor: Jana Hanušová

Studijní program: B7109 Archeologie

Studijní obor: 7105R001

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Mangel

Hradec Králové, 2016

Autor: Jana Hanušová
Název práce: Laténské bojovnícké pohřby z období LT B-C1 ve východních Čechách
Název bakalářské práce AJ: La-Tène warrior burials from LT B-C1 period in eastern Bohemia
Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Mangel

Cíle, metody:

Cílem práce je komplexní vyhodnocení pohřbů se zbraněmi z období LT B–C1 známých z území bývalého východočeského kraje (před rokem 2000). Na základě kritického zhodnocení publikovaných informací bude vytvořen soupis a databáze uvedených hrobových nálezů a nálezů hrobového charakteru. Získaná data budou ověřena a doplněna studiem archeologického materiálu v depozitářích příslušných muzejních institucí. Pohřby bojovníků budou následně vyhodnoceny z hlediska pohřebního ritu, úpravy hrobové jámy či složení hrobové výbavy. Hodnocení předmětů hrobových výbav provede student na základě typologických principů a stylové analýzy, aspekty pohřebního ritu budou v případě nutnosti podrobeny kvantitativnímu vyhodnocení. Řešeny dále budou otázky nadregionálních kontaktů projevující se v daném typu pramenů i chronologické a sociální aspekty bojovníckých pohřbů.

Bujna, J. 1982: Spiegelung der Socialstruktur auf latenezeitlichen Gräberfeldern in Karpatenbecken. Památky Archeologické 73, 321–431.

Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Praha.

Horák, J. 2011: Keltický meč v kontextu hrobových celků z Moravy. Rukopis diplomové práce uložený na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. Opava.

Mangel, T. 2009: Laténská pohřebiště v horním Polabí. Hradec Králové.

Sankot, P. 2006: New conservation of a La Tène cremation grave from Úhřetice, Chrudim district. In: Sedláček, R. – Sigl, J. – Vencl, S. eds.: Vítá Archaeologica. Sborník Vítá Vokolka. Hradec Králové – Pardubice, 243–254.

Venclová, N. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 7, doba laténská. Praha.

Waldhauser, J. 1988: keltská pohřebiště na Jičínsku. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové 15, 56–76.

Waldhauser, J. et al. 1987: Keltische Gräberfelder in Böhmen. Bericht der Römisch-germanischen Kommission in Mainz 68, 25–179.

Waldhauser, J. 1999: Jak se kopou keltské hroby. Laténská pohřebiště ve 4. – 3. Století v Čechách. Praha.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího práce Mgr. Tomáše Mangela a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 5. 2016

.....
Jana Hanušová

Anotace

HANUŠOVÁ, JANA. Laténské bojovnické pohřby z období LT B-C1 ve východních Čechách. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2016, 89 s. Bakalářská práce.

Předložená bakalářská práce se zabývá vyhodnocením bojovnických pohřbů období LT B – LT C1 na území bývalého východočeského kraje. Vyhodnocení hrobů je vytvořeno na základě pohřebního ritu, uložení zemřelého, rozměrů hrobové jámy, předmětů hrobové výbavy a jejich uložení. Dále je v práci řešena sociální struktura východočeských bojovnických hrobů a kontakty s jinými oblastmi laténské kultury. Součástí práce je soupis hrobů a předmětů hrobové výbavy.

Klíčová slova:

bojovnické hroby, východní Čechy, doba laténská, hroby, zbraně

Annotation

HANUŠOVÁ, JANA. La-Tène warrior burials from LT B-C1 period in eastern Bohemia. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2016, 89 p. Bachelor thesis.

This bachelor thesis deals with evaluation warrior burials from LT B – LT C1 period in eastern Bohemia. Evaluations of the graves are formed on the basis of the burial rite, the deposition of the deceased, the dimension of the burial pit, grave goods and imposition of the grave goods in the grave. This thesis solves the social structure of the warrior burials in the eastern Bohemia and contact with other area of La-Tène culture. The thesis includes a list of warrior burials and their grave goods.

Keywords:

warrior burials, eastern Bohemia, La-Tène Culture, graves, weapons

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu této bakalářské práce T. Mangelovi za cenné rady a připomínky, ale také za velikou ochotu, s kterou mi pomáhal při realizaci předkládané práce. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům muzeí archeologického oddělení v Hradci Králové, Pardubicích, Chrudimi, Jičíně, Jaroměři, Hořicích, Novém Bydžově a dalších institucích. Dále též těm, kteří reagovali na moje mailly a poskytli mi cenné rady.

Obsah

1. Úvod	8
2. Dějiny bádání	9
2.1 Dějiny bádání ve východních Čechách	12
3. Prostorové, chronologické a terminologické vymezení	14
4. Pohřbívání v období LT B – LT C1	16
5. Předměty hrobové výbavy	18
5.1 Ofenzivní zbraně	18
5.1.1 Dlouhý meč	18
5.1.2 Krátký (pseudo)antropomorfní meč	20
5.1.3 Kopí a oštěp.....	21
5.2 Defenzivní zbraně	22
5.2.1 Štít	22
5.2.2 Ochranná zbroj	24
5.3 Mužský opasek	26
5.4 Ostatní hrobová výbava.....	27
6. Vyhodnocení	28
6.1. Lokality ve východních Čechách	28
6.1.1 Pohřebiště a krajina	28
6.1.2 Hroby, ritus a uložení zemřelého	29
6.1.3 Zastoupení bojovnických hrobů na pohřebištích ve východních Čechách	32
6.1.4 Uložení milodarů v hrobové jámě	33
6.1.5 Relativní chronologie	35
6.2 Inventář bojovnických hrobů	36
6.2.1 Dlouhý meč	36

6.2.2 Kopí a oštěp.....	38
6.2.3 Štít	40
6.2.4 Ochranná zbroj	41
6.2.5 Mužský opasek	41
6.2.6 Kruhový šperk	42
6.2.7 Spony.....	43
6.2.8 Keramika	43
6.2.9 Masité přílohy	44
6.2.10 Kančí kly	44
6.2.11 Ostatní hrobová výbava.....	45
6.2.12 Doklady zachování tkanin	45
7. Sociální struktura laténských bojovnických hrobů	46
8. Soupis lokalit.....	49
9. Závěr.....	79
Literatura	81
Použité zdroje	89

Seznam příloh

Tabulky

1. Úvod

Tato práce se zaměřuje na hroby s militarií v oblasti východních Čech z období LT B – LT C1. V kapitole Morfologie se čtenář seznámí s morfologií laténských ofenzivních a defenzivních zbraní a s ostatní hrobovou výbavou, která bojovníka doprovázela.

Následně jsou lokality s laténskými bojovnickými hroby a NHCH vyhodnoceny z hlediska přírodních charakteristik. Bojovnické hroby jsou analyzovány z hlediska pohřebního ritu, uložení zemřelého, úpravy hrobové jámy, umístění milodarů v hrobové jámě a chronologie. Jednotlivé složky hrobové výbavy bojovnických hrobů z východních Čech jsou rozebrány z morfologického hlediska. V práci jsou též řešeny možné meziregionální vlivy a sociální struktura bojovnických hrobů.

Potřebná data byla získána v dostupných archeologických monografiích a odborných periodikách. Data o archeologickém materiálu byla ověřena v příslušných muzejních depozitářích.

2. Dějiny bádání

Významným mezníkem pro poznání doby laténské se v polovině 19. století stal objev lokality La Tène ve Švýcarsku. Z této lokality pochází velký počet železných artefaktů – mečů, náradí, spon a dalších předmětů (Filip 1956, 36).

Militaria byla později zpracovávána, společně s dalšími artefakty, v rozsáhlých syntézách pojednávající o hmotné kultuře doby laténské. Lze připomenout práci J. Décheletta z roku 1914 a M. Jahna z roku 1916 (Horák 2009, 15; Venclová (ed.) 2008, 9).

Dobou laténskou na Vyškovsku se zabýval A. Procházka. Část monografie z roku 1937 je věnována laténským militariím. A. Procházka v této publikaci rozdělil hroty kopí do pěti skupin a botky kopí do čtyř skupin. Štítovou puklici rozdělil do pěti skupin (Procházka 1937, 33 – 34, 37 – 40).

Nálezy laténských mečů z oblasti Karpatské kotliny publikovala roku 1944 I. von Hunyady, provedla též jejich chronologii a dále si všímala jejich výzdoby (Horák 2011, 65).

R. R. Clarke a C. F. C. Hawkes publikovali roku 1955 nálezy železných antropomorfních mečů z britských ostrovů a kontinentální Evropy. Tyto antropomorfní meče rozdělili do sedmi skupin (skupina A – G).

Středoevropskou problematikou doby laténské se zabýval J. Filip v monografii Keltové ve střední Evropě vydanou v roce 1956. V níž zpracoval středoevropské nálezy z doby laténské a vytvořil jejich chronologii. Dále se J. Filip zabýval sociální strukturou laténského obyvatelstva a rozdělil ji do pěti skupin podle nálezů z hrobů: 1 skupina – hroby s militarií (mečem, kopím či oštěpem a štítem nebo alespoň jedním ze jmenovaných), 2 skupina – hroby žen s bohatou výbavou, 3 – hroby mužů, žen či dětí s průměrnou výbavou (pohřby s více než jedním předmětem hrobové výbavy), 4 –

hroby s chudou výbavou (s jedním předmětem hrobové výbavy), 5 skupinu tvoří hroby zcela bez hrobové výbavy (Filip 1956, 307 – 310).

J. M. De Navarro publikoval roku 1972 nálezy mečů z lokality La Tène. V této práci byla řešena morfologie a chronologie laténských mečů, část práce je věnována výzdobě laténských mečů a jejich klasifikaci. Ve stejném roce se sociální strukturou laténského obyvatelstva z oblasti Moravy zabýval M. Čižmář. Ve své práci vycházel ze tří pohřebišť (Brno-Maloměřice, Holubice a Křenovice). Bojovnické hroby dále rozdělil do dvou skupin 1A bohaté bojovnické hroby s militarií a se třemi a více dalšími předměty, skupina 1B chudé bojovnické hroby s militarií a maximálně dvěma dalšími předměty hrobové výbavy (Čižmář 1972, 78).

Jednotlivými složkami bojovnické výbavy, přesněji štíty se zabýval roku 1977 M. Domaradski. Ve své práci se zaměřil na území Malopolska, Slovenska, Maďarska, Rumunska, Chorvatska, Srbska, Slovinska a Rakouska. Kovové puklice štítu rozdělil do pěti skupin a kovová držadla rozdělil do šesti skupin. Dále zde řeší genezi laténského štítu, jeho vliv na ostatní národy a chronologii jednotlivých součástí laténského štítu.

V roce 1982 se J. Bujna zabýval jednotlivými složkami hrobové výbavy, relativní chronologií a sociální strukturou laténské společnosti v oblasti Karpatské kotliny, kterou rozdělil do osmi oblastí (A – jihozápadní Slovensko, B – východní Slovensko, C – severozápadní Maďarsko, D – východně od Dunaje (na území Maďarska), E – severozápadní Rumunsko, F – centrální Transylvánie, G – severovýchodní Jugoslávie a H – severní Jugoslávie a jižní Maďarsko, na západ od Dunaje). J. Bujna vychází z 36 pohřebišť, v nichž se nacházelo 910 hrobů. Sociální strukturu laténské společnosti rozdělil do pěti skupin. Do skupiny I se zařadil muž s kompletní výbrojí a ženu s opaskem, ve skupině skupina II se nacházel muž s jedním nebo více kopími (avšak bez meče), nebo muž s předmětem denní potřeby nebo náradím (hroby řemeslníků) a žena bez opasku, skupina III zahrnuje muže a ženy s chudou výbavou, ve skupině IV se nachází muž a žena s keramickou nádobou, skupina V je již zcela bez výbavy (Bujna 1982, 377 – 441, 423 – 424).

J.-L. Brunaux a B. Lambot se v roce 1987 v monografii *Guerre et Armement Chez les Gaulois 450 – 52 av. J.-C* zabývali chronologií laténských militarií a mužských opasků.

Dlouhými laténskými „keltskými“ meči a jejich technikou výroby se zabýval R. Pleiner, v monografii *The Celtic Sword* vydanou roku 1993. Astrálními motivy na antropomorfních mečících v době laténské se zabýval A. P. Fitzpatrick roku 1996. Dále roku 1999 se militarií a jejich chronologií zabýval A. Rapin.

Nálezy laténského štítu z celého území České republiky publikovala ve své seminární práci A. Danielisová v roce 2000. V této práci jsou laténské štíty ze zmiňované oblasti řešeny z typologicko-chronologického hlediska.

Laténskou zbrojí a se zabývá L. Hansen v publikaci *Die Panzerung der Kelten* vydanou v roce 2003. Neopomenul zmínit halštatskou zbroj a zbroje mimo území laténské kultury (např. zbroj z oblastí Itálie, Iberie a Thrákie). Ve stejném roce se českými nálezy pseudoantropomorfních mečů se zabýval P. Sankot (2003) v monografii *Les Èpèes du Dèbut de La Tène en Bohême. Sociální strukturou, hroby a analýzou pohřební výbavy, včetně zbraní, v období Ha D1 – LT C2* zabýval L. Baray (2003). Jeho práce vychází z více jak 1 500 hrobů a nejméně 5 500 artefaktů z oblasti Francie, přesněji se jedná o oblasti východní poloviny Pařížské kotliny – např. se jedná o Marnskou oblast, oblast Champagne a Ile-de-France (Danielisová 2005, 229 – 232).

V roce 2005 se F. Mathieu věnoval mužskými opaskům sloužící k zavěšení meče, jejich rekonstrukcí a variabilitou nošení.

Problematiku doby laténské v Čechách publikovala N. Venclová (ed.) v roce 2008. Část publikace je věnována bojovnícké výzbroji a výstroji a sociální struktuře laténského obyvatelstva, kterou vytvořila na základě vyhodnocení hrobů a hrobové výbavy. Sociální strukturu rozdělila do čtyř skupin: muž s militarií, muž bez militarií, žena s bohatou hrobovou výbavou a žena s chudou výbavou (Venclová (ed.) 2008, 86).

J. Horák ve své bakalářské práci roku 2009 zpracoval nálezy laténského kopí z oblasti Moravy. Ve své práci vychází z 90 hrobů ze 45 lokalit, ve kterých se nacházelo laténského kopí. Ve své práci řeší laténská kopí z typologicko-chronologického hlediska.

Meči z oblasti Moravy se zabývá J. Horák ve své diplomové práci z roku 2011. Řeší zde typologii a chronologii z moravských nálezů laténských (pseudo)antropomorfních a dlouhých laténských mečů z celkového počtu 65 moravských lokalit s nálezy laténského meče.

Nejnověji se bojovnickými hroby v střední a pozdní době laténské zabýval Panke-Schneider v publikaci *Gräber mit Waffengabe der Mittel- und Spätlatènezeit in Kontinentaleuropa* vydanou roku 2013. Je zde řešena chronologie laténských zbraní a sociální struktura bojovnických hrobů z oblasti kontinentální Evropy. O rok později moravské nálezy pseudoantropomorfních mečů publikoval J. Horák (2014).

2.1 Dějiny bádání ve východních Čechách

První laténský bojovnický hrob ve východních Čechách zaznamenal roku 1854 Petera Rohoznický v Hustířanech 1. Tuto informaci musíme však brát s určitou rezervou (Sklenář 1999, 68; Waldhauser 2001, 234). S jistotou lze mluvit o prvním laténském východočeském hrobě bojovníka z Jičína 1 nalezeného roku 1881 (Šnajdr 1881, 1).

Na přelomu 19. a 20. století a počátku 20. století docházelo, především v souvislosti s těžbou cihlářské hlíny, k přibývání známých pohřebišť (Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 18). Lze uvést pohřebiště Dobrá Voda 1 s 35 hroby, z nichž šest hrobů bylo bojovnických (Waldhauser 1987, 72 – 80). Další lokalita se nachází v Novém Bydžově 1. Na této lokalitě se nacházela dvě velká pohřebiště, avšak bojovnické hroby známe pouze z pohřebiště „Otmarka“ s minimálně čtyřmi hroby bojovníků (Filip 1956, 368 – 369). Na pohřebišti v Hořenicích 1 bylo odryto celkem 25 hrobů, z nichž v devíti hrobech byla nalezena militaria (Mangel 2009, 15 – 20).

K útlumu dochází v 30. až 50. letech 20. století. Ve zmíněném období nebyl ve východních Čechách zaznamenán žádný laténský hrob bojovníka. Objeveny byly nálezy hrobového charakteru. Jedná se o kopí z Tuněchod 1 (tab. 19:3), meč, kopí a nůž (tab. 18:1 – 3) z lokality Pševes 1, meč z Jičina 6 (tab. 8:5) a meč z Rosic u Chrastí 5 (Waldhauser 2001, 251, 423, 433, 497).

Oživení přichází až v 60. a 70. letech 20. století. V tomto období byly objeveny osamocené hroby s militarií a to na lokalitách Bystřice u Libáně 1, Lochenice 3 a Předměřice nad Labem 2 (Mangel 2009, 23 – 24; Spurný 1968, 20 – 21). Od 80. let 20. století do současnosti nebyl zaznamenán žádný publikovaný nález laténského bojovnického hrobu ani nález hrobového charakteru ve formě militarií.

Pro poznání dalších lokalit může hrát významnou roli i tehdejší korespondence. Například lze uvést informaci o nález kopí z lokality Holohlavy (Mangel – Danielisová – Jílek, 21, obr. 11).

Východočeská pohřebiště byla dále zpracovávána v různých publikacích. Jednou z prvních syntéz, ve které se objevují východočeská pohřebiště s bojovnickými hroby, publikoval J. L. Píč v roce 1902. Dále některé východočeské lokality s bojovnickými hroby zahrnul J. Filip roku 1956 do již zmiňované rozsáhlé publikace o době laténské ve střední Evropě. V roce 1987 J. Waldhauser publikoval pohřebiště Dobrá Voda. Dále se J. Waldhauser roku 1988 zabýval laténskými pohřebišti na Jičínsku. J. Waldhauser dále zahrnul východočeská pohřebiště do svých dvou monografií – Jak se kopou keltské hroby vydanou roku 1999 a Encyklopedii Keltů v Čechách vydanou roku 2001. Pohřebišti v oblasti horního Polabí zabývá T. Mangel v publikaci z roku 2009.

3. Prostorové, chronologické a terminologické vymezení

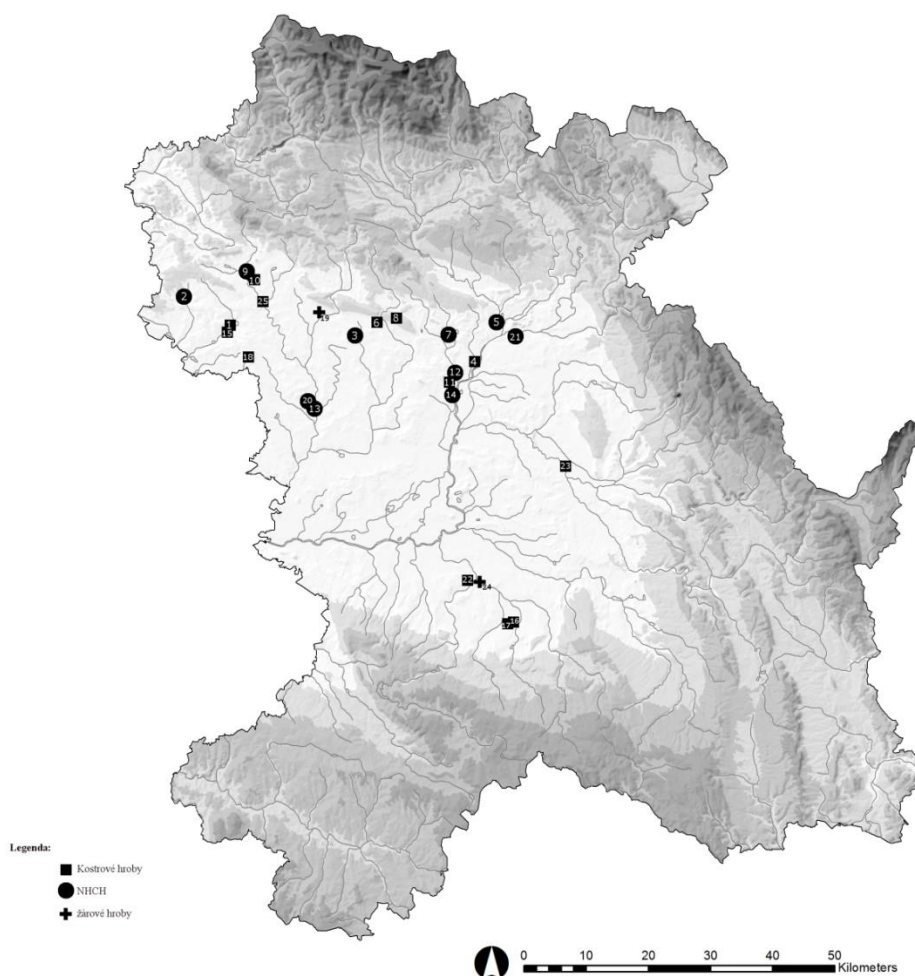
Geografický rámec práce je vymezen územím východních Čech. Východní Čechy zaujmají oblast bývalého Východočeského kraje, který je dnes pouze jednotkou územního členění. Východočeský kraj je vymezen krajem Královehradeckým, krajem Pardubickým, částí kraje Vysočina (okres Havlíčkův Brod) a částí kraje Libereckého (okres Semily)¹.

Osídlení Čech v době laténské nebylo rovnoměrné. Osídlení se spíše shromažďovalo do regionů o rozloze několika málo stovek čtverečních kilometrů. Z hlediska geografického vyhodnocení laténských nalezišť lze rozdělit území Čech do 42 laténských sídelních regionů. Z těchto regionů se ve východních Čechách se nachází šest sídelních regionů. Tyto regiony od sebe oddělovala kopcovitá zalesněná pásma či území s nevýraznou vodotečí (Waldhauser 2001, 42 – 43).

Chronologicky se práce zabývá obdobím LT B – LT C1, které spadá do let mezi 4. – 3. stoletím př. n. l. Někdy je též toto období nazývané obdobím plochých pohřebišť (Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 13). Sledovanému období předchází LT A, datováno do 5. století př. n. l. (Drda – Rybová 1998, 7 – 9) a znamenalo kulturní vyvrcholení doby halštatské (Venclová ed., 2008, 9). Po sledovaném období následuje LT C2 – LT D1, datováno do 2. – 1. století př. n. l., které se stalo hospodářským vyvrcholením laténské kultury (Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 13). V období LT C2 – D1 nám doposud chybí, z celého území Čech, doklady laténských pohřebních aktivit. Lidé mohli v důsledku ideových změn ve společnosti přejít na jiný způsob pohřbívání, který není archeologicky doložitelný (Drda – Rybová 1998, 7 – 9; Venclová (ed.) 2008, 91). Avšak po celou dobu laténskou se na sídlištích po celém území Čech a Moravy nacházejí nerituálně uložené lidské skelety, či jejich části. Z oblasti východních Čech známe lidské pozůstatky ze sídlišť např. z Předměřic nad Labem, okr. Hradec Králové (LT A) a Markvartic, okr. Jičín (LT C2 – D1). Tuto situaci lze různě interpretovat např.: oběť různých konfliktů, lidské oběti božstvům či „magická ochrana“

domu (Waldhauser 2010, 153 – 156). Z důvodu nerituálního uložení zemřelých se tato práce těmito pohřby nezabývá.

Bojovnické hroby jsou chápány jako rituálně uložené pohřby s doklady kremace či inhumace (Venclová (ed.) 2008, 83). Ve výbavě těchto hrobů se vždy nacházejí militaria, k nimž patří meč, kopí, štít a opasek, i další typy artefaktů jako jsou spony, náramek či nápažník. Ne vždy se musejí v hrobě objevit všechny zmiňované artefakty (Waldhauser 1999, 220). Dále se můžeme setkat, především ve starších sbírkových fondech, s tzv. nálezy hrobového charakteru (NHCH), u nichž nedispонуujeme dostatkem informací o přítomnosti kremace či inhumace, jejich příslušnost k hrobovým výbavám je ovšem vysoce pravděpodobná a nelze ji proto zcela vyloučit (Mangel 2009, 10).

Obr. 1 Mapa východočeských lokalit s bojovnickými hroby a NHCH z období LT B – LT C1, číslování odpovídá soupisu lokalit v kapitole 8.

4. Pohřbívání v období LT B – LT C1

V období LT B – LT C1, též nazývané jako obdobím plochých kostrových pohřebišť, se v oblasti Čech, včetně Čech východních, praktikuje ukládání nespáleného těla do hrobové jámy. Od období LT B2 se též začíná prosazovat žárový pohřební ritus. Kostrový spolu s ojedinelým žárovým ritem byl uplatňován až do závěru LT C1 (Venclová 2008 (ed.), 85). Pohřebiště byla od laténských sídlišť vzdálena 200 – 300 metrů a nejčastěji se nacházela na vyvýšených polohách (Waldhauser 1999, 180).

Nespálené tělo bylo do obdélníkové hrobové jámy uloženo v poloze na znak. Končetiny se převážně nacházely natažené podél těla, v některých případech se mohou vyskytnout případy s jednou rukou nebo oběma rukama přes hrudník nebo s překříženými dolními končetinami (Budinský – Waldhauser 2004, 82; Venclová 2008 (ed.) 86). V některých případech se ojedinele může objevit jedinec pohřbený ve skrčené poloze na pravém boku, např. z Čech lze jmenovat lokalitu Letky (okr. Praha-západ) a Jičín 1, z oblasti Moravy např. lokalitu Bučovice (okr. Vyškov) a Brno-Maloměřice (okr. Brno-město). Uložení zemřelého ve skrčené poloze je obvyklé spíše v oblasti Karpatké kotliny (Budinský – Waldhauser 2004, 82; Filip 1956, 294).

Hlava zemřelého v Čechách a na Moravě směřovala převážně k severu. V některých případech se může objevit opačná orientace, tj. hlavou k jihu, což je charakteristické pro oblast Švýcarska, Bádenska-Württemberska, Rakouska, Zadunají (Dunántúl) a Slovenska. Hrobová jáma může být orientována směrem Z-V s hlavou k západu. Orientaci hlavy k západu (JZ či JV) je obvyklá v oblasti Champagne ve Francii a středního Porýní v Německu (Lorenz 1978, 64 – 73, abb. 28 – 34). Dále je na Moravě orientace hrobové jámy Z-V pojená spíše s hroby bojovníků (Čižmář 1956, 78).

V některých případech bylo na plochých pohřebištích zjištěno ohrazení čtvercovým, obdélníkovým či kruhovým příkopem, dřevěným plotem nebo palisádou. Toto ohrazení bylo objeveno v Karpatké kotlině, severní Anglii, oblasti Champagne ve Francii a Rakousku (Čižmář 394; Waldhauser 199, 175). Z oblasti Moravy známe čtvercové

ohrazení hrobu bojovníka v Domamyslicích (okr. Prostějov). Hrobová jáma měla zaoblené rohy a orientaci Z-V s hlavou zemřelého směřující k východu (Čižmář 1973, 615 – 618). Další čtvercový příkop pochází ze Žatčan (okr. Brno-venkov). Příkop měl rozměry 15 x 15 m. Bojovnícký hrob obsahoval železný meč, želený kroužek, okrajové kování štítu, bronzovou sponu. Kruhový příkop s $\emptyset$ cca 10 m, známe z pohřebiště Vícemilice 3 (okr. Vyškov) dvojhrob 4 – 5. Hrob obsahoval kostrový hrob bojovníka a žárový hrob ve vázovité nádobě na nožce (Čižmářová 2004, 339, 349 – 350).

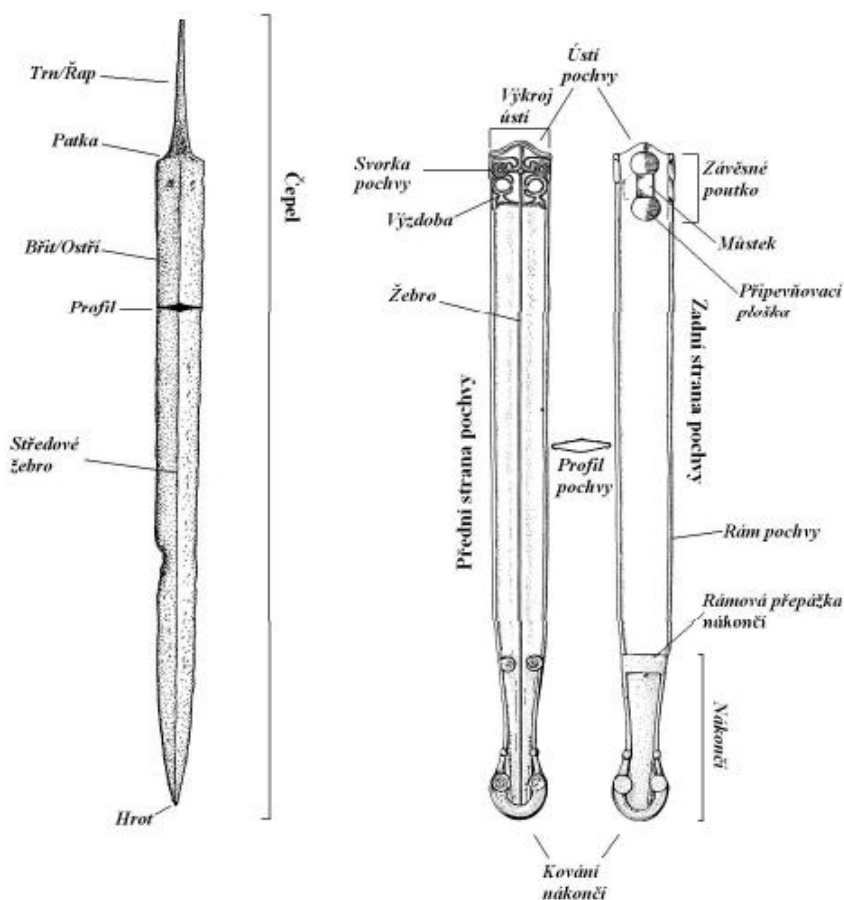
Do hrobu mohl být zemřelý uložen do dřevěné rakve z vypáleného nebo vydlabaného kmene stromu. Hrobová jáma mohla být dále vyložena dřevem, nebo se mohla ve spodní části hrobu nacházet dřevěná podložka (Budinský – Waldhauser 2004, 83 - 84; Filip 1956, 294 – 296). Za neobvyklou úpravu hrobové jámy lze považovat nález kamení, tento zvyk je spíše charakteristický pro oblasti Dolního Rakouska (Waldhauser 1999, 36). Zavnutí zemřelého do pohřebního rubáše mohou dokládat spony nalezené v nefunkční poloze a překřížené dolní končetiny. Ojediněle se můžeme setkat v hrobové jámě s pozůstatky rostlin, větvíček a dalšího organického materiálu (Budinský – Waldhauser 2004, 84 – 86).

5. Předměty hrobové výbavy

5.1 Ofenzivní zbraně

5.1.1 Dlouhý meč

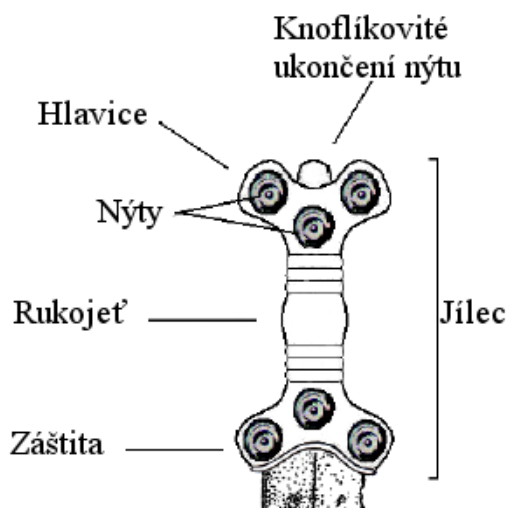
Meč (obr. 2) je dvoubřitá chladná ruční zbraň učená k seku, bodu a řezu. Dále je pro meč charakteristická rovná čepel a délka 50 a více centimetrů (Křížek – Čech 1999, 152, 299; Sklenář 1992, 9, 22). Meč byl jednou z nejdůležitější vojenských zbraní, i symbolickým předmětem a je jím dodnes (Křížek – Čech 1999, 152, 154). Oproti ostatním zbraním se meč používal hlavně jako válečná zbraň a využití k lovu bylo sporadické. Předobraz meče lze hledat v kamenných pazourkových dýkách (Křížek – Čech 1999, 153).

Obr. 2 Dlouhý laténský meč s pochvou (podle Horák 2011, obr. 2)

Meč rozdělujeme na dvě základní části a to na čepel a jílec (Horák 2011, 12). Meč byl v mnoha případech uchováván v dřevěné, kožené nebo kovovém pochvě. Používala se především jako ochrana nositele před zraněním a též jako ochrana proti zkorodování meče (Křížek – Čech 1999, 208).

První základní součást meče je čepel, která slouží k bodu, seku a řezu. V horní části čepele se nachází trn, na kterém byl připevňován jílec (Křížek – Čech 1999, 46, 228). Mezi trnem a vlastím ostřím se nachází patka (Horák 2011, 13). Po obou stranách čepele se nachází ostří. Čepel je ukončena hrotem (Křížek – Čech 1999, 46, 183). Laténský meč byl dále zpevňován středovým žebrem (Horák 2011, 13 – 14, Křížek – Čech 1999, 46). Druhou základní součást meče je jílec (obr. 3) vyrobený z organického materiálu (Venclová (ed.) 2008, 104) a slouží především k uchopení meče. Skládá se ze zástity, rukojeti a hlavice (Horák 2011, obr. 1; Křížek – Čech 1999, 99 – 100). Jílec mohl být vyroben z jednoho či dvou kusů. K připevnění jílice k meči sloužily nýty (Brunaux – Lambot 1987, 86), které mohly být též použity jen jako výzdobný prvek, bez dalšího funkčního využití (Kuna 2007, 102).

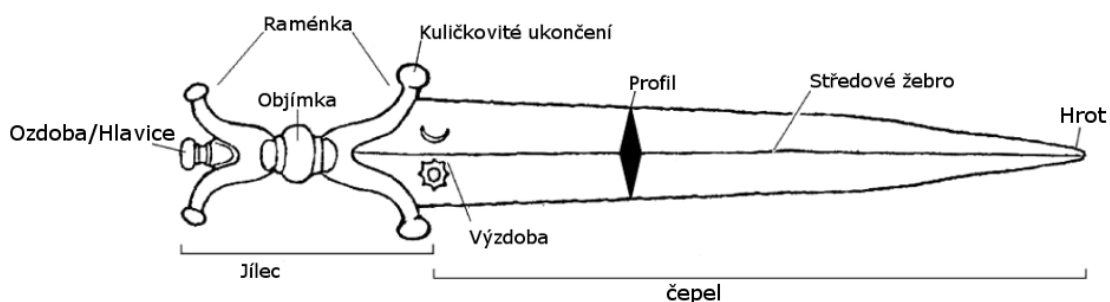

Obr. 3 Jílec (podle Horák 2011, obr. 1)

Laténská pochva byla vyrobena ze dvou plechových dílů (Waldhauser 1999, 51). Tyto plechové díly mohly být vyrobeny ze železa, bronzu nebo mědi (Pleiner 1993, 65). V horní části pochvy se nachází ústí, které De Navarro rozlišuje dva základní typy. Typ A s nízkou vykrojí ústí pochvy a typ B, který je ve střední části úzký a vysoký (De

Navarro 1972, 23). Dále se na pochvě mohou objevit různé dekorační prvky či ornamenty. Použity byly laténské, řecké, etruské i orientální ornamenty (Pleiner 1993, 65 – 66). Ve sledované oblasti se nacházejí meče zdobené motivem dračího páru. Tento motiv rozdělil De Navarro do tří hlavních skupin – typ I, typ II a typ III (De Navarro 1972, 226 – 227). Chronologicky nejstarší je typ II následuje typ I a nejmladší typ III (Horák 2011, 74). V některých případech se může objevit středové žebro pochvy (Horák 2011, 14). K zavěšení meče na opasek sloužilo závěsné poutko, které se nachází na zadní, horní části pochvy (Waldhauser 1999, 51) Závěsné poutko se skládá z oblého pásku a dvou destiček sloužící k připevnění poutka na pochvu (Sklenář 1992, 39). Pochva je dále zpevněna za pomoci kování. Kování se skládá z rámu, svorky a nákončí (Sklenář 1992, 38 – 39). Ve sledovaném období LT B – C1 bylo nákončí medailónovité či srdcovité (Filip 1956, 161 – 165).

5.1.2 Krátký (pseudo)antropomorfní meč

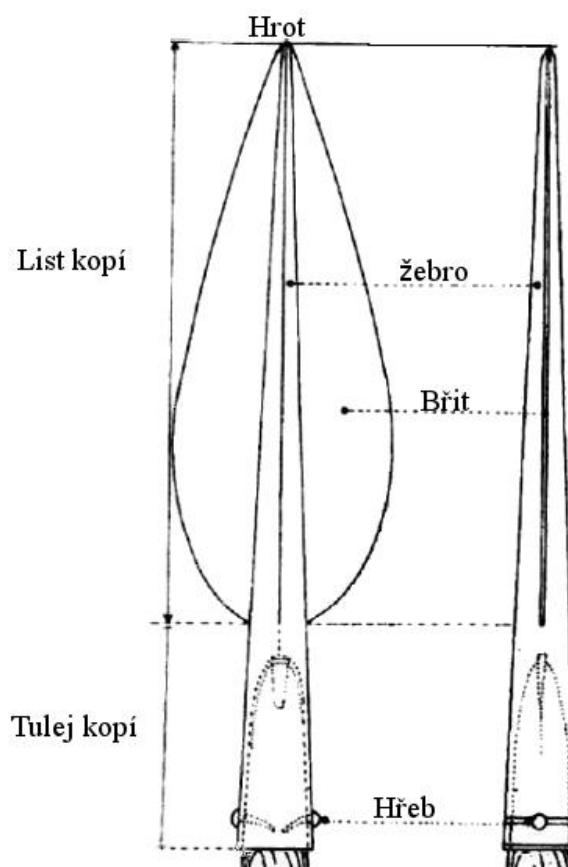
Obr. 4 Pseudoantropomorfní meč (podle Horák 2014, obr. 1).

K ojedinělým nálezům patří (pseudo)antropomorfní meč (obr. 4). Tento meč se vyznačuje jílcem do tvaru písmene X a připomíná tvar lidského těla. Jílec krátkého meče je, na rozdíl od dlouhého meče, vyroben z kovu (často z bronzu). Rukojeť krátkého meče může být členěna za pomoci vývalků. Raménka jílice bývají ukončena kuličkovitě nebo zaoblením (Horák 2014, 681). U pravého antropomorfního meče se mezi dvěma horními raménky nachází lidská hlavička, na rozdíl od pseudoantropomorfního meče kde se na tomto místě nachází knoflík nebo jiná ozdoba (Filip 1956, 158; Horák 2014, 681 – 682). (Pseudo)antropomorfní mečík patřil nejspíše

k velmi ceněným předmětům. Zemřelý pohřbený s tímto mečem mohl být důležitou osobností, velitelem či snad druidem (Horák 2014, 687 – 688).

Z oblasti Moravy známe ze sledovaného období krátké pseudoantropomorfní meče např. z lokalit Domčice okr. Znojmo a Křenovice okr. Vyškov (Horák 2004, 683). Z východních Čech pochází pouze jeden pseudoantropomorfní meč a to z Údrnické Lhoty (okr. Jičín), avšak tento meč byl datován do LT A (Hlava – Klimešová-Bačová – Šída 2012, 113 – 114). Z tohoto důvodu se tímto mečem dále nebudu zabývat.

5.1.3 Kopí a oštěp

Obr. 5 Hrot kopí (podle Horák 2009, obr. 1).

Kopí (obr. 6) je dřevcová zbraň určená především k bodu. Kopí bylo využíváno již od paleolitu, kdy se na dřevěnou tyč připevnil kamenný nebo kostěný nástroj (Křížek – Čech 1999, 120). Kopí je složeno z hrotu kopí (obr. 5), ratiště a v některých případech bylo kopí osazeno botkou, která se nacházela ve spodní části (Horák 2009, 29).

Hrot kopí dále dělíme na list a tulej. Na listu kopí se nachází břit, hrot a případně žebro. Za pomoci tuleje a hřebů byl hrot kopí připevněn k dřevěnému ratišti. (Horák 2009, 9, 30, obr. 1; Sklenář 1992, 17 – 18). Dřevěné ratiště muselo splňovat určité požadavky. Dřevo muselo být dostatečně pružné, lehké, dostatečně tvrdé a s minimálním množstvím suků. Ze zbytků dřev dochovaných v tuleji lze říci, že se využíval dub, jasan bříza a olše. Na dolním konci ratiště se může nacházet botka kopí (Horák 2009, 9, 43). Tato botka je k dřevěnému ratišti připevněna buď za pomoci tuleje, nebo trnu (Sklenář 1992, 5). Botky kopí nepatří k chronologicky citlivým předmětům. V období LT B1 – LT C1 docházelo u botek kopí k jejich postupnému zkracování (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku; Waldhauser 1987, abb.3).

Obr. 6 Kopí (podle Brunaux – Lambot 1987, 93).

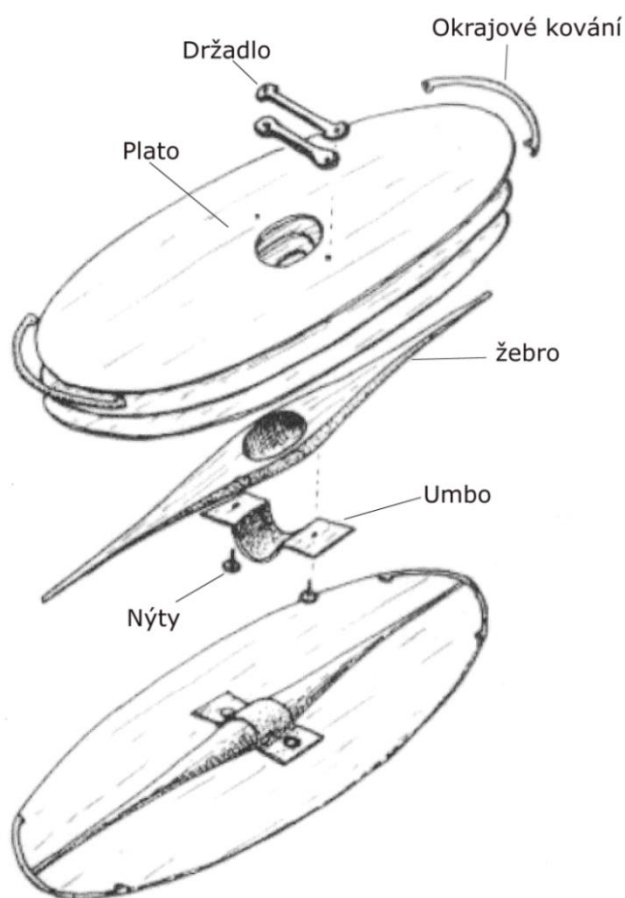
Podle P. C. Ramsa má hrot kopí výrazný list. Oproti tomu je oštěp spíše menších rozměrů (Ramsl 2002, 81 – 82). Další možné odlišení hrotu kopí a hrotu oštěpu uvádí A. Rapin. Podle kterého má hrot kopí středové žebro, aby se zabránilo snadnému ohnutí. Oproti tomu oštěpy byly určeny především k vrhu, a tudíž neměli profilovaná žebra, při nárazu je protivník nemohl dále použít. Oštěpy též přirovnává k pilumu, které používali ve 4. st. př. n. l. římské legionáři (Křížek – Čech 1999, 203 – 204; Rapin 1999, 48). V této práci nebudu řešit rozdíl mezi kopím a oštěpem.

V hrobové výbavě je složité rozpoznat, zda se jednalo o kopí či oštěp z důvodu jejich vzájemné podobnosti (Filip 1956, 165).

5.2 Defenzivní zbraně

5.2.1 Štít

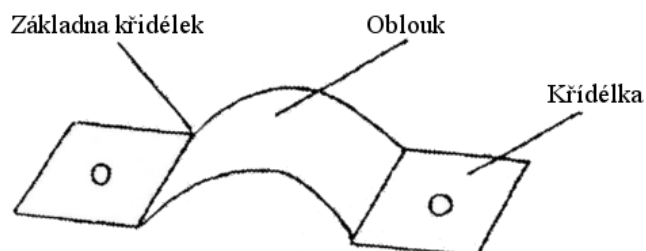
Štít soužil především k ochraně bojovníka před sečnou a bodnou zbraní. Doklady používání štítů pocházejí z doby bronzové (Křížek – Čech 1999, 257 – 258).

Obr. 7 Laténský štít (podle Brunaux – Lambot 1987, 98).

Laténský dřevěný štít (obr. 7) by nejčastěji oválného tvaru. Dále se objevují i oválné štíty s rovným zakončením na kratších stranách, šestiúhelníkové či nepravidelné štíty (Moucha 1974, 445). Některé štíty mohly být potažené kůží a zdobeny malováním, cizelováním či různými ozdobnými aplikacemi. Délka štítu se pohybuje okolo 100 – 130 cm, šířka okolo 60 – 70 cm. Síla štítu se pohybuje okolo 1 cm (Domaradzki 1977, 68 – 69). Laténské štíty se vyráběly z měkkého i tvrdého dřeva, často se používal javor, olše, bříza, či lípa (Čižmář 1973, 621). Laténské štíty mohly být zhotoveny ze dvou či tří prken (Domaradzki 1977, 68). Dřevěná prkna byla spojena za pomoci dřevěných čepů, železných hřebíků, nebo byla prkna slepena pryskyřicí. Štít zesilovalo dřevěné středové žebro, na kterém se nacházela štítová puklice. Železná štítová puklice na středovém žebře soužila k ochraně ruky bojovníka. Na přelomu LT B1/B2 se objevuje kování středové části štítu. Jedná se o úzké železné pásy, které lze považovat za prototyp štítových puklic. V období LT B2a se objevují loďkovité puklice. V období LT B2b se začínají prosazovat páskové puklice (obr. 8). Po obvodu nebo pouze v horní

části štítu se nachází okrajové kování štítu. Toto kování zabraňuje rozštípnutí štítu sečnou zbraní. Držadlo se nachází uprostřed vnitřní strany štítu, mohlo být vyrobeno ze dřeva, kůže, lýka či železa (Domaradzki 1977, 63 – 66; Waldhauser 1987, abb. 3; týž 1999, 53 – 54).

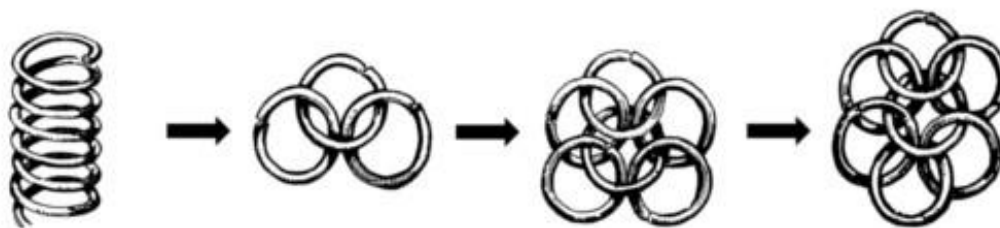

Obr. 8 Pásková puklice (podle Domaradzki 1977, ryc. 2).

5.2.2 Ochranná zbroj

„Ochranná zbroj je ochranné odění“. Slouží především k ochraně těla bojovníka před zásahem a zraněním (Křížek – Čech 1999, 307). Nejstarší ochranná zbroj pochází z neolitu a byla vyrobena z organických materiálů (Křížek – Čech 1999, 307). Do ochranné zbroje řadíme kroužkovou či textilní zbroj a přilbu.

Kroužková zbroj kryje trup bojovníka (Sklenář 1992, 36) a má nejspíše původ v laténské kultuře a následně byla převzata Římany (Brunaux – Lambot 1987, 107). Kroužková zbroj se skládá z kovových kroužků, které jsou svisle a vodorovně provlečeny (Sklenář 1992, 36) a jednotlivé kroužky jsou spojeny nýty (Křížek – Čech, 36). Kroužková zbroj byla užívána až do 17. století (Křížek – Čech 1999, 308).

Obr. 9 Možný systém splétání kroužkové zbroje (podle Mudra 2007, tab. 24, upraveno).

Postup výroby: Ze železného drátu o síle 1,4 – 1,6 mm se za pomoci navijákové tyče vytvoří spirála. Z této spirály (pružiny) se postupně oddělují jednotlivé kroužky ($\emptyset$ 6 – 11). Dále následuje splétání systémem 4+1, kdy do jednoho kroužku jsou vloženy další čtyři kroužky. Jeden z možných systémů splétání se vytvoření několika pětice kroužků (4+1). Tyto pětice lze k sobě spojit za pomoci jednotlivých otevřených kroužků. Po vytvoření pásu (obdélníku) o rozměrech 30 x 40 kroužků je třeba tento pás provést. Prověšený pás musí vytvořit tvar připomínající písmeno V. Nestane-li se tak, probíhalo pletení nesprávně a je nutno pás otočit o 90°. Překryté konce kroužků jsou spojovány za pomoci nýtů (Mudra 2007, 93 – 96, tab. 24).

Zbroj mohla být též vyráběna z organických materiálů již v době halštatské a pokračuje i v době latéské, avšak zbroj z organického materiálu je dnes těžko archeologicky doložitelná. Za doklad používání zbroje z organického materiálu lze považovat nález čtyř bronzových knoflíků se zbytky tkanin. Tyto bronzové knoflíky byly nalezeny u spodního hrobu dvou mužů. Nález byl učiněn na lokalitě La Gorge v severovýchodní Francii. Tento nález je datován do rané doby latéské. A. Bertrand interpretoval nález těchto bronzových knoflíků jako doklad tkané zbroje ze sešivaných spletených konopných copů. Zbroj z organického materiálu mohla být doplněna listovitým kováním (tzv. pásovým kováním) se třmínky a nýty umístěné na vrchní straně. Dokladem tohoto kování se zbytky silné lněné tkaniny může být bojovnícký hrob 3 z Novo mestu ve Slovinsku. Nález bronzového řemínku s koženým podkladem byl učiněn v Saint-Denis-de-Palin v departmentu Cher ve střední Francii. Podobný nález byl učiněn na lokalitě Bouranton v severovýchodní Francii. Nález je datován do 5. století př. n. l. Dva bronzové terčíky pocházejí z hrobu 141 z Dürrnbergu v Rakousku. Tyto terčíky mohou být dalším dokladem používání silného tkaninového pancíře. Z hrobu 145 též z lokality Dürrnberg pochází hrob datovaný do raného latěnu, který obsahoval zbroj vyrobenou z kůže. Na prsou měl zemřelý dvě řady tvořené čtyřmi kroužky. Tyto kroužky mohly sloužit ke sešňorování kožené zbroje. Kovové třmínky a nýty mohly sloužit k upevnění zbroje z organického materiálu.

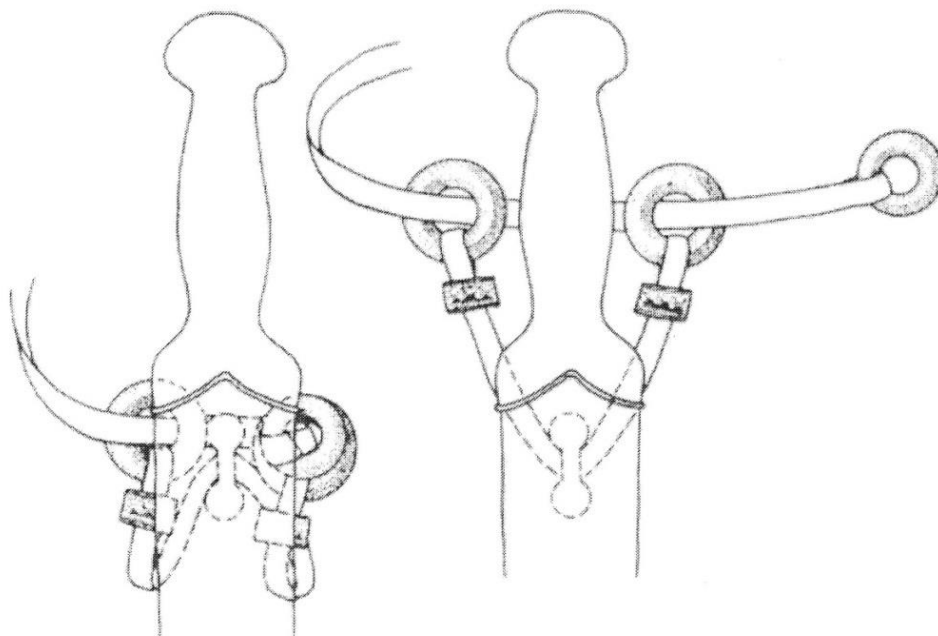
Interpretace těchto různých bronzových knoflíků, plátů a kroužků je značně problematická, výše jmenované předměty mohly mít i jinou funkci (Hansen 2003, 29 –

30). Zbroj z organického materiálu mohla být používána i ve sledovaném období. Jak již bylo řečeno výše, organická zbroj je jen těžko archeologicky doložitelná.

Další součástí ochranné zbroje je přilba, která chrání hlavu bojovníka (Křížek – Čech 1999, 212). Přilby byly kožené, dřevěné, bronzové, železné nebo v kombinaci s těmito materiály (Princ 1975, 344). Archeologické nálezy laténských přileb jsou ve střední Evropě spíše ojedinělé (Filip 1956, 168).

5.3 Mužský opasek

Spolu s mečem se nachází též opasek, který slouží k zavěšení meče (obr. 10). V období LT B1 byly opasky vyrobeny z organického materiálu. Tyto opasky mohly být dále doplněny dvěma nebo třemi kovovými kroužky, avšak počet těchto kroužků mohl být i vyšší. Často počet těchto kroužků se nemusí zachovat kompletní. Opaskové kroužky byly vyrobeny z bronzu či železa. Od LT B2 se prosazují celokovové opasky v kombinaci s organickým materiálem (Waldhauser 1987, abb. 3; týž 1999 65 – 67).

Obr. 10 Možné systémy zavěšení meče (podle Brunaux – Lambot 1987, 111).

5.4 Ostatní hrobová výbava

Jako další součást hrobové výbavy se dále může nalézt jedna či více spon. Spona sloužila především ke spínání oděvu zemřelého či ke spínání pohřebního rubáše (Waldhauser 1999, 55). Spony se staly důležitým vodítkem při dataci pohřbu. A to díky častým obměnám vkusu a tehdejší módě obyvatelstva (Venclová (ed.) 2008, 106). J. Bujna v roce 2003 na základě nálezů z hrobů beze zbraní vytvořil typologicko-chronologické třídění bronzových a železných spon. Železné spony rozdělil do 26 skupin (Bujna 2003, 61). Toto dělení lze uplatnit i u spon nalezených v bojovnických hrobech.

Další součástí mužských hrobů byl kruhový šperk (náramky, nápažníky a prsteny) různých materiálů (Venclová (ed.) 2008, 107). Kruhovým šperkem se zabýval v roce 2005 J. Bujna. Zpracoval a rozdělil nálezy laténského kruhového šperku ze ženských hrobů z území Slovenska. Toto dělení lze též uplatnit i u mužských bojovnických hrobů.

V hrobových výbavách se můžeme setkat s keramickými nádobami. Které mohly původně obsahovat milodary ve formě potravin (Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 61). Dalším potravinovým milodarem mohla být masitá příloha. Avšak archeologicky je přítomnost potravinového milodaru ve výbavě obtížné zachytit (Waldhauser 1999, 78).

6. Vyhodnocení

6.1. Lokality ve východních Čechách

6.1.1 Pohřebiště a krajina

Ve východních Čechách bylo nalezeno celkem 25 lokalit s hroby bojovníků či NHCH z období laténských plochých pohřebišť.

Z lokalizovaných pohřebišť a NHCH (obr. 11) lze usoudit, že byly hlavně využívány svahy orientované především JV směrem (Bartoušov 1, Bystřice u Libáně 1, Hořenice 1, Lochenice 1, Lochenice 3, Nový Bydžov 1, Předměřice nad Labem 2, Úhřetice 1). Výjimky tvoří pohřebiště Dobrá Voda 1 (Z orientace), Rosice u Chrasti 5 (SV orientace) a Sobčice 1 (JZ orientace).

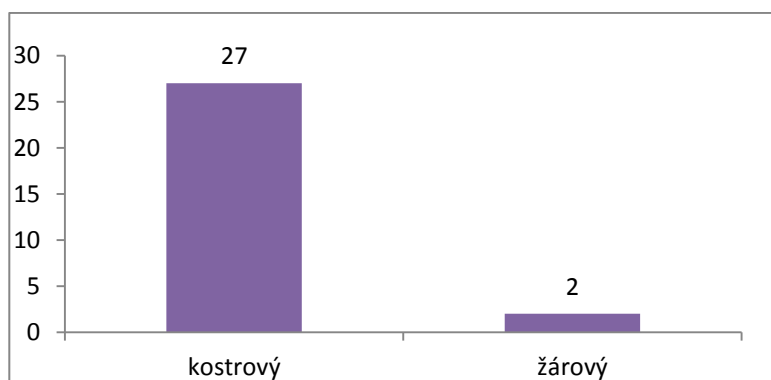
Lokalita	Sklon terénu (ve °)	Orientace svahu	Geologické podloží
Bartoušov 1	2,2	JV	spraš
Bystřice u Libáně 1	2	JV	spraš
Dobrá Voda 1	0,8	Z	spraš
Hořenice 1	3,9	JV	spraš
Lochenice 1	2,8	JV	spraš
Lochenice 3	1,1	JV	spraš
Nový Bydžov 1	0,3	JV	spraš
Předměřice nad Labem 2	1,6	JV	spraš
Rosice u Chrasti 5	0,4	SV	spraš
Sobčice 1	0,3	JZ	hlína, písek, štěrk
Úhřetice 1	0,5	JV	spraš

Obr. 11 Orientace svahu a geologické podloží ve východních Čechách.

Svažitost terénu se pohybovala od 1,1° do 3,9°. V relativní rovině se nacházela pohřebiště Dobrá Voda 1, Nový Bydžov 1, Rosice u Chrasti 5, Sobčice 1 a Úhřetice 1 – do 0,8°. Všechna pohřebiště se až na jednu výjimku nacházejí na sprašové hlíně. Výjimku tvoří lokalita Sobčice 1, která se nacházela na písku a šterku.

6.1.2 Hroby, ritus a uložení zemřelého

Ve východních Čechách bylo prokazatelně objeveno 29 latěnských bojovnických hrobů. Z nichž se ve 27 případech jednalo o kostrové hroby a ve dvou případech šlo o žárové hroby (obr. 12), avšak nám v mnoha případech ztěžuje poznání a hodnocení hrobů neúplná dokumentace. Jen na některých lokalitách můžeme vycházet z přesné písemné a kresebné dokumentace (Bystřice u Libáně 1, Dobrá Voda 1, Hořenice 1, Jičín 1, Lochenice 3 a Nový Bydžov 1). Hrobová jáma byla hluboká od 1 do 1,78 m. Šířku hrobové jámy ve většině případů neznáme, výjimku tvoří hrob z Lochenic 3, který byl široký 60 cm (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku).

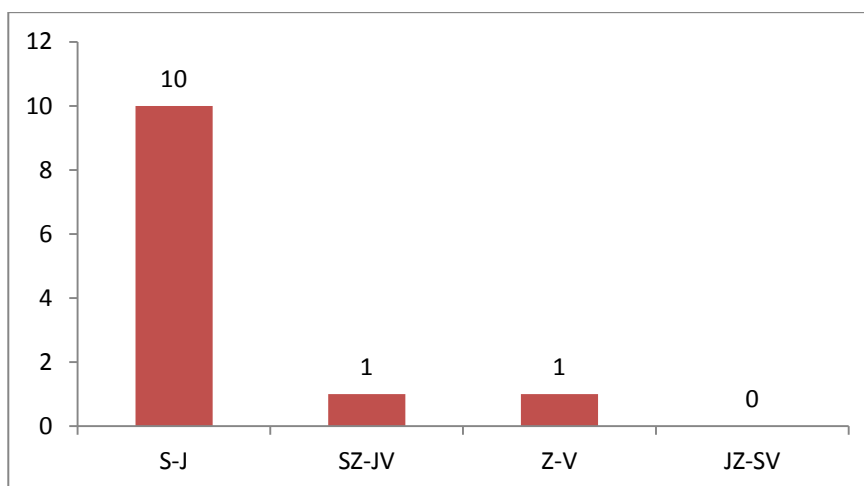

Obr. 12 Pohřební ritus bojovnických hrobů ve východních Čechách

Doklad použití rakve nám ve východních Čechách u bojovných hrobů dosud chybí. Doklady použití dřevěné rakve z bojovnického hrobu pocházejí z Čech např. z lokality Radovesice I (okr. Teplice) z hrobu 15/76, dále z pohřebiště Tišice (okr. Mělník) z hrobu 17 a Kutné Hory (okr. Kutná Hora) z hrobu 38 (Budinský – Waldhauser 2004, 85 – 88).

Pohřební rubáš byl ve východních Čechách snad použit u bojovnického hrobu 16 z Dobré Vody 1, kde byl zemřelý položen na tenké vrstvě textilie a z Nového Bydžova 1 hrob 4 kde měl bojovník překřížené dolní končetiny, což může dokládat použití pohřebního rubáše (Budinský – Waldhauser 2004, 85; Moucha 1974, 446; Waldhauser 1987, 76).

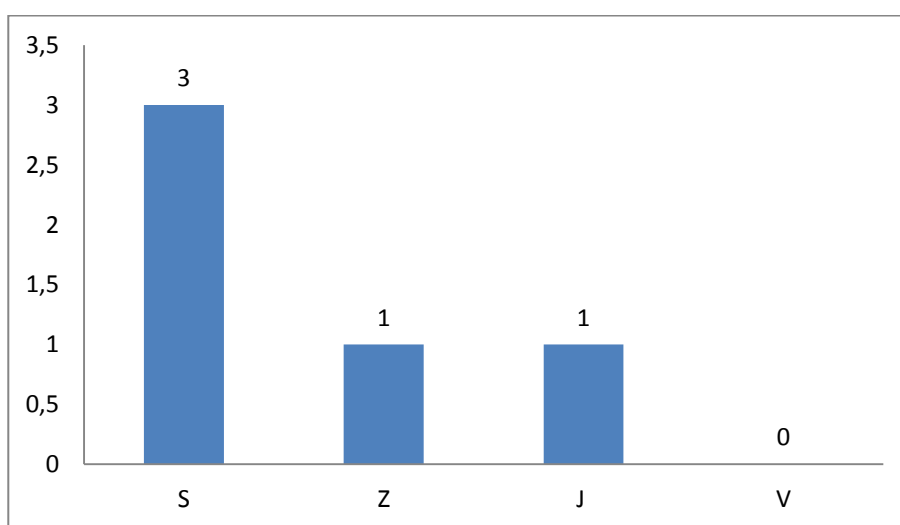
Orientace hrobové jámy (obr. 13) byla nejčastěji ve směru S-J (Bystřice u Libáně 1 hr. 1, Dobrá Voda 1 hr. 7, 8, 18, 16 a 20, Hořenice 1 hr. 2, Jičín 1 hr. 1, Nový Bydžov 1 hr. 3a 4). Avšak u většiny hrobů je orientace hrobové jámy neznámá. V jednom případě se jednalo o orientaci SZ-JV a to na lokalitě Dobrá Voda 1 hr. 1 (Waldhauser 1987, 72). Další výjimkou je bojovnický hrob z Lochenic 3, který byl orientován Z-V (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku).

Obr. 13 Orientace hrobové jámy u bojovnických hrobů ve východních Čechách.

Přesnou orientaci hlavy (obr. 14) známe pouze z pěti lokalit (Dobrá Voda 1 hr. 18, Jičín 1 hr. 1 a Nový Bydžov 1 hr. 3 a 4) (Klecanda 1900, 159; Pokorný (nepubl.); Šnajdr 1881, 1). Hlava byla nejčastěji, stejně jako ve zbytku Čech a na Moravě, orientována k severu (Lorenz 1978, 71, abb. 33). Hlavu k severu avšak obličej k západu měl zemřelý z Nového Bydžova 1 (hr. 3). Opačnou orientaci – hlavu k jihu, měl bojovník z Jičína 1, což je typické pro oblast Švýcarska, Podunají a Karpatské kotliny (Filip 1956, 292; Lorenz 1978, 66 – 76). Z území Čech a Moravy jsou zemřelí orientováni hlavou k jihu např. na lokalitách Holohlavy 1 hr. 4 (v tomto případě se nejednalo o hrob bojovníka) a

bojovnický hrob z Kolína 4 okr. Kolín (Filip 1956, 353; Mangel 2009, 13 – 14; Waldhauser 1999, 255). Další neobvyklou orientaci měl bojovník z Lochenic 3, u něhož hlava směřovala k západu. Orientace k západu (SZ nebo JZ) je častá v oblasti Champagne a středního Porýní (Lorenz 1978, 64 – 68, abb.28, 30). Z Čech známe orientaci hlavy k západu např. u ženského hrobu s novorozencem na lokalitě Praha – Staré město a z pohřebiště Křinec – Zábrdovice okr. Nymburk, kde se nacházelo až 11 hrobů orientovaných hlavou k západu (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku; Sedláčková – Waldhauser 1987, 143; Waldhauser 1999, 274).

Obr. 14 Orientace hlavy u bojovnických hrobů ve východních Čechách

Do hrobů byli zemřelí ukládáni převážně v poloze na znak (Bystřice u Libáně hr. 1, Dobrá Voda hr. 7, 8 a 16, Nový Bydžov hr. 3). Za obvyklou polohu lze též považovat polohu těla bojovníka z Nového Bydžova 1 (hr. 4), který byl uložen nznak s překříženými dolními končetinami (Budinský – Waldhauser 2004, 82; Moucha 1974, 446). Za neobvyklou polohu těla lze považovat hrob bojovníka z Dobré Vody 1 (hr. 18), který byl do hrobu uložen na pravý bok s mírně pokrčenými dolními končetinami. Dále se ve skrčené poloze na pravém boku nacházel osamocený hrob bojovníka na lokalitě Jičín 1. Z území Čech známe toto uložení např. z hrobu 14 muže bez výbavy z pohřebiště Tišice okr. Mělník, dále mužský hrob 11 z pohřebiště Kutná Hora okr. Kutná Hora (Budinský – Waldhauser 2004, 82).

Žárový ritus je v Čechách spíše výjimkou. Častěji se uplatňuje na Moravě, Rakousku a v Karpatské kotlině (Filip 1956, 303) Žárový ritus se u bojovnických hrobů ve sledované oblasti vyskytl pouze na dvou lokalitách – Sobčice 1 a Úhřetice 1. V inventáři obou hrobů se nacházel zohýbaný meč s výzdobou pochvy motivem „dračích hlaviček“ (tab. 20:4, 23:2). Hrob ze Sobčic dále obsahoval kopí, sponu a snad i kamenný brousek (tab. 20). Hrob z Úhřetic obsahoval již zmíněný zohýbaný meč, zohýbaný hrot kopí, fragmenty kování štítu a keramickou nádobu, nejspíše urnu (tab. 23). Tyto nálezy mohou mít analogie ve východofrancouzské oblasti (Filip, 1956, 380; Pierrevelcin 2012, 153 – 154; Sankot 2006, 243 – 244).

6.1.3 Zastoupení bojovnických hrobů na pohřebištích ve východních Čechách

Ve východních Čechách se bojovnické hroby nacházely spolu s dalšími hroby beze zbraní (hroby žen, dětí či mužů bez dokladu militárií) na čtyřech pohřebištích. Jedná se o pohřebiště Dobrá Voda 1, Hořenice 1, Nový Bydžov 1 a Úhřetice 1. V osmi případech se jednalo o osamocené hroby bojovníků. Jedná se o lokality Bystřice u Libáně 1, Jičín 1, Lochenice 3, Předměřice nad Labem 2, Sobčice 1, Starý Bydžov 1, Starý Ples 1 (2 hroby bojovníků).

Na pohřebišti Dobrá Voda 1 se nacházelo cca 17% bojovnických hrobů. Z celkového počtu 35 hrobů bylo šest hrobů bojovnických (Waldhauser 1987, 72 – 80). Z pohřebiště Hořenice 1 pochází 36% bojovnických hrobů. Na tomto pohřebišti se nacházelo celkově 25 hrobů, z něhož devět hrobů mělo milodar ve formě alespoň jedné zbraně (Mangel 2009, 16 – 25). Na pohřebišti Nový Bydžov 1 byly objeveny dvě pohřebiště. Bojovnické hroby byly objeveny jen na pohřebišti „Otmarka“. Některé předměty byly pomíchány a nelze, tudíž s jistotou říci ze kterého pohřebiště se předměty nacházely. Na poloze „Otmarka“ bylo objeveno cca 38% hrobů bojovníků. Jednalo se o celkem osm hrobů, z nichž tři hroby patřily bojovníkům (Filip 1956, 368). Z pohřebiště Úhřetice 1 pochází 25% bojovnických hrobů, avšak toto číslo může být zkresleno malým počtem hrobů. Na pohřebišti byly snad objeveny čtyři hroby, z nichž jeden hrob byl bojovnický (Waldhauser 1999, 292). Avšak ne ve všech východočeských

pohřebištích se nacházel hrob s militarií. Lze např. uvést pohřebiště Holohlavy 1 a Svobodné Dvory 1 (okr. Hradec Králové) (Mangel 2009, 12 – 15, 26 – 27).

Hroby bojovníků se nacházejí i v dalších částech Čech. Např. na pohřebišti Radovesice I (okr. Teplice) se nacházelo cca 12% bojovnických hrobů z celkového počtu 33 hrobů, na pohřebišti Radovesice II se nacházelo cca 23% bojovnických hrobů z celkového počtu 22 hrobů, na pohřebišti Tuchomyšl (okr. Ústí nad Labem) se nacházelo cca 27% bojovnických hrobů z celkového počtu 11 hrobů, na pohřebišti Jenišův Újezd I (okr. Teplice) se nacházelo cca 17% bojovnických hrobů z celkového počtu šesti hrobů, na pohřebišti Jenišův Újezd II se nacházelo 15% bojovnických hrobů z celkového počtu 120 hrobů, na pohřebišti Stráče (okr. Most) se nacházelo cca 36% bojovnických hrobů z celkového počtu 11 hrobů a na pohřebišti v Kutné Hoře (okr. Kutná Hora) bylo nalezeno cca 21% bojovnických hrobů, z celkového počtu 48 hrobů (Budinský – Waldhauser 2004, 108).

Z území Moravy lze uvést jako příklad pohřebiště Brno-Maloměřice (okr. Brno-město) s cca 26% bojovnickými hroby. Celkově se na pohřebišti nacházelo 76 hrobů, z nichž patřilo 20 hrobů bojovníkům (Čižmářová 2005, 76 – 95). Na pohřebišti v Holubicích (okr. Vyškov) s cca 32% hrobů s militarií z celkového počtu 77 hrobů patřilo 25 hrobů bojovníkům. Na pohřebišti v Křenovicích (okr. Vyškov) s cca 18% bojovnickými hroby. Celkově se na pohřebišti v Křenovicích nacházelo 38 hrobů, z nichž sedm hrobů patřilo bojovníkům (Čižmářová 2009, 60 – 89).

Z výše uvedeného vyplývá, že východní Čechy se v zastoupení 15 – 38% bojovnických hrobů nevymykají zbytku oblasti Čech ani oblasti Moravy.

6. 1.4 Uložení milodarů v hrobové jámě

Meč

Přesné uložení meče v hrobě můžeme určit pouze v devíti případech a to z důvodu chybějící dokumentace. Meč byl ve sledované oblasti vždy uložen napravo do těla

(Dobrá Voda 1 hr. 7, 8, a 20, Jičín 1 hr. 1, Nový Bydžov 1 hr. 2, 3 a 4). Podél těla se nacházel meč z hrobu v Lochenicích 3, přesnější informace však postrádáme (Klecanda 1900, 157 - 159; Koudelka 1906, 200 – 202; Pokorný (nepubl.); Šnajdr 1881, 1; Waldhauser 1987, 76, abb. 13; Zeman 1990, 93).

Pro dataci hrobu je též důležitá informace o přesném uložení meče v hrobové jámě. V období LT B1 byl v severozápadním Maďarsku meč ukládán do hrobu od nadloktí po stehno. Lze předpokládat podobné uložení i v Čechách. V období LT B2 byl meč ukládán v rozmezí od pasu po koleno (Bujna 1982, 365 – 268, abb. 14). Přesnější informace o uložení meče nám ve východních Čechách pomáhají datovat hrob 18 z Dobré Vody 1, kde byl meč uložený přes prsa – LT B1. Dále uložení meče mezi ramenem a loktem pochází z hrobu 3 z Nového Bydžova 1, hrob lze též datovat do LT B1 (Klecanda 1900, 159; Waldhauser 1987, 76).

Kopí a oštěp

Ve východních Čechách byl hrot kopí uložen nejčastěji napravo od lebky (Dobá Voda 1 hr. 7, 8, 16 a 20, Nový Bydžov 1 hr. 4), napravo mezi ramenem a loktem se nacházelo kopí z Nového Bydžova 1 hr. 3. Dále se kopí nacházelo u lebky (Dobrá Voda 1 hr. 18 a Lochenice 3 hr. 1), podél těla (Dobá Voda 1 hr. 1). Na dalších lokalitách nálezové okolnosti zcela chybí. Uložení botky kopí známe pouze ve dvou hrobech – podél těla (Dobrá Voda 1 hr. 1) a na pravé noze (Dobrá Voda 1 hr. 16).

Štít

Kování štítu bylo v hrobě nalezeno ve dvou případech na hrudi bojovníka (Dobá Voda 1 hr. 20 a Starý Ples 1 hr. 2). V jednom případě bylo kování nalezeno mezi prsty pravé ruky (Dobrá Voda 1 hr. 7). Fragmenty štítu se nacházeli dále na pravé kyčli bojovníka (Dobrá Voda 1 hr. 16). Výjimku tvoří malý štít z Nového Bydžova 1 (hr. 4), kde spočíval štít na bojovníkově hlavě (Mangel 2009, 25; Moucha 1974, 450; Waldhauser 1987, 73, 76 – 77).

Opasek

Opasek byl nejčastěji umístěn u meče (Dobrá Voda 1 hr. 16, 18 a 20 a Nový Bydžov 1 hr. 4). V jednom případě v hrobě 7 na pohřebišti Dobrá Voda 1 se nacházel kolem pasu zemřelého (Koudelka 1906, 202; Waldhauser 1987, 73, 76 – 77).

Ostatní hrobová výbava

Kruhový šperk byl umístěn ve dvou hrobech na pravé ruce (Bystřice u Libáně 1 hr. 1 a Dobrá Voda 1 hr. 20), v jednom případě byl kruhový šperk navlečen na levé paži (Dobrá Voda 1 hr. 18) a na levé ruce (Nový Bydžov 1 hr. 2) (Klecanda 1900, 157 – 158; Spurný 1968, 20; Waldhauser 1987, 76 – 77). Umístění nádoby v hrobě známe pouze z lokality Starý Ples 1 (hr. 2), kde nádoba byla nalezena za hlavou zemřelého (Mangel 2009, 25 – 26). U dalších předmětů je umístění v hrobové jámě neznámé.

6.1.5 Relativní chronologie

Datace lokalit ukazuje obr. 15. Nestarší pohřebiště s pohřby bojovníků z východních Čech pochází z Dobré Vody 1, kde jsou bojovnické hroby datovány od LT B1a – LT C1. Prokazatelně nejmladší hrob pochází ze Sobčic 1, datovaného do LT C1b (Waldhauser 1987, 72 – 73, 77; týž 1988, 60). Bojovnické hroby lze na lokalitě Nový Bydžov 1 datovat do období LT B1 – LT B2b. Na pohřebišti v Hořenicích 1 se začíná pohřbívat v období LT B1b-c a končí nejspíše v období LT B2b (Mangel 2009, 16, 39). Bojovnický hrob v Bystřici u Libáně 1 je datován do období LT B1b – LT B2a. NHCH z lokality Vitiněves je datován do období LT B1b (Waldhauser 1988, 58, 61). Bojovnický hrob ze Starého Bydžova 1 lze za pomoci prstenů datovat do přelomu LT B1/B2 až do konce LT B2. Žárový hrob z Úhřetic datuje Sankot (2006) do LT B2.

Lokalita	LT B1a	LT B1b	LT B1c	LT B2a	LT B2b	LT C1a	LT C1b
Bystřice u Libáně 1		—————					
Dobrá Voda 1	—————						
Hořenice 1		—————					
Jičín 1	—————						
Lochenice 3	—————						
Nový Bydžov 1	—————						
Předměřice n. Labem 2				—————			
Pševy 1	—————						
Sobčice 1							—————
Starý Bydžov 1				—————			
Úhřetice 1				—————			
Vitiněves 1		—————					

Obr. 15 Relativní chronologie lokalit s bojovníckými hroby ve východních Čechách

6.2 Inventář bojovníckých hrobů

6.2.1 Dlouhý meč

Ve východních Čechách známe celkem 19 lokalit s nálezem laténského meče (Bystřice u Libáně 1, Dobrá Voda 1, Holohlavy 11, Hořenice 1, Chloumek – Boháňka, Jičín 1, Lochenice 1, Lochenice 3, Nový Bydžov 1, Předměřice nad Labem 2, Pševy 1, Rosice u Chrasti 1, Rosice u Chrasti 5, Slavhostice 1, Sobčice 1, Starý Bydžov 1, Starý

Ples 1, Úhřetice 1, Vitiněves 1. Z těchto lokalit pochází celkem 52 laténských mečů. Meč se nacházel ve většině bojovníckých hrobů (26 hrobech), kromě tří lokalit. Jedná se o hroby z Hořenic 1 hr. 1 kde hrob obsahoval hrot kopí, náramek a drobné železné předměty. Dále hr. 8 též z lokality Hořenice 1, tento hrob obsahoval pouze hrot kopí. Na lokalitě Starý Ples 1 v hrobě 2, který obsahoval keramickou nádobu a železnou štítovou puklici (Mangel 2009, 16, 18, 25 – 26). Vzhledem k tomu, že tyto lokality byly objeveny náhodně a přesné nálezové okolnosti nám chybí, mohly více zmíněné hroby meč obsahovat.

Délka mečů se pohybuje od 815 do 620 mm. Celkovou délku však u většiny mečů nelze určit, což je zapříčiněno špatným zachováním mečů. Čepele se podobně jako trny často nedochovávají celé. Délka čepelí od 386 mm do 725 mm. Šířka čepele se pohybuje od 38 – 70 mm. Ve sledované oblasti se objevují meče s čokovitým průřezem (10 mečů), 17 mečů s kosočtverným průřezem. Délka trnu se pohybuje od 89 – 175 mm. Ve východních Čechách má trn především tvar obdélníkový (11 mečů) a oválný (9 mečů). Typologie průřezů mečů byla vytvořena podle Horáka (2011).

Další důležitou součástí meče je jílec, který byl z organického materiálu, především ze dřeva (Venclová (ed.) 2008, 104). Ve sledované oblasti máme doloženy zbytky dřevěného jílice pouze v hrobě 1 z Bystřice u Libáně 1 (Spurný 1968, 20).

Pochvy se skládaly, jak již bylo řečeno výše, ze dvou plechových částí (Waldhauser 1999, 51). Podle J. Klecandy byl meč z Nového Bydžova 1 (hr. 2) vyložen dřevem (Klecanda 1900, 158), avšak meč je dnes již ztracen, mohlo se jednat též o stopy tkaniny či stropy rzi. Ve východních Čechách je znám především ústí typu A (Bystřice u Libáně 1, Nový Bydžov 1 hr. 2, Slavhostice 1, Sobčice 1 a Úhřetice 1). U dalších mečů se nepodařilo určit typ ústí (De Navarro 1972, 23). Pochvy mečů byly v horní části zdobeny motivem páru dračích hlav (Waldhauser 1999, 212). Toto zdobení bylo objeveno, ve sledované oblasti, na dvou exemplářích. Jedná se o již dnes ztracený meč ze Sobčic 1 (tab. 20:4), jehož dekor je klasifikován do typu IIIB (De Navarro 1972, 95). Pochva meč z Úhřetic 1 (tab. 23:2) je též zdobena motivem „dračích hlav“ a klasifikována do typu I pole třídění De Navarra (Sankot 2006, 247). Další pochvy

zdobené motivem „dračích hlav“ známe z oblasti Čech např. z lokality Přemyšlení 1 okr. Praha-západ a Modlešovice 1 okr. Strakonice (Waldhauser 2001, 339, 420 – 421). Z oblasti Moravy známe např. pochvy zdobené „dračími hlavičkami“ z lokality Charváty okr. Olomouc a Ponětovice okr. Brno-venkov (Horák 2011, 75).

Nákončí pochvy se vyskytuje pouze na 7 mečích. Ve východních Čechách známe čtyři případy srdcovitého nákončí z lokality Dobrá Voda 1 (nepřirazený nález, MM H, inv. č. 13269), Hořenice 1 (hr. 2 a hr. 19) a Nový Bydžov 1 (hr. 1) a dva případy medailonkovitého nákončí z Bystřice u Libáně 1 (hr. 1) a Hořenice 1 (nepřirazený nález, MVČ HK, inv. č. 2175) (Mangel 2009, 16, 19, 21; Spurný 1968, 20; Waldhauser 1987, 84). Závěsné poutko se skládá z oblého pásku a dvou destiček sloužící k připevnění poutka na pochvu (Sklenář a kol. 1992, 39). Poutka se ve východních Čechách nacházejí na 7 mečích (Bystřice u Libáně 1 hr. 1, Hořenice 1, Nový Bydžov 1 hr. 1 a 2, Slavhostice 1, Sobčice 1 a Úhřetice 1).

6.2.2 Kopí a oštěp

Celkem bylo ve sledované oblasti nalezeno 47 kopí. Kopí bylo nalezeno na celkem 17 lokalitách (Bartoušov 1, Bystřice u Libáně 1, Dobrá Voda 1, Holohlavy 11, Hořenice 1, Hořice 2, Jičín 6, Lochenice 3, Nový Bydžov, Pševy 1, Slavhostice 1, Sobčice 1, Starý Bydžov 1, Tuněchody 1, Týniště nad Orlicí 1, Úhřetice 1 a Vitiněves 1). Tyto předměty se nacházely ve 21 hrobech a v devíti případech se jednalo o NHCH, u 16 kopích známe pouze příslušnost k pohřebišti. Na pohřebišti v Hořenicích 1 byl uložen do hrobu 2 spolu s hrotem kopí nejspíše i hrot oštěpu (Mangel 2009, 16).

Do hrobu byl uložen hrot kopí nasazený na dřevěném ratišti, v některých případech bylo ratiště ve spodní části osazeno kovovou botkou. Doklady dřeva se dochovali především díky působení rzi (Waldhauser 1999, 52).

Hroty kopí se nám zpravidla nedochovávají celá a jejich celkovou délku lze těžko určit. Nejdelší hrot kopí pochází z Hořenic 1 (celková délka 417 mm). Šířka listu se pohybuje od 35 do 88 mm. Profily listu kopí ve východních Čechách má nejspíše tvar

konkávniho kosočtverce sedm hrotů kopí (Hořenice 1 hr. 2, nepřirazeno (MVČ HK, inv. č. 14571 a 2168), Lochenice 3 hr. 1, Nový Bydžov 1 nepřirazeno (MM NB inv. č. 4325), Týniště nad Orlicí 1, Úhřetice 1 hr. 1). V pěti případech měl list kopí profil kosočtverce (Hořenice 1 nepřirazeno (MM J, inv. č. 12672), Nový Bydžov nepřirazeno (MM NB, inv. č. 1548/2,3), Pševs 1, Starý Bydžov 1 hr. 1, Tuněchody 1). Dále se ve třech případech se objevuje profil konkávniho kosočtverce s ostřejším přechodem v žebro (Hořenice 1 hr. 6 a nepřirazeno (MVČ HK, inv. č. 2170 a 2147). Posledním typem profilu je kosočtverný profil s oblým žebrem z osamoceného hrobu bojovníka na lokalitě Bystřice u Libáně 1. Typologie průřezů hrotů byla vytvořena podle Horáka (2009).

Tvary listů kopí či oštěpu jsou ve sledované oblasti nejčastěji vrbového listu (Bartoušov 1 hr. 1, Hořenice 1 nepřirazeno (MVČ HK, inv. č. 2170 a 2167), Lochenice 3 hr. 1, Nový Bydžov hr. 1 a 3, Tuněchody 1). Dále mají ve čtyřech případech kapkovitý tvar (Bystřice u Libáně 1 hr. 1, Dobrá Voda 1, nepřirazeno (MM H, inv. č. 13276), Hořenice 1 hr. 6 a Nový Bydžov 1 hr. 2). V jednom případě měl hrot kopí vykrojený list (Sobčice 1 hr. 1). Typologie hrotů kopí byla vytvořena podle Horáka (2009). Tuleje hrotů kopí mají průměr od 12 do 23 mm. Celková délka tulejí se nám často nedochová, délka tulejí se pohybuje od 48 do 167 mm. Podle J. Zemana se na hrotu kopí, přesněji na její tuleji, z Lochenic 3 se objevuje výzdoba ve formě dvou rýžek, avšak se může též jednat o korozi nebo o otisk tkaniny (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku; Zeman 1990, 93).

Z východních Čech známe šest tulejovitých botek (Dobrá Voda 1 hr. 1 a hr 16?, Hořenice 1 hr. 2, Lochenice 3 hr. 1, Nový Bydžov hr. 2 a nepřirazený nález (MM NB inv. č. 1548/1). Botky mají průměr tuleje od 16 do 26 mm. Tulej botky z Lochenic 3 postupně přechází do hranolovité tyčinky (Klecanda 1900, tab. XX; Mangel 2009, 16; Waldhauser 1987, 84; Zeman 1990, 39).

Na některých kopích a botkách se zachoval způsob připevnění k dřevěnému ratišti. Na některých tulejích se dochovaly železné (Hořenice 1, nepřirazeno (MVČ HK inv. č. 2167, 2170) nebo bronzové nýty (Hořenice 1 hr. 6), či otvory pro hřeby (Týniště nad

Orlicí 1), které sloužili k připevnění hrotu na dřevěné ratiště (Mangel 2009, 17, 21; Mangel – Jílek 2011, 83).

6.2.3 Štít

Doklady štítu ve východních Čechách známe ze sedmi lokalit (Dobrá Voda 1, Hořenice 1, Lochenice 1, Nový Bydžov 1, Předměřice nad Labem 2, Starý Ples 1 a Úhřetice 1). Štít byl nalezen v devíti hrobech (Dobrá Voda 1 hr. 7, 16 a 20, Hořenice 1 hr. 2, Nový Bydžov 1 hr. 1 a 4, Předměřice nad Labem 2 hr. 1, Starý Ples 1 hr. 2 a Úhřetice hr. 1), v jednom případě se jedná o nález hrobového charakteru – Lochenice 1. U dvou puklic známe jen příslušnost k pohřebišti (Dobrá Voda 1, Hořenice 1). Z celého štítu se nám mnohdy zachovávají pouze kovové komponenty. Ze sledované oblasti pocházejí dva exempláře loďkovité puklice (Hořenice 1 a Předměřice nad Labem 2, hr. 1). Dalším typem jsou páskové puklice, které jsou též nalezeny ve dvou exemplářích a to na pohřebišti Hořenice 1, hr. 2 a pohřebišti Nový Bydžov 1, hr. 1 (Mangel 2009, 16, 21 – 22, 24 – 26; Sankot 2006, 249; Píč 1902, 161 – 162; Waldhauser 1987, 73, 76 – 77, 84). Další součástí štítů je železné okrajové kování štítu. Některé štíty mohly být okovány celé, nebo jen v horní části štítu, což zabraňovalo rozštípnutí (Waldhauser 1999, 53 – 54). Doklady okrajového kování máme z lokalit Hořenice 1, hr. 2, Lochenice 1, Nový Bydžov 1, hr. 1 a hr. 4 a Úhřetice hr. 1. Délka okrajového kování se ve sledované oblasti pohybuje od 380 do 185 mm. Doklady držadla nám ve východních Čechách doposud chybí.

V některých hrobech se nachází pouze štítová puklice (Předměřice nad Labem 2 a Starý Ples 1, hr. 2), v žárovém hrobě z Úhřetic 1 se našlo pouze okrajové kování (tab. 23:4). Nejčastěji se nachází okrajové kování štítu s puklicí – Hořenice 1 hr. 2, Lochenice 1, Nový Bydžov 1 hr. 1 a hr. 4.

Zajímavý je nález dřevěného oválného štítu malých rozměrů s bronzovým kovááním s rytou výzdobou. V. Moucha se domnívá, že šlo spíše o štít symbolického významu. Štít může pocházet z Marnské oblasti ve Francii avšak tuto informaci je třeba brát s určitou rezervou (Moucha 1974, 455 – 452; Pierrevelcin 2012, 155).

6.2.4 Ochranná zbroj

Ve východočeských bojovníckých hrobech se dosud nenašel doklad laténské zbroje. Kroužková zbroj z hrobů pochází např. z lokality Horný Jatov-Trnovec nad Váhom na Slovensku, dále doklad kroužkové zbroje pochází z žárového hrobu z Baldocku ve Velké Británii a fragmenty kroužkové zbroje z lokality Boé v jihozápadní Francii (Hansen 2003, 39, 41).

Doklady přilby nám v hrobové výbavě ve sledované oblasti zcela chybí. M. Princ se domníval, že nález kančích klů u hlavy bojovníka z Prahy – Bubence a stopy železa kolem hlavy bojovníka z Mělníka jsou dokladem používání kožené přilby (Princ 1975, 345).

6.2.5 Mužský opasek

Opasek byl nalezen v 11 hrobech (Bystřice u Libáně 1 hr. 1, Dobrá Voda 1 hr. 1, 7, 16, 18 a 20, Lochenice 3 hr. 1, Nový Bydžov 1 hr. 1, 2 a 4 a Předměřice nad Labem 2 hr. 1) v jednom případě šlo o NHCH (Vitiněves 1) a v jednom případě známe pouze příslušnost k pohřebišti (Hořenice 1). Opaskové kroužky byly nalezeny v různých počtech. Nejčastěji byly nalezeny dva kroužky (Dobrá Voda 1 hr. 1, 16 a 18, Vitiněves 1), pouze jeden kroužek byl nalezen v Hořenicích 1 (nepřiřazeno, MVČ HK inv. č. 2181) a Lochenicích 3 (hr. 1). Tři kroužky byly nalezeny v mužském hrobě na lokalitě Bystřice u Libáně 1 a v Novém Bydžově 1 (hr. 2) (Filip 1956, 368; Mangel 2009, 21, 23; Píč 1902, 161 – 162; Spurný 1968, 20; Waldhauser 1987 72 – 73, 76 – 77; týž 1988, 60 – 61). Opaskové kroužky ve východních Čechách mají průměr od 22 mm do 40 mm. Opaskové kroužky byly nejčastěji ze železa, ve čtyřech případech byl použit bronz (Dobrá Voda 1 hr. 1, 16 a 18, Nový Bydžov 1 hr. 2) (Klecanda 1900, 158; Waldhauser 1987, 72, 76 – 77). Již zmíněné tři opaskové kroužky z Bystřice u Libáně 1 byly plátované bronzem (Spurný 1968, 20). Řetěz na zavěšení meče byl nalezen v Novém Bydžově 1 (hr. 1), avšak je již dnes ztracen. Pletený železný opasek byl nalezen v hrobě 20 na lokalitě Dobrá Voda 1 (Píč 1902, 161 – 162; Waldhauser 1987,

77). Zajímavý je článkový zelený opasek (tab. 17:4) z Předměřic nad Labem 2 (hr. 1), u kterého neznáme žádné další přímé analogie (Mangel 2009, 34).

6.2.6 Kruhový šperk

V některých mužských bojovnických hrobech se můžeme setkat s kruhovým šperkem ve formě různých náramků, nápažníků či prstenů. V mnoha případech je těžké od sebe odlišit nápažník a náramek.

Z východních Čech známe 15 kruhových šperků, které pocházely z bojovnických hrobů (Bystřice u Libáně 1 hr. 1, Dobrá Voda 1 hr. 18 a 20, Holohlavy 11 NHCH, Hořenice 1 hr. 1, 6 a 23, Nový Bydžov 1 hr. 2, Starý Bydžov 1 hr. 1, Starý Ples 1 hr. 1). Ve většině případů se nacházel v hrobě po jednom kruhovém šperku. Na pohřebišti Starý Ples 1 (hr. 1) se nacházely dva náramky, na lokalitě Holohlavy 11 byli nalezeny spolu s mečem a kopím dva bronzové náramky (NHCH). Dále pocházejí čtyři kusy kruhového šperku ze Starého Bydžova 1, jedná se o dva náramky a dva železné prsteny. Nejčastěji byly náramky a nápažky z bronzu (8 exemplářů). Ve dvou hrobech byly nalezeny hladké švartnové kruhy a to z lokality Dobrá Voda 1 hr. 20 a Hořenice 1 hr. 23. Hladké kruhy ze švartny jsou charakteristické pro období T B2 – C1 (Venclová 2001, 120 – 121). Díky čemuž tyto hroby můžeme přesněji datovat. Jeden náramek byl zhotoven ze železa (Starý Bydžov 1 hr. 1). U dvou kruhových šperků neznáme materiál. Průměr kruhového šperku se pohyboval od 90 do 64 mm. Ve většině případů jsou kruhové šperky hladké a nezdobené. Pečetítkové konce mají dva náramky a to z lokality Hořenice 1 (hr. 1 a hr. 6).

V hrobě ze Starého Bydžova 1 byly nalezeny spolu s mečem, kopím a dvěma náramky dva železné prsteny. Jedná se o hladké páskové prsteny. Tyto prsteny lze zařadit do skupiny BR-K3, podle J. Bujny (2005). Skupina BR-K3-A je charakterizována bronzovými (ojediněle železnými) páskovými prsteny, které mají předlohu v prstenech z drahého kovu. Tuto skupinu se datuje do období LT B1/B2 – LT

B2a (Bujna 2005, 80, 144 – 146, obr. 62, obr. 65). Waldhauser datuje páskové prsteny z oblasti Karpatské kotliny do období LT A – LT B2 (Waldhauser 1998, tab. 10).

6.2.7 Spony

Z mužských bojovnických hrobů ve východních Čechách známe pouze devět spon (Dobrá Voda 1 hr. 7, 8 a 20, Hořenice 1 hr. 2 a 23, Nový Bydžov 1 hr. 1, Sobčice 1 hr. 1, Starý Bydžov 1 hr. 1 a Vitiněves 1). Ve všech případech se v hrobech našlo po jedné železné sponě. Snad duchcovská železná spona pocházela z lokality Vitiněves 1 (Waldhauser 1988, 60 – 61). Sponu spojené konstrukce ze žárového hrobu na lokalitě Sobčice 1 lze zařadit do skupiny EF Lx-A podle třídění J. Bujny z roku 2003. Tuto sponu J. Bujna datuje do období C1 b-c (Bujan 78, obr. 57, 60; Waldhauser 1988, 60).

6.2.8 Keramika

Ve východní části střední Evropy včetně východních Čech se častěji nacházejí v hrobové výbavě keramické nádoby (Venclová (ed.) 2008, 86). V těchto nádobách se mohly nacházet potraviny, jako součást hrobové výbavy (Waldhauser 1999, 76 – 77). Z bojovnických hrobů se ve sledované oblasti nachází osm nádob. Na pohřebišti Hořenice 1 se nacházely dva bojovnické hroby s keramickými nádobami – hrob 6 (1 nádoba) a hrob 15 (3 nádoby). Dále se keramické nádoby nacházejí v bojovnických hrobech na lokalitách Předměřice nad Labem 2 (1 nádoba), Starý Ples 1 hrob 2 (1 nádoba), Úhřetice 1 (1 nádoba) a Vitiněves 1 (1 nádoba).

Největší zastoupení mají mísy (4 nádoby), dále se vyskytuje hrnec (1 nádoba), situla (1 nádoba) a váza (1 nádoba). Na třech nádobách se uplatnila výzdoba ve formě jednoho plastického žebra (Hořenice 1 hr. 15 a Úhřetice 1 hr. 1) či tří plastických žebírek (Hořenice 1 hr. 15) (Mangel 2009, 17 – 18, 24 – 25; Sankot 2006, 243 – 244; Waldhauser 1999, 292, 294).

V žárovém hrobě na lokalitě Úhřetice 1 sloužila jako urna keramická váza na nožce (tab. 23:5). Váza je vejčitého tvaru a červeně malována (Sankot 2006, 243 – 244).

Nádoba je podle Sankota (2006) místního provedení a má analogie nejspíše ve východofrancouzské oblasti, avšak naopak podle Pierrevelcina (2012) nemusí mít váza přímé souvislosti ve zmiňované oblasti (Pierrevelcin 2012, 154). Další červeně malovaná keramika pochází např. z Letek u Prahy a dvě nádoby z lokality Strakonice, okr. Strakonice (Jansová 1963, 336). Žárový hrob z Úhřetic obsahoval též zohýbaný meč s pochvou, na které se nacházejí dračí hlavičky, zohýbaný hrot kopí a fragmenty okrajového kování štítu (Sankot 2006, 243 – 245, 254).

6.2.9 Masité přílohy

Se zvykem ukládání masitých příloh do hrobů se můžeme setkat především ve východních Čechách a k ní přilehlých oblastí Čech středních (Venclová (ed.) 2008, 86). Masitá příloha byla nalezena ve východních Čechách např. na lokalitě Dobrá Voda 1 hr. 12 (prasečí kost), hr. 14 (kančí kost), hr. 35 (srnčí kost) (Pokorný (nepubl.), Waldhauser 1987, 75, 80). Zvyk ukládat do hrobů masitou přílohu je též častá na Moravě např. pohřebiště Brno-Maloměřice, z celkového počtu 77 hrobů obsahovalo nejspíše masitou přílohu osm bojovnických hrobů (Čižmářová 2005, 41 – 42, 76 – 95). Z bojovnických hrobů ve východních Čechách nebyl nalezen doklad masité přílohy.

6.2.10 Kančí kly

Kančí kel pochází z Jičína 1, nalezený pod krčními obratli, sloužil nejspíše jako amulet (Šnajdr 1881, 1). Kančí kly dále z Čech známe např. z lokality Praha-Bubeneč 2, jedná se o hrob bojovníka s mečem, kopí, dva železné kroužky, bronzový náramek a u lebky měl zemřelý dvěma kančími kly (Bouzek 1974, 588 – 589; Waldhauser 2001, 404). Z Moravy známe kančí kly z bojovnických hrobů např. z pohřebiště Nížkovice (okr. Vyškov) hrobu 11, který obsahoval meč, kopí, okrajové kování štítu, železnou sponu, tři železné kroužky a dva kančí kly (Procházka 1937, 90). Dva kančí kly s bronzovým kováním pochází z lokality Křenovice (okr. Vyškov) z hrobu 20. Hrob dále obsahoval dva jehlovité bronzové přívěsky, železnou sponu a pseudoantropomorfní meč (Procházka 1937, 85 – 86). Z lokality Châtenay-sur-Seine (departement Seine-et-Marne, Francie) hrobu 4 pocházejí dva kančí kly s kováním a otvory pro provlečení.

Inventář hrobu dále obsahoval sápropelový náramek, pseudoantropomorfní meč, železnou sponu, kamenný brousek a další předměty (Horák 2011, 53; Later 2014, 144 – 145, abb. 93).

6.2.11 Ostatní hrobová výbava

Na lokalitě Pševes byl snad spolu s mečem a kopím nalezen nůž (tab. 18:3), avšak příslušnost nože k meči a oštěpu je značně nejistá. Též nejistá je přítomnost kamenného brousku v hrobě ze Sobčic 1 (Waldhauser 1988, 60). Nejistou funkci mají železné hřeby a obdélný železný pásek z hrobu 4 z Nového Bydžova 1 (Moucha 1974, 446). Neidentifikovatelné dva předměty pocházejí z Dobré Vody 1 (hr. 18) a hrobu 1 z Hořenic 1 (Mangel 2009, 16; Waldhauser 1987, 76).

6.2.12 Doklady zachování tkanin

Doklady použití tkanin pocházejí ze tří pohřebišť – Dobrá Voda 1 (hr. 16), Hořenice 1 (hr. 2 a 19) a Nový Bydžov 1 (hr. 4). Na tenké vrstvě tkaniny byl snad uložen zemřelý v hrobě 16 na lokalitě Dobrá Voda 1 (Waldhauser 1987, 76). Poloha těla nznak s překříženými dolními končetinami by mohl být dalším dokladem použití textilního pohřebního rubáše (Budinský – Waldhauser 2004, 85). Tuto polohu ze sledované oblasti známe pouze u bojovnického hrobu 4 z Nového Bydžova 1 (Moucha 1974, 446). Otisky tkaniny jsou patrné na dvou mečích z pohřebiště Hořenice 1, jedná se o hrob 2 a 19 (Mangel 2009, 16, 19).

7. Sociální struktura laténských bojovnických hrobů

Typologie garnitur se opírá o práci Waldhausera z roku 1987 (39, abb. 5). O struktuře „keltského“ obyvatelstva okolo roku 53 př. n. l nám podává zprávu G. J. Caesar (Zápisky o válce Galské). Kde v čele obyvatelstva stáli druidové a bojovníci, prostý lid byl považován téměř za otroky. „Keltští“ bojovníci netvořili stálé vojsko a scházeli se pouze v případě válečné výpravy, k této bojovnické vrstvě však nepatřili všichni muži (G. J. Caesar VI:13, 15; Filip 1956, 307 – 308).

Do mužských bojovnických hrobů byly nejčastěji ukládány meče (90%), dále se v 72,4 % objevuje v bojovnických hrobech ze sledované oblasti kopí. Opasek k zavěšení meče byl nalezen pouze ve 38 % hrobů. U 31% bojovnických hrobů byl ve sledované oblasti nalezen štít, též v 31 % východočeských bojovnických hrobech byl objeven kruhový šperk. Následuje ostatní hrobová výbava – spona (27,6 %), keramika (17,2 %) a ostatní či neurčené předměty (17,2 %). Různé milodary měli různý společenský význam a tak o společenském postavení nemusí svědčit pouze počet milodarů (Čižmář 1972, 75).

M. Čižmář rozdělil v roce 1972 bojovnické hroby do dvou skupin. Do skupiny 1A (bojovník s bohatou výbavou) bychom zařadili pět bojovnických hrobů z východních Čech, jedná se o hrob z Dobré Vody 1 hr. 18 a 20, Hořenice 1 hr. 15, Nový Bydžov hr. 1 a Starý Bydžov hr. 1. Do skupiny 1B (bojovník s chudou výbavou) bychom z východních Čech zařadili většinu tedy přesněji 24 bojovnických hrobů (Čižmář 1972, 78).

Pro oblast Karpatské kotliny rozdělil J. Bujna pohřební výbavu do pěti základních skupin (Bujna 1982, 424 – 425). Podle dělení J. Bujny z roku 1982, bychom většinu bojovnických hrobů z východních Čech zařadili do první skupiny (muži s kompletní výzbrojí), dva bojovnické hroby bychom zařadili do druhé skupiny (muž s kopím, ale bez nálezu meče). Jedná se o hrob 1 a hrob 8 z Hořenic 1.

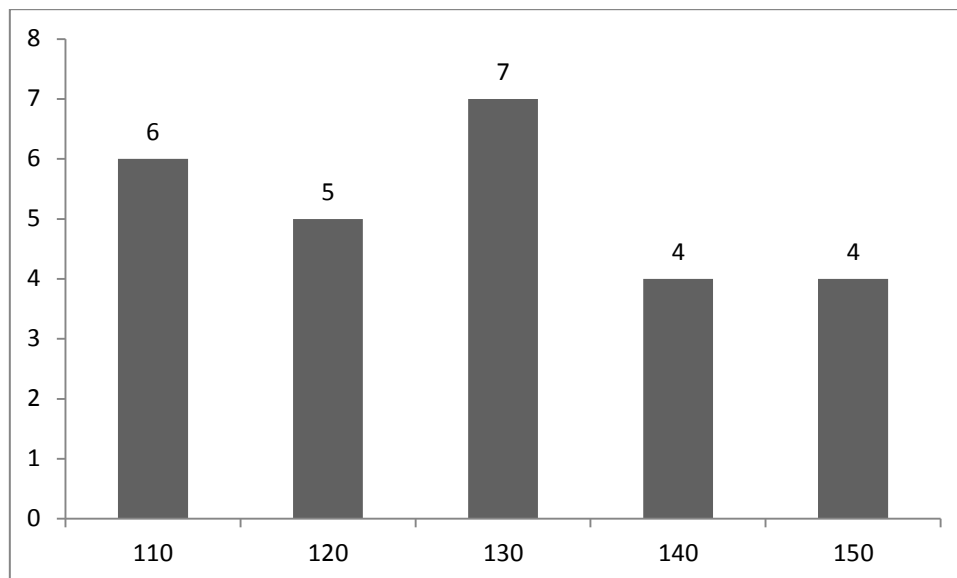
Dále hrobovou výbavu rozdělila N. Venclová (ed.) v monografii *Archeologie pravěkých Čech* z roku 2008, do čtyř základních skupin. Podle tohoto dělení bychom zařadili všechny hroby bojovníků do první skupiny (hroby s militárií).

Waldhauser celkově rozdělil pohřební výbavu do devíti hlavních skupin garnitur – garnitura 100 (muž s militárií), garnitura 200 (žena s nánožníky), garnitura 300 (žena s dvěma náramky), garnitura 400 (žena nebo muž s jedním náramkem), garnitura 500 (žena nebo muž s jedním nápažníkem), garnitura 600 (muži se sponami), garnitura 700 (hroby dětí), garnitura 800 (muži bez výbavy), garnitura 900 (žena nebo muž s výjimkami či s zvláštními tvary) (Waldhauser 1987, 39 – 41).

Ve východních Čechách se objevují v bojovnických hrobech následující garnitury (obr. 16). Šest bojovníků bylo pohřbeno s garniturou 110 (Hořenice 1 hr. 14, 17 a 23, Hustřířany 1 hr. 1, Jičín 1 hr. 1, Starý Ples 1 hr. 1). V pěti případech byla nalezena hrobová výbava 120 (Dobrá Voda 1 hr. 1 a 8, Hořenice 1 hr. 19, Lochenice 3 hr. 1 a Nový Bydžov 1 hr. 3), avšak často v hrobech chybí spona či opasek, např. spona nebyla objevena v Dobré Vodě 1 (hr. 1) a Lochenicích 3 (hr. 1), opasek chybí v Dobré Vodě 1 (hr. 8). Úplná hrobová garnitura 130 se nacházela v Bystřici u Libáně 1 (hr. 1), u dalších šest hrobů s garniturou 130 chybí spona či opasek (Dobrá Voda 1 hr. 18, Hořenice 1 hr. 6 a 15, Nový Bydžov 1 hr. 2, Sobčice 1 hr. 1 a Starý Bydžov 1 hr. 1). Úplná výbava garnitury 140 byla objevena na dvou lokalitách (Dobrá Voda 1 hr. 7 a Nový Bydžov 1 hr. 1). Dále garnituru 140 obsahoval hrob 16 z Dobré Vody 1 (chybí spona) a hrob 2 z Hořenic 1 (chybí opasek). Za nejbohatší lze považovat garnituru 150, do které lze zařadit čtyři východočeské bojovnické hroby. Jedná se o hroby z Dobré Vody 1 (hr. 20), Nového Bydžova 1 (hr. 4, chybí spona), žárový hrob z Úhřetic 1 (chybí spona a opasek) a Předměřic 2 (chybí kopí a spona).

U bojovnických hrobů z východních Čech postrádáme spolehlivé důkazy o pohřební architektuře. J. Duška (1900) nás informuje o dvou hrobech ze Starého Plesu 1 (hr. 1 a hr. 2), které byly nalezeny snad pod malou mohylou. Hrob 1 byl vybaven mečem a dvěma bronzovými kruhy (garnitura 110) a hrob 2 obsahoval keramickou

nádobu a štítovou puklici (Duška 1900, 66 – 67). Pohřební architektura neměla ve sledované oblasti nejspíše vliv na sociální postavení zemřelých.

Obr. 16 Garnitura bojkovických hrobů ve východních Čechách.

8. Soupis lokalit

1. Bartoušov 1 ? (okr. Jičín)

Hrob ?

Okolnosti nálezu: roku 1935 při stavbě železnice.

Kategorie nálezu: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktů: d. 330 mm, d. listu 234 mm, d. 96 mm, max. š. listu 64 cm, tvar vrbového listu.

Uloženo: RM J, inv. č. 197.

Tab.: 8:1.

Datování: LT?

Literatura: Waldhauser 1988, 57.

2. Bystřice u Libáně 1 (okr. Jičín)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: 6. 5. 1968 při výkopu na parcele č. 761.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 120 cm od původního terénu.

Orientace hrobové jámy: SSV-JJZ.

Poloha těla: nznak.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: věk 30 – 40 let, výška zemřelého cca 165 cm.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč v železné pochvě, železný hrot kopí, 3 železné duté kroužky, bronzový nápažník (na pravé ruce).

Detailní popis artefaktů: železný meč: d. 815, d. čepele 725, max. š. čepele 62 mm, d. trnu 90 mm, š. jílce 25 mm, zbytky dřevěného jílce, kosočtverný průřez čepele, medailonkovité nákončí pochvy, závěsné poutko: š. 16 mm, vnitřní výška 8 mm, d. oblouku 25 mm; železný hrot kopí: list kapkovitého tvaru, kosočtverný průřez čepele

s oblým žebrem, d. 135 mm, max. š. 35 mm, tulej a špička kopí odlomena; tři duté železné kroužky: plátovány bronzem, Ø 40 mm; bronzový nápažník: nezdobený, průřez ve tvaru písmene D, zaoblené vnitřní hrany, Ø 75 mm.

Pozn.: Podle nálezové zprávy Spurný (1971) byla hrobová jáma orientována SSV-JJZ, podle Spurný (1968) byla hrobová jáma orientována SSZ-JJV.

Uloženo: RM J, inv. č. 56/04.

Tab.: 1:1 – 6.

Datování: LT B1b – B2a.

Literatura: Spurný 1968, 20 – 21, tab. III – IV; týž 1971, 2 – 6; Waldhauser 1988, 58; týž 2001, 171; týž 2002, 81.

3. Dobrá Voda 1 (okr. Jičín)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: roku 1887 odryl neznámý nálezce hrob v cihelny J. Čeliše (dříve Dušky).

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 175 cm.

Orientace hrobové jámy: SZ-JV.

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: zelený meč, železný hrot kopí a železná botka (podél kostry), opasek se dvěma bronzovými kroužky.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT B1a – B2a.

Literatura: Waldhauser 1987, 67, 72.

Hrob 7

Okolnosti nálezu: roku 1900 odkryto dělníky v Čelišově cihelně.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: naznak.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: kostra zcela zničena.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s pochvou a nýty (napravo od kostry), železný hrot kopí (napravo od kostry), železná spona (pod krkem), zlomky železného kování štítu (mezi prsty pravé ruky), železný opasek (kolem pasu).

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT B2b – C1a.

Literatura: Domečka 1902, 392 – 393; Waldhauser 1987, 73.

Hrob 8

Okolnosti nálezu: roku 1900 odkryto dělníky v Čelišově cihelně.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: naznak.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: zachována pouze lebka, kostra se při vykopávkách rozpadla.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s pochvou a nýty (podél pravé strany kostry), železný hrot kopí (vpravo od kostry) a železná spona (pod krkem).

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT.

Literatura: Domečka 1902, 392 – 393; Waldhauser 1987, 73.

Hrob 16

Okolnosti nálezu: okryl v roce 1901 F. Pokorný.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 160 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: nznak, kostra položena na 1 mm tenké vrstvě tkaniny (textilie?).

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: lebka oddělena od kostry, délka kostry od nártu ke krku 168 cm.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč, železný hrot kopí (po pravé straně lebky), železná botka kopí (na pravé noze), opasek (na pravém nadloktí) a železné kování štítu (na pravém boku a pánevní kosti).

Detailní popis artefaktů: opasek: 2 bronzové disky, čtvercový otvor, Ø 34 mm.

Uloženo: MM H, inv. č. 13961 – 13962.

Tab.: 2:1 – 2.

Datování: LT B2a.

Literatura: Pokorný (nepubl.); Waldhauser 1987, 76, 84.

Hrob 18

Okolnosti nálezu: odryl v roce 1901 F. Pokorný.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 178 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: na pravém boku.

Orientace hlavy: S.

Antropologická charakteristika zemřelého: délka kostry 180 cm.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč (od brady přes prsa); železný hrot kopí (před lebkou nad mečem); opasek se dvěma bronzovými kroužky (vedle meče na pravém nadloktí); 2 neidentifikované předměty (za lebkou a u levého stehna) a nápažník (na levé paži).

Detailní popis artefaktů: opasek: dva bronzové kroužky, vnější Ø 22 mm, vnitřní Ø 15 mm.

Pozn.: nezvěstné.

Tab.: 2:A.

Datování: LT B1b – c.

Literatura: Pokorný (nepubl.); Waldhauser 1987, 76.

Hrob 20

Okolnosti nálezů: okryl v roce 1902 F. Pokorný.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 160 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč (napravo od kostry), železný hrot kopí (napravo od lebky nad mečem), švartnový náramek (na pravé ruce), pletený železný opasek (u meče), železné fragmenty kování štítu (na hrudi) a železná spona? (na hrudi).

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: nezvěstné.

Datování: LT B2b – C1.

Literatura: Pokorný (nepubl.); Waldhauser 1987, 77.

Nepřiřazené nálezy

Železný meč s pochvou: obloukovitá pochva, d. meče 710 mm, d. trnu 100 mm, d. nákončí 10 mm, š. nákončí 20 mm, srdčité nákončí, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu.

Uloženo: MM H, inv. č 13269.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu 18?

Tab.: 2:3.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný meč s pochvou: d. meče 668 mm, d. čepele 571 mm, š. čepele 58 mm, d. trnu 117 mm, š. trnu 21 mm, obloukovitá pochva, š. pochvy 60 mm, š. rukojeti 50 mm, kosočtverný průřez čepele.

Uloženo: MM H, inv. č. 13277a, 13277b.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu 20?

Tab.: 2:4.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný meč: d. meče 680 mm, d. čepele 606, š. čepele 35, d. trnu 74 mm, š. trnu 10 mm, kosočtverný průřez čepele, oválný tvar trnu.

Uloženo: MM H, inv. č. 13268.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu 1.

Tab.: 2:5.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný meč s pochvou: d. meče 750 mm, d. čepele 575 mm, š. čepele 50 mm, d. trnu, 175 mm, š. trnu 17 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK, inv. č. 2179.

Tab.: 2:6.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný hrot kopí: úzký list s dlouhou tulejí, d. kopí 251, d. listu 171 mm, š. listu 24 mm, d. tuleje 80 mm, Ø 18 mm.

Uloženo: MVČ HK, inv. č. 14578.

Tab.: 3:4.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný hrot kopí: kapkovitý tvar listu, d. kopí 290 mm, d. listu 260 mm, š. listu 57 mm, d. tuleje 30 mm, Ø tuleje 16 mm.

Uloženo: MM H, inv. č. 13276.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu 16?

Tab.: 3:3.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný hrot kopí: d. kopí 243 mm, d. listu 163 mm, š. listu 24 mm, d. tuleje 80 mm, Ø tuleje 17 mm.

Uloženo: MVČ HK, inv. č. 14577.

Tab.: 3:1.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Botka kopí: tulej, dlouhá, úzká, d. 152 mm, Ø tuleje 16 mm, 2 nýty.

Uloženo: MM H, inv. č. 13276.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu 16?

Tab.: 3:2.

Literatura: Waldhauser 1987, 76, 84.

Kování štítu: fragment železného kování štítu, neurčitý tvar, d. 120 mm.

Uloženo: MVČ HK, inv. č. 14579.

Tab.: 2:7.

Literatura: Waldhauser 1987, 84.

Železný pletený opasek: 6 fragmentů.

Uloženo: MM H, inv. č. 29806, 13277c.

Pozn.: dle J. Waldhausera k hrobu č. 20?

Tab.: 3: 5 – 10.

Literatura: Waldhauser 1987, 77, 85.

4. Holohlavy 11 ? (okr. Hradec Králové)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: předměty roku 1922 nalezeny a téhož roku darovány J. Andrejsem do Národního muzea v Praze.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: fragment meče se zlomkem pochvy, železný hrot kopí a 2 bronzové náramky.

Detailní popis artefaktů: ?

Uloženo: ztraceno.

Datování: LT.

Literatura: Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 23, obr. 11.

5. Hořenice 1 (okr. Náchod)

Hrob 1

Okolnosti nálezů: roku 1897 p. Šec při práci v cihelně p. Jarchovského.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka přes 1 m.

Orientace hrobové jámy: neuvedeno.

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný hrot kopí, náramek a drobné železné předměty.

Detailní popis artefaktů: bronzový náramek: pečetítkové konce oddělené vývalkem, zesílený střed, vnější Ø 64 mm, vnitřní Ø 59 mm, povrch náramku poškozen, část náramku chybí.

Uloženo: MVČ HK, inv. č. 2148.

Tab.: 4:1.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Duška 1898a, 41, týž 1898b, 25, týž 1900 17 – 18; Mangel 2009, 16, 39 – 40; Šnajdr 1902a, 523; Zouzal 1909, 72.

Hrob 2

Okolnosti nálezů: roku 1898 byly v cihelně p. Jarchovského při těžbě hlíny nalezeny 3 hroby (nejspíše jeden hrob bojovníka a dva hroby žen), nálezy z těchto hrobů nelze zcela jistě přiřadit k jednotlivým hrobům.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 150 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč v pochvě, hrot oštěpu, železný hrot kopí, botka, železné zlomky puklice, železné zlomky okrajového kování štítu, fragmenty spon?

Detailní popis artefaktů: železný meč: torzo, nákončí srdčitého tvaru, otisky tkaniny, celková d. 284 mm, š. čepele 70 mm, trn chybí; železná tulejkovitá botka: d. 162 mm, Ø 26 mm; železný hrot oštěpu: středové žebro, d. 146 mm, d. listu 83 mm, š. listu 27 mm,

průřez čepele konkávní kosočtverec; štítová puklice: zbytky nýtů; železné okrajové kování štítu: fragmenty, d. 380 mm, š. 8 mm,

Uloženo: MVČ HK inv. č.. 14581, 2165, 2169, 2183, 2174.

Tab.: 4:2 – 6.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Duška 1898a, 41; Mangel 2009, 16; Šnajdr 1902a, 523 – 524.

Hrob 6

Okolnosti nálezu: v srpnu roku 1898 v cihelně p. Jarchovského při těžbě hlíny nalezen další bojovnický hrob.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Orientace hrobové jámy: neuvedeno

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s pochvou, železný hrot kopí, hluboká hliněná mísa, bronzový náramek s pečetítkovými konci.

Detailní popis artefaktů: železný hrot kopí: široký list, 2 bronzové nýty, celková d. 213 mm, d. listu 135 mm, š. listu 88 mm, Ø tuleje 20 mm, průřez čepele konkávní kosočtverec s ostřejším přechodem v žebro, kapkovitý tvar.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2171.

Tab.: 5:2.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Mangel 2009, 16 – 17; Šnajdr 1902a, 524.

Hrob 8

Okolnosti nálezu: v červenci roku 1900 dělníky v cihelně p. Jarchovského vykopány další hroby, nálezy z těchto hrobů nelze s jistotou přiřadit k jednotlivým hrobům.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 130 – 150 cm.

Orientace hrobové jámy: neuvedeno.

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Mangel 2009, 16, 18; Šnajdr 1902a, 525.

Hrob 14

Okolnosti nálezu: v srpnu roku 1900 při další těžbě v cihelně p. Jarchového.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s pochvou.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Mangel 2009, 16, 18; Šnajdr 1902a, 525; týž 1902b, 117.

Hrob 15

Okolnosti nálezu: na jaře roku 1901 při těžbě v cihelně p. Jarchového.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč, železný hrot kopí, hrnec, situla a mísa.

Detailní popis artefaktů: situla: tuhovaná, s jedním plastickým žebrem na podhrdlí, v. 200 mm, Ø ústí 180 mm; hrnec: se třemi plastickými žebry na podhrdlí, hlazený povrch, točen na kruhu, v. 234 mm, Ø ústí 130 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 1623, 1625.

Pozn.: část inventáře ztraceno.

Tab.: 5:4 – 5.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Domečka 1903, 211; Mangel 2009, 16, 18; Šnajdr 1902a, 528; Šnajdr 1902b, 120.

Hrob č. 17

Okolnosti nálezů: hrob nalezen při průkopu v cihelně p. Jarchovského roku 1902.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 175 cm.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč v pochvě.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Domečka 1903, 211; Mangel 2009, 16, 18; Šnajdr 1902b, 120.

Hrob 19

Okolnosti nálezů: roku 1902 byl objeven bojovnícký hrob nacházející se nedaleko žárového hrobu vykopaného roku 1899.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč a železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktů: železný meč: středové žebro, nákončí srdčitého tvaru, otisky tkaniny, d. 810 mm, d. čepele 690 mm, š. čepele 64 mm, š. trnu 34 mm, kosočtverný průřez čepele, oválný tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2180.

Tab.: 5:1.

Datování: LT B1b–c – LT B2b.

Literatura: Domečka 1903, 212; Mangel 2009, 16, 19.

Hrob 23

Okolnosti nálezu: mezi roky 1903 – 1905 při dalším strhávání hlíny v cihelně p. Jarchovského.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč, švarntový kruh a železná spona.

Detailní popis artefaktů: švarntový kruh: vnější Ø 90 mm, vnitřní Ø 70 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2156.

Tab.: 5:3.

Datování: LT B2.

Literatura: Domečka 1906, 256; Mangel 2009, 20.

Nepřiražené nálezy

Železný meč: torzo, celková d. 690 mm, d. čepele 640 mm, š. čepele 55 mm, š. trnu 34 mm, u meče železný opaskový kroužek, vnější Ø 35 mm, čočkovitý průřez čepele, oválný tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2181.

Tab.: 6:4.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný meč: d. 770 mm, š. 54 mm, medailonkovité nákončí pochvy, čočkovitý průřez čepel.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2175.

Tab.: 6:2.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný meč: torzo, celková d. 720 mm, d. čepel 658 mm, š. čepel 54 mm, š. trnu 34 mm, kosočtverný průřez čepel, obdélníkový tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2176.

Tab.: 6:3.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný meč: torzo, celkový d. 495 mm, d. čepel 475 mm, š. čepel 54 mm, š. trnu 20 mm, závěsné poutko?, čočkovitý průřez čepel, oválný tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2182.

Tab.: 6:1.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný fragment trnu a železný fragment hrotu meče s nákončím pochvy: d. trnu 68 mm, š. trnu 28 mm, d. hrotu meče 80 mm, š. čepel 34 mm., čočkovitý průřez čepel, oválný tvar trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14568.

Tab.: 6:6.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: úzký list, středové žebro, celková d. 391 mm, d. listu 224, š. listu 41 mm, Ø 23 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2166.

Tab.: 7:7.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: torzo, středové žebro, fragmenty železných nýtů (na tuleji), celková d. cca 351 mm, š. listu 65 mm, 5 částí, tvar vrbového listu, průřez čepel konkávní kosočtverec s ostřejším přechodem v žebro.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2167.

Tab.: 7:6.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: torzo, středové žebro, dva fragmenty, celková d. 305 mm, d. listu 205 mm, š. listu 37 mm, Ø12 mm, průřez čepele konkávní kosočtverec.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2168.

Tab.: 7:3.

Literatura: Mangel 2009, 21, tab. 24:3.

Železný hrot kopí: torzo, 5 zlomků, d. 225 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14572

Tab.: nekresleno.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: fragment, celková d. 70 mm, d. listu 55 mm, š. listu 36 mm, Ø tuleje 15 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14574.

Tab.: nekresleno.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: torzo, středové žebro, celková d. 215 mm, d. listu 201 mm, š. listu 40 mm, průřez čepele konkávní kosočtverec.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14571.

Tab.: 7:1.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: zachováno torzo listu, d. 190 mm, š. listu 73 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14567.

Tab.: nekresleno.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Železný hrot kopí: středové žebro, dva železné nýty na tuleji, celková d. 235 mm, d. listu 166 mm, š. listu 44 mm, Ø16 mm, průřez čepele konkávní kosočtverec s ostřejším přechodem v žebro, tvar vrbového listu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2170.

Tab.: 7:2.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Hrot kopí: torzo listu, středové žebro, fragment, d. listu 67 mm, š. listu 26 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2172.

Tab.: 7:4.

Literatura: Mangel 2009, 21.

Hrot kopí: středové žebro, celková d. 128 cm, d. listu 80 cm, Ø tuleje 12 cm, kosočtverý průřez listu.

Uloženo: MM Jar inv. č. 12672.

Tab.: 7:5.

Literatura: nepublikováno.

Štítová puklice: lodkovitá, fragment, jeden nýt, d. 53 mm, š. 42 mm.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 14584.

Tab.: 6:7.

Literatura: Mangel 2009, 21

6. Hořice 2 ?(okr. Jičín)

Hrob?

Okolnosti nálezů: neuvedeno.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktu: hrot kopí: listovitý tvar, dlouhá tulej, celková d. 290 mm, d. listu 175 mm, š. listu 70 mm.

Uloženo: M LB inv. č. 108.

Pozn.: nenalezeno.

Datování: LT.

Literatura: Böhm.

7. Hustřířany 1 (okr. Náchod)

Hrob1

Okolnosti nálezu: roku 1854 nález zaznamenal Petera Rohoznický.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Orientace hrobové jámy: neuvedeno.

Poloha těla: neuvedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: ztraceno.

Datování: LT?

Literatura: Sklenář 1999, 68; Waldhauser 2001, 234.

8. Chloumek – Boháňka 1 (okr. Jičín)

Hrob ?

Okolnosti nálezu: nález učiněn mezi léty 1887 – 1891.

Kategorie nálezu: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný meč.

Detailní popis artefaktu: ?

Pozn.: nezvěstné.

Datování: LT?

Literatura: Pokorný 1894, 39; Waldhauser 2001, 235.

9. Jičín 1 (okr. Jičín)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: roku 1881 při stavbě železniční tratě.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka cca 1m.

Orientace hrobové jámy: J-S.

Poloha těla: na pravém boku, mírně pokrčená.

Orientace hlavy: J.

Antropologická charakteristika zemřelého: lebka poškozena úderem z levé strany do obličeje (na následky tohoto zranění nejspíše zemřel), d. lebky 200 mm, š. lebky 160 mm, v. lebky 150 mm.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč (napravo od kostry), kančí tesák (pod krčními obratli).

Detailní popis artefaktů: železný meč v pochvě: d. 730 mm, fragment nákončí, oválný trn, d. trnu 110 mm, š. čepele 50 mm, kosočtverný průřez čepele, oválný tvar trnu.

Pozn.: nezvěstné.

Tab.: 8:5.

Datování: LT B.

Literatura: Šnajdr 1881, 1; Waldhauser 1988, 58.

10. Jičín 6 (okr. Jičín)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: nález učiněn roku 1932 na Marečkově parcele.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktu: ?

Pozn.: v jičínském muzeu nenalezeno.

Datování: LT?

Literatura: Waldhauser 2001, 251.

11. Lochenice 1 (okr. Hradec Králové)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: před rokem 1908 na zahradě domu č. p. 25.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný meč, kování štítu?, trn?

Detailní popis artefaktů: železný meč: torzo, odlomený hrot, tři železné hřeby na přechodu čepele na trn, celková d. 670 mm, d. čepele 540 mm, š. čepele 66 mm, čochkovitý průřez čepele; štítová puklice: d. 95 mm, š. 57 mm; okrajové kování štítu: 5 zlomků, délka cca 185 mm, šířka 16 – 18 mm; trn: d. 65 mm, š. 12 mm, obdélníkový průřez trnu.

Uloženo: MVČ HK inv. č. 2177.

Tab.: 8:2 – 4.

Datování: LT?

Literatura: Domečka 1909, 44; týž 1927, 4; Domečka – Sál 1928, 117; Mangel 2009, 22.

12. Lochenice 3 (okr. Hradec Králové)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: v květnu 1964 našli dělníci, při výkopech základů budovy kravína v JV části parcely č. 622, hrob bojovníka.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 120 cm, šířka 60 cm.

Orientace hrobové jámy: Z-V.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: Z.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s fragmenty železné pochvy (podél kostry), železný hrot kopí (u lebky), železná botka kopí a železný kroužek.

Detailní popis artefaktů: železný meč: d. 620 mm, d. čepele 558 mm, š. čepele 37 mm, d. trnu 62 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu; železná pochva meče: 11 fragmentů, po stranách přesahuje o 5 mm břít meče, zadní část pochvy z kůže?, na některých zlomcích stopy středového žebra; železný hrot kopí: průřez čepele konkávní kosočtverec, tvar vrbového listu, krátká tulej zdobena dvojicí příčných rýžek?, celková d. 417 mm, d. listu 347 mm, max. š. listu 30 mm, Ø tuleje 13 mm; železná botka kopí: tulejovitá, d. 145 mm, Ø tuleje 13 mm; železný kroužek: vnější Ø 26 mm.

Uloženo: MVCČ HK inv. č. 23006 – 23010.

Tab.: 9:1 – 5.

Datování: LT B – C1.

Literatura: Mangel 2009, 23; Mangel – Velemínský – Korený – Jílek 2016, v tisku;
Zeman 1990, 93, 98 – 99.

13. Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové)

Hrob 1

Okolnosti nálezů: nevedeno.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: meč, oštěp, štítová puklice, okrajové kování štítu?, závěsný řetěz, části železného opasku, kroužky, železná spona s patkou.

Detailní popis artefaktů: železný meč: závěsné poutko, srdcovité nákončí, pochva se středovým žebrem; oštěp: tvar vrbového listu

Pozn.: dar p. Šnajra Národnímu muzeu, nezvěstné.

Tab.: 10: 1 – 12.

Datování: LT B2b.

Literatura: Píč 1902, 161 – 162.

Hrob 2

Okolnosti nálezů: při práci písečníku p. Němce na jaře 1900.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s železnou pochvou (u pravého boku), železný hrot kopí, botka?, uzavřený náramek (na levé ruce), tři bronzové kroužky.

Detailní popis artefaktů: železný meč s železnou pochvou: celková d. 780 mm, kosočtverný průřez čepele, oválný tvar trnu, pochva vyložena dřevem?, 2 nýty, závěsné poutko; železný hrot kopí: celková d. 280 mm, š. 70 – 50 mm, kapkovitý tvar?; náramek: vnější Ø 71 mm, vnitřní Ø 55 mm.

Uloženo: náramek MM NB inv. č. 1231.

Pozn.: část hrobové výbavy neznámá.

Tab.: 11:1 – 5.

Datování: LT B.

Literatura: Filip 1956, 368; Klecanda 1900, 157 – 158.

Hrob 3

Okolnosti nálezů: roku 1900 objevili dělníci hrob v písečnicku p. Němce.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 150 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: nznak.

Orientace hlavy: S, obličej k Z.

Antropologická charakteristika zemřelého: výška zemřelého 185 cm.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč (na pravé straně mezi ramenem a loktem), nýty k připevnění jílice; hrot oštěpu (na pravé straně u obličejce).

Detailní popis artefaktů: oštěp: tvar vrbového listu.

Pozn.: neznámé.

Tab.: 11:6 – 7.

Datování: LT B1.

Literatura: Filip 1956, 368.; Klecanda 1900, 159.

Hrob 4

Okolnosti nálezů: na podzim 1905 při výkopu dělníky v písečnicku p. Němce.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hloubka 125 cm.

Orientace hrobové jámy: S-J.

Poloha těla: nznak se zkříženými dolními končetinami.

Orientace hlavy: S.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč s pochvou (u pravého boku), železný hrot kopí (šikmo na pravé straně lebky), bronzové kování štítu s rytou výzdobou (u lebky), bronzové okrajové kování štítu (u lebky), bronzové kování štítu (u lebky), bronzová puklička (u lebky), trojúhelníkový plech (u lebky), bronzová kruhová destička (u lebky), bronzový kroužek (u lebky), železný opasek (zavěšený na meči), železný rozevřený kroužek, obdélný železný pásek, 7 hlavic hřebů, bronzový proužek, dva bronzové plíšky.

Detailní popis artefaktů: bronzové kování štítu s rytou výzdobou: 3 kusy, otvory pro hřeby, 1. kus: mírně esovitě prohnuté, protáhlé, jazykovitě vykrojené, d. 150 mm, max. š. 28 mm, 2. kus: d. 130 mm, max. š. 27 mm, 3. kus: protáhlé, jazykovité, srpovitě stočené, ulomené, d. 120 mm, š. střední části 18 mm; bronzové okrajové kování štítu: obloukovité, žlábkovité, na koncích dvě příčné rýžky a otvory ($\varnothing$ 2 mm) d. tečny 135 mm, š. žlábků 8 mm, hloubka žlábků 5 mm; okrajové kování: d. tečny 122 mm, š. žlábků 8 mm, hloubka žlábků 5 mm; bronzové kování štítu: obloukovité uprostřed rozšířené kování se zúženými konci s mělkým žlábkem, ve kterém se nachází na jedné straně 2 otvory a na druhé straně 1 otvor, d. tečny 145 mm, max. š. kování 15 mm; 2 fragmenty obloukovitého žlábkovitého kování o rozměrech 15x35 mm, 15x22 mm, na menším fragmentu zbytky 2 protilehlých otvorů a příčná rýžka; protáhlé, oválné kování se třemi otvory, d. 87mm, max. š. 14mm; bronzová puklička: plechová, miskovitá, střední otvor, $\varnothing$ 47mm, $\varnothing$ otvoru 2mm, v. 12 mm; trojúhelníkový plech: mírně prohnutý, pravidelné vypukliny, uprostřed důlek, na vrcholech trojúhelníku hřebíčky, d. strany 40mm, $\varnothing$ vypuklin 4mm, zachovaná d. hřebíčků 5mm, $\varnothing$ otvorů 1 mm; plochá bronzová kruhová destička: menší otvor uprostřed, vypukliny, 3 bronzové hřebíčky, $\varnothing$ 30 mm, $\varnothing$ menšího otvoru 15 mm; bronzový kroužek plochý $\varnothing$ 35 mm, $\varnothing$ otvoru 20 mm; železný rozevřený kroužek: masivní, $\varnothing$ 40mm; hlavice hřebů: $\varnothing$ 20 mm; bronzový proužek: stočený, d. 35 mm se zbytky dřeva; 7 hlavic hřebů d. v průměru 20 mm, z nich jeden měřil 45 mm.

Uloženo: MM NB inv. č. 1259/1 – 1259/10, 1259/12 – 1259/13.

Pozn.: část nezvěstná.

Tab.: 12 – 14.

Datování: LT B.

Literatura: Filip 1956, 368; Koudelka 1906, 200 – 202, Moucha 1974, 445 – 451.

Nepřiřazené nálezy

Železný meč: torzo, 3 části, celková d. 447 mm, š. čepele 49 mm, d. trnu 114, š. trnu 39 mm, čochkovitý průřez čepele.

Uloženo: MM NB inv. č. 1007/1 – 1007/3.

Pozn.: k hrobu č. 2?

Tab.: 15:1, 3, 5.

Literatura: nepublikováno.

Železný meč s pochvou: torzo, 4 hřeby, celková d. 165 mm, š. čepele 45 mm, d. trnu 31 mm, š. trnu 18 mm, oválný tvar trnu.

Uloženo: MM NB inv. č. 1927/5

Pozn.: k hrobu č. 3?

Tab.: 15:2.

Literatura: Klecanda 1900, tab. XX:8.

Železný meč: zlomek, nýt, d. 43 mm, š. 30 mm.

Uloženo: MM NB inv. č. 3588.

Tab.: 15:4.

Literatura: nepublikováno.

Železný meč: torzo, d. 160 mm, š. 24 mm, čochkovitý průřez čepele.

Uloženo: MM NB inv. č. 1928.

Tab.: 15:6.

Literatura: nepublikováno.

Železný meč: celková d. 421 mm, š. čepele 33 mm, hrot ulomen, trn zcela chybí, kosočtverný průřez čepele.

Uloženo: MM NB inv. č. 1927.

Tab.: 15:7.

Literatura: nepublikováno.

Železný kopí: d. 189 mm, d. listu 148 mm, š. listu 42 mm, d. tuleje 41 mm, Ø tuleje 14 mm, průřez listu konkávní kosočtverec.

Uloženo: MM NB inv. č. 4325.

Pozn.: jedná se o náhodný nález, zapsaný v roce 1929 z lokality „Otmarka“.

Tab.: 16:3.

Literatura: nepublikováno.

Železný kopí: torzo listu, d. 109 mm, š. 14 mm.

Uloženo: MM NB inv. č. 1242.

Tab.: 16:1.

Literatura: nepublikováno.

Železný kopí: středové žebro, torzo, 2 zlomky, d. 373 mm, d. listu 86 mm, š. listu 35, d. tuleje 65 mm, Ø 16 mm, kosočtverný průřez čepele.

Uloženo: MM NB inv. č. 1548/2,3.

Tab.: 16:2,5.

Literatura: nepublikováno.

Želena botka kopí: d. 108 mm, Ø tuleje 19 mm, zbytky dřeva.

Uloženo: MM NB inv. č. 1548/1.

Tab.: 16:4.

Literatura: nepublikováno.

14. Předměřice nad Labem 2 (okr. Hradec Králové)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: roku 1979 při hloubení jámy na parcele č. 725 u budovy JZD.

Kategorie nálezu: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč, štítová puklice, železný opasek a keramická mísa.

Detailní popis artefaktů: zelený meč: celková d. 695 mm, d. čepele 621 mm, š. čepele 54 mm, š. trnu 22 mm, kosočtverný? průřez čepele, obdélníkový tvar trnu, železné kování nákončí meče: fragment, d. 79 mm, max. š. 45 mm; puklice: fragment, dvoudílná loďkovitá, jeden nýt, d. 102 mm, š. 49 mm; opasek: fragmenty (2 kusy), řetězový, článkový, d. 148 mm a 272 mm; keramická mísa: hnědý hlazený povrch, oblý zatažený okraj, Ø ústí 165 mm, v. 77 mm.

Uloženo: MVČ HK př. č 53/79.

Tab.: 17:1 – 5.

Datování: LT B2a

Literatura: Mangel 2009, 24 – 25; Sigl – Vokolek 1980, 1; Vokolek 1982, 112.

15. Pševs 1 (okr. Jičín)

Hrob ?

Okolnosti nálezu: nález učiněn mezi léty 1930 – 1936 na lokalitě „Stínadla“.

Kategorie nálezu: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč, železný hrot kopí a železný sekáčovitý nůž?

Detailní popis artefaktů: železný meč: celková d. 475 mm, d. čepele 386 mm, š. čepele 42 mm, š. trnu 22 mm, čochovitý průřez čepele, obdélníkový tvar trnu, hrot ulomen; kopí: celková d. 255 mm, d. listu 180 mm, š. listu 40 mm, Ø 22 mm, kosočtverný průřez čepele; sekáčovitý nůž: celková d. 106 mm, d. čepele 61 mm, š. čepele 15 mm.

Uloženo: RM J inv. č. 372, 374, 377.

Tab.: 18:1 – 3.

Datování: LT B1 – LT C1.

Literatura: Filip 1956, 380, Novák 2015, 13; Waldhauser 1988, 60.

16. Rosice u Chrasti 1 ? (okr. Chrudim)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: neznámé

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: želený meč.

Detailní popis artefaktu: celková d. 750 mm, d. čepele 629 mm, š. čepele 48 mm, š. trnu 12 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu.

Uloženo: RM CH inv. č. A 2269.

Tab.: 18:4.

Datování: LT.

Literatura: Frolík 1988, 38.

17. Rosice u Chrasti 5 ? (okr. Chrudim)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: nález učiněn roku 1958 V. Vokolkem v cihelně.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný meč.

Detailní popis artefaktu: železný meč: d. 730, d. čepele 691 mm, š. čepele 44 mm, d. trnu 39 mm, š. trnu 16 mm, čokovitý průřez čepele, oválný tvar trnu.

Uloženo: VČM P.

Tab.: 18:5.

Datování: LT?

Literatura: Vokolek 1960; Waldhauser 2001, 433.

18. Slavhostice 1 (okr. Jičín)

Hrob?

Okolnosti nálezů: na území katastru obce.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: dva železné meče s pochvou, železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktů: železný meč: celková d. 580 mm, d. čepele 535 mm, š. čepele 55 mm, d. trnu 45 mm, š. trnu 23 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu závěsné poutko?; železný meč: celková d. 570 mm, š. čepele 42 mm, trn zcela chybí, kosočtverný průřez čepele, nekresleno; železné kopí: celková d. 220 mm.

Uloženo: RM J 688, 689, 2305

Pozn.: kopí v muzeu nenalezeno.

Tab.: 19:1 – 2.

Datování: LT.

Literatura: Filip 1956, 380; Waldhauser 1988, 60.

19. Sobčice 1 (okr. Jičín)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: nález učiněn při orbě roku 1894 na levém břehu řeky Javoroky.

Kategorie nálezu: hrob žárový?

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: neuvedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: zohýbaný železný meč s pochvou, železný hrot kopí, železná spona a kamenný brousek.

Detailní popis artefaktů: meč: kosočtverný? průřez čepele, pochva: zdobena motivem „dračího páru“, závěsné poutko; železný hrot kopí: vykrojený list; železná spona: spojené konstrukce, na patce disk.

Pozn.: nezvěstné.

Tab.: 20:1 – 7.

Datování: LT C1b.

Literatura: Filip 1956, 380, obr. 43; Píč 1902, 171; Šnajdr 1896, 159 – 160; Waldhauser 1988, 60, obr. 2; týž 2001, 451.

20. Starý Bydžov 1 (okr. Hradec Králové)

Hrob1

Okolnosti nálezu: nález v písečníku vedle „Kameců“, v muzeu nález zapsán roku 1925.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: nevedeno.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč pochvou, železná kopí, železná spona, uzavřený železný kruh (náramek?), bronzový náramek, 2 bronzové prsteny.

Detailní popis artefaktů: železná kopí: celková d. 232 cm, d. čepele 180 mm, š. čepele 29 mm, d. tuleje 52 mm, $\emptyset$ tuleje 12 cm, kosočtverný průřez čepele; železná spona: d. 92 mm; uzavřený železný kruh: vnější $\emptyset$ 95 mm, vnitřní $\emptyset$ 79 mm; bronzový náramek: vnější $\emptyset$ 71 mm, vnitřní $\emptyset$ 65 mm; prsten: vnější $\emptyset$ 24 mm, vnitřní $\emptyset$ 20 mm.

Uloženo: MM NB 3588 – 3594.

Pozn.: meč nezvěstný.

Tab.: 21:1 – 5.

Datování: LT B1/B2 – LT B2.

Literatura: meč a kopí nepublikováno; Filip 1956, 382; Waldhauser 2001, 461.

21. Starý Ples 1 (okr. Náchod)

Hrob 1

Okolnosti nálezů: v 60. letech 19. století při obdělávání pole našel p. Reichrt.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: hrob se nacházel pod malým okrouhlým návrším.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: železný meč a dva bronzové náramky.

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: nezvěstné

Datování: LT?

Literatura: Duška 1898a, 28 – 29; Duška 1900, 66, 113; Mangel 2009, 25.

Hrob 2

Okolnosti nálezů: roku 1872 našel p. Žoček na své zahradě hrob.

Kategorie nálezů: hrob kostrový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: pod malou mohylkou.

Orientace hrobové jámy: nevedeno.

Poloha těla: nevedeno.

Orientace hlavy: nevedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: nevedeno.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: fragment železné štítové puklice (na prsou) a nádoba (nad hlavou).

Detailní popis artefaktů: ?

Pozn.: nezvěstné.

Datování: LT?

Literatura: Duška 1898a, 28; Duška 1900, 66 – 67, 113; Mangel 2009, 25 – 26.

22. Tuněchody 1 (okr. Chrudim)

Hrob?

Okolnosti nálezů: nález učiněn ve Slavíkově cihelně v Tuněchodech a darován roku 1926 p. Schnellerem.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktu: středové žebro, celková d. 358 mm, d. listu 263 mm, š. čepele 35 mm, Ø tuleje 18 mm, kosočtelný průřez čepele, tvar vrbového listu.

Uloženo: RM CH inv. č. A 214.

Tab.: 19:3.

Datování: LT.

Literatura: Frolík 1988, 11; Hlava – Vích 2008, 569 – 570.

23. Týniště nad Orlicí 1 (okr. Rychnov nad Kněžnou)

Hrob?

Okolnosti nálezu: nalezen v pískovně a muzeu darován p. Bukačem.

Kategorie nálezu: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný hrot kopí.

Detailní popis artefaktu: středové žebro, na tuleji 2 otvory pro uchycení k ratišti, celková d. 303 mm, d. listu 195 mm, š. listu 38 mm, Ø tuleje 15 mm, průřez čepele konkávní kosočtverec.

Uloženo: VČM P inv. č. A 3676.

Tab.: 22:1.

Datování: LT?

Literatura: Mangel – Jílek 2011, 83, 85.

24. Úhřetice 1 (okr. Chrudim)

Hrob 1

Okolnosti nálezu: hrob nalezen před rokem 1916 v cihelně p. Slavíka.

Kategorie nálezu: hrob žárový.

Rozměry a tvar hrobové jámy: neuvedeno.

Antropologická charakteristika zemřelého: spálené kůstky nalezeny v nádobě.

Výčet předmětů hrobové výbavy a jejich poloha: zdeformovaný železný meč se zlomky železné pochvy, deformovaný železný hrot kopí, železné okrajové kování štítu a keramická nádoba.

Detailní popis artefaktů: železný meč: d. 750 mm, d. čepele hranatý trn, d. trnu 130 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu železná pochva: dochováno 7 fragmentů (5 z čelní části pochvy a 2 ze zadní části pochvy), horní část přední strany pochvy zdobena motivem dračího páru, na horní části zadní části pochvy závěsné poutko, na pochvě středové žebro; železný hrot kopí: 2 fragmenty, deformované, d. 347 mm, Ø tuleje 20 mm, d. tuleje 75 mm, max. š. 40 mm, průřez konkávní kosočtverec; železné okrajové kování štítu: 7 fragmentů, trubkovitý tvar, průměrná délka fragmentu 7 – 8 mm, tloušťka 1 mm; vázovitá nádoba: vejčitý tvar, žebro na hrdle, hladký povrch,

točena na kruhu, na žlutém povrchu červeně malována, dutá nožka, v. 277 mm, vnější Ø 127 mm, vnitřní Ø 118 mm, v. nožky 30 mm.

Uloženo: NM inv. č. 18614 – 18615, 19776 – 19777, 19785 – 19790.

Tab.: 23:1 – 5.

Datování: LT B2.

Literatura: Filip 1956, 386; Sankot 2006, 243 – 254; Schánil 1916, 214.

25. Vitiněves 1 (okr. Jičín)

Hrob ?

Okolnosti nálezů: neuvedeno.

Kategorie nálezů: nález hrobového charakteru.

Výčet předmětů: železný meč, fragment železného meče, železný hrot kopí, železný opasek, železná spona, mísa.

Detailní popis artefaktů: meč: celková d. 390 mm, d. čepele 310 mm, š. čepele 31 mm, d. trnu 80 mm š. trnu 12 mm, kosočtverný průřez čepele, obdélníkový tvar trnu železný hrot kopí: d. 280 mm; spona: fragment, duchcovský typ; železný opasek: dva železné kroužky; mísa: kónická, odsazené dno, vyráběna v ruce.

Uloženo: RM J inv. č. 343 – 347.

Pozn.: část inventáře v muzeu nenalezena.

Tab.: 22:2 – 7.

Datování: LT B1b.

Literatura: Waldhauser 1988, 60 – 61.

9. Závěr

Z oblasti východních Čech v období z období LT B – LT C1 pochází celkem 29 bojovnických hrobů a 13 lokalit s nálezy hrobového charakteru, u nichž lze předpokládat příslušnost k hrobovým celkům. U bojovnických hrobů se ve sledované oblasti nejčastěji prosadila inhumace. Tento způsob pohřbívání se nikterak neliší od běžných zvyklostí v období LT B – LT C1.

Nespálená těla byla ukládána do hrobu v poloze nznak s orientací hlavy k severu. Avšak v několika málo případech měl zemřelý jinou orientaci hlavy. První výjimkou je hrob z Jičina 1 (hr. 1) s orientací hlavy k jihu, typické spíše pro oblast Švýcarska, Podunají a Karpatské kotliny (Filip 1956, 292, Lorenz 1978, 66 – 76). Dále výjimku tvoří hrob 1 z Lochenic 3, u kterého byla hrobová jáma orientována Z-V s hlavou k západu. Tato orientace je častá spíše v oblasti Champagne a středního Porýní (Lorenz 1978, 64 – 68, abb.28, 30, Mangel – Velemínský – Korený - Jílek, v tisku). Dva bojovníci byli uloženi do hrobu na pravý bok s mírně pokrčenými dolními končetinami.

Žárový ritus byl uplatněn ve dvou hrobech a to na lokalitách Úhřetice 1 a Sobčice 1. V obou zmiňovaných lokalitách se nacházel meč s pochvou zdobenou „párem dračích hlav“ (Sankot 2006, 243 – 251, Waldhauser 1988, 60). Ve většině případů známe jen hloubku hrobové jámy, která byla od 1 do 1,78 m, šířku hrobové jámy známe pouze z lokality Lochenice 3 (hr. 1), kde byla hrobová jáma široká 60 cm (Mangel – Velemínský – Korený – Jílek, v tisku). Nejčastěji byl do hrobů ukládán meč spolu s kopím a případně dalšími předměty – štíty, opasky, kruhovými šperky či spony. Doklad nálezů meče chybí na třech lokalitách, je, však lokality byly objeveny náhodně a přesnější informace chybí, mohly hroby původně meč obsahovat.

Milodar ve formě meče byl do hrobu vždy uložen na pravé straně zemřelého a dosahoval délky od 815 do 620 cm s převážně kosočtverným průřezem. Části dřevěného jílice se zachovali pouze na meči z Bystřice u Libáně 1. V horní části hrobu, převážně na pravé straně u lebky, se nacházel hrot kopí, někdy doplněn botkou, která se nacházela

ve spodní části hrobu. U listů kopí převažuje tvar vrbového listu. Botky byli vždy tulejovité. Z ochranné zbroje se v bojovníckých hrobech, ve sledované oblasti, zachoval v pouze štít, přesněji jeho kovové součásti. Ochranná zbroj nebyla v hrobech ve sledované oblasti dosud nalezena. Meč byl zavěšen na organický či kovový opasek, který se nám dochoval v 11 hrobech a v jednom případě šlo o NHCH, opasek byl v hrobě uložen nejčastěji u meče či v oblasti pasu. Do bojovníckých hrobů byly dále ukládány další předměty – spony, kruhové šperky a keramické nádoby, případně další předměty. Doklady tkanin pocházejí z pohřebiště Dobré Vody 1 (hr. 16), Hořenic 1 (hr. 2 a 19) a snad z lokality Nový Bydžov 1 (hr. 4).

Za doklady kontaktů s oblastí dnešní Francie lze považovat dva meče s pochvami zdobenými „párem dračích hlav“. Dále za kontakt s dnešní Francií lze snad považovat nález štítu z Nového Bydžova 1 (hr. 4) a vázovitou nádobou (urnu) z žárového hrobu z Úhřetic 1 (Moucha 1974, 451 – 452, Sankot 2006, 254). Kontakt s oblastí Moravy a Slezska lze považovat vyšší zastoupení keramických nádob jako milodaru. Tyto nádoby, kromě urny z Úhřetic, mohly dále obsahovat milodar ve formě potravin (Mangel 2009, 38; Mangel – Danielisová – Jílek 2013, 61).

Do hrobů byli bojovníci ukládáni po celé sledované období, nejvíce hrobů pochází z období LT B1 – LT B2, stagnace přichází v období LT C1.

Literatura

Baray, L. 2003: Pratiques Funéraires et sociétés de l'âge du Fer dans le Bassin Parisien. Supplément à Gallia 56.

Böhm, J.: Hořice, okres Hořice. Nálezová zpráva uložena pod č. j. 1936/52.

Bouzek, J. 1974: Laténský kostrový hrob bojovníka v Praze – Bubenci, ul. Ve struhách. Archeologické rozhledy 26, 587 – 592.

Brunaux, J. L. – Lambot, B. 1987: Guerre et armement chez les Gaulois, 450-52 av. J.-C. Paris.

Budinský, P. – Waldhauser, J. 2004: Druhé keltské pohřebiště z Radovesic (okres Teplice) v severozápadních Čechách. Teplice.

Bujna, J. 1982: Spiegelung der Sozialstruktur auf Latenezeitlichen Gräberfeldern im Karpatenbecken. Památky archeologické 73, 312 – 431.

Bujna, J. 2003: Spony z keltských hrobů bez výzbroje u území Slovenska (Typovo-chronologické triedenie LTB a C1 spôn). Slovenská archeológia 51, 39 – 108.

Bujna, J. 2005: Kruhový šperk z laténských ženských hrobů na Slovensku. Nitra.

Caesar, G. J.: Zápisky o válce Galské. Z latinského originálu přeložil I. Bureš, 1964, Praha.

Clarke, R. R. – Hawkes, C. F. C. 1955: An Iron Anthropoid Sword from Shouldham, Norfolk, with Related Continental and British Weapons. In: Clark, J. G. D. (ed.), Proceedings of the Prehistoric Society 21, 198 – 227.

Čižmář, M. 1972: Společenská struktura moravských Keltů podle výzkumu pohřebišť. Časopis moravského musea v Brně, 73 – 81.

Čižmář, M. 1973: Keltský kostrový hrob se čtvercovým příkopem z Domamyslic, okres Prostějov. Archeologické rozhledy 25/6, 615 – 625.

Čižmář, M. 1993: Keltská okupace Moravy (doba laténská). In: Podborský, V. (ed.), Pravěké dějiny Moravy, Brno, 380-423.

Čižmářová, J. 2004: Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Čižmářová, J. 2005: Keltské pohřebišťe v Brně-Maloměřicích. Pravěk supplementum 14. Brno.

Čižmářová, J. 2009: Keltská pohřebišťe z Holubic a Křenovic. Pravěk supplementum 19. Brno.

Danielisová, A. 2000: Keltské štíty na území Čech a Moravy. Rukopis nepublikované seminární práce, uložen na ÚAM MU Brno.

Danielisová, A. 2005: Nové publikace: Pratiques funéraires et sociétés de l'âge du Fer dans le Bassin parisien. Archeologické rozhledy 57/1, 229 – 233.

De Navarro, J. M. 1972: The Finds from Site of La Tène I. Scabbards and the Swords found in them. London.

Domaradzki, M. 1977: Tarcze z okuciami metalowymi na terenie celtyki wschodniej. Przegląd archeologiczny vol. 25, 53 – 95.

Domečka, L. 1902: Nálezy předhistorické v severovýchodních Čechách. Památky archeologické 19, 389 – 394.

- Domečka, L. 1903:* Předhistorické nálezy severovýchodních Čechách. Památky archeologické 20, 207 – 214.
- Domečka, L. 1906:* Předhistorické nálezy v severovýchodních Čechách. Památky archeologické 21, 249 – 262.
- Domečka, L. 1909:* Zpráva o městském historickém museu v Hradci Králové za léta 1905-1908. Hradecký kraj VI, 42 – 45.
- Domečka, L. 1927:* Lochenice. Kraj královéhradecký 18/75, 4.
- Domečka, L. – Sál, F. L. 1928:* Královéhradecko I/1. Hradec Králové.
- Drda, P. – Rybová, A. 1998:* Keltové a Čechy. Praha.
- Duška, J. 1898a:* Nálezy předhistorické v kraji královéhradeckém. Hradec Králové.
- Duška, J. 1898b:* Jahres-Versammlung am 8. März 1898. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien XXVIII, 25.
- Duška, J. 1900:* Památky po našich pohanských předcích v kraji královéhradeckém. Jaroměř.
- Filip, J. 1956:* Keltové ve střední Evropě. Praha.
- Fitzpatric, A. P. 1996:* Night and Day: the Symbol of Astral Sins on Later Iron Age Anthropomorphic Short Swords. Proceedings of Prehistoric Society 62, 373 – 398.
- Frolík, J. 1988:* Archeologické nálezy Chrudimsko (t – z). Chrudim.
- Hansen, L. 2003:* Die Panzerung der Kelten. Kiel.

- Horák, J. 2009:* Kopí v keltských hrobech na Moravě. Rukopis bakalářské práce uložený na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. Opava.
- Horák, J. 2011:* Keltský meč v kontextu hrobových celků z Moravy. Rukopis diplomové práce uložený na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. Opava.
- Horák, J. 2014:* Krátký pseudoantropomorfní meč z Moravy, jeho funkce a význam jeho nositele. In: Čižmářová, J. – Venclová, N. – Březinová, G. (eds.), Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií, Brno, 681 – 690.
- Hlava, M. – Klimešová- Bačová, V. – Šída, P. 2012:* Nálezy z východních Čech ze sbírky J. A. Jíry. Archeologie východních Čech 4, 92 – 127.
- Hlava, M. – Vích, D. 2008:* Laténské nálezy hrobového charakteru ze sbírky Orlického muzea v Chocni. Archeologie ve středních Čechách 12/2, 565 – 574.
- Jansová, L. 1963:* Laténská červeně malovaná keramika z Českých nálezů. Památky archeologické 54/2, 336 – 342.
- Klecanda, J. 1900:* La Ténské nálezy Novém Bydžově. Památky archeologické 19, 157 – 160.
- Koudelka, J. 1906:* Praehistorické nálezy na Bydžovsku. Památky archeologické 22, 199 – 204.
- Křížek, L. – Čech, Z. J. K. 1999:* Encyklopedie zbraní a zbroje. Praha.
- Kuna, M. 2007:* Datování pramene (s podklady I. Světlíka). In: Kuna, M. (ed.), APČ 1: Pravěký svět a jeho poznání. Praha, 101 – 105.

Later, C. E. 2014: Die spropelitfunde aus dem Oppium von Manching. Wiesbaden.

Mangel, T. 2009: Laténská pohřebiště v horním Polabí. Hradec Králové.

Mangel, T. – Danielisová, A. – Jílek, J. 2013: Keltové ve východních Čechách. Hradec Králové – Nasavrky – Pardubice.

Mangel, T. – Jílek, J. 2011: Drobné laténské nálezy z východních Čech I. Archeologie východních Čech 1, 81 – 90.

Mangel, T. – Velemínský, P. – Korený, R. – Jílek, J. (v tisku): Laténský hrob bojovníka z Lochenic okr. Hradec Králové. Nový pohled na nález z roku 1964.

Mathieu, F. 2005: Nouvelles propositions sur la suspension de épées laténiennes. Instrumentum 22, 24 – 29.

Moucha, V. 1974: Příspěvek k poznání doby Laténské v Čechách. Archeologické rozhledy 24/5, 445 – 453.

Mudra, M. 2007: Platněřství, výroba zbroje. Praha

Novák, R. 2015: Archeologie. Muzejní noviny 36, Pševy, 13 – 15.

Panke-Schneider, T. 2013: Gräber mit Waffengabe der Mittel- und Spätlaténezeit in Kontinentaleuropa.

Píč, J. L. 1902: Kostrové hroby s kulturou marnskou čili latenskou a Bojové v Čechách. Starožitnosti země České II/1. Praha.

Pierrevelcin, G. 2012: Les relations entre la Bohême et la Gaule du IVe au Ier siècle avant J.-C. Praha.

Pleiner, R. 1993: The Celtic Sword. Oxford.

Pokorný, F. (nepubl.): deník.

Pokorný, F. 1894: Dvě bitvy svedené v okolí Hořického. In: Okres Hořický na hospodářské a národopisné výstavě pro východní Čechy v Hradci Králové, 38 – 41.

Princ, M. 1975: Přilby mladší doby halštatské a doby laténské ve střední Evropě. Památky archeologické 66, 344 – 382.

Procházka, A. 1937: Galská kultura na Vyškovsku. Slavkov u Brna.

Ramsl, P. C. 2002: Das eisenzeitliche Gräberfeld von Pottenbrunn. Horn.

Rapin, A. 1999: L'Armement Celtique en Europe: Chronologie de son Evolution Technologique du VE au 1ER S. AV. J.-C. Gladius XIX, 33 – 67.

Sankot, P 2003 : Les Èpées du Dèbut de La Tène en Bohême. Praha.

Sankot, P. 2006: New conservation of a La Tène cremation grave from Úhřetice, Chrudim district. In: Sedláček, R. – Sigl, J. – Vencl, S. eds.: Vita archaeologica. Sborník Víta Vokolka. Hradec Králové – Pardubice, 243 – 253.

Sedláčková H. – Waldhauser J. 1987: Laténská pohřebiště ve středním Polabí, okr. Nymburk. Památky archeologické 78, 134 – 204.

Schánil, J. 1916: Římský žárový hrob z Úhřetic. Památky archeologické 28, 214.

Sigl, J. – Vokolek, V. 1980: Záchranné výzkumy a jiné akce provedené AO K MVČ v Hradci Králové v roce 1979. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech VII/1 – 2, 1 – 3.

Sklenář, K. a kol. 1992: Archeologický slovník, část 2: Kovové artefakty 1, Pravěk a raný středověk. Praha.

Sklenář, K. 1999: Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Praha.

Spurný, J. 1968: Bystřice, o. Jičín. Bulletin záchranného oddělení 6 1968, 20 – 21.

Spurný, J. 1971: Bystřice u Libáně, okres Jičín. Nálezová zpráva uložena v archivu Archeologického ústavu pod č.j. 2560/71.

Šnajdr, L. 1881: Hrob galského bojovníka blíž Jičina. In: Materiály ke kulturním dějinám lidí bydlivších v hořejším poříčí Labe II., 1 – 2, Jičín.

Šnajdr, L. 1896: 93. (der La Tène-Fund von Sobčice). Mittheilungen der k. k. central-commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst und Historischen Denkmale, Neue Folge XXII, 159 – 160.

Šnajdr, L. 1902a: Laténské pohřebiště u Hořic. Památky archeologické 19, 523 – 528.

Šnajdr, L. 1902b: Das La Tène-Gräberfeld von Hořenice. Mittheilungen der k. k. central-commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst und Historischen Denkmale, Neue Folge XXVIII, 116 – 120.

Venclová, N. 2001: Výroba a sídla v době laténské. Projekt Loděnice. Praha.

Venclová, N. (ed.) 2008: APČ 7: Doba laténská. Praha.

Vokolek, V. 1960: Rosice u Chrasti, okres Chrudim. Nálezová zpráva uložena pod č. j. 1744/60.

Vokolek, V. 1982: Předměřice nad Labem. Výzkumy v Čechách 1978 – 79, 112 – 113.

- Waldhauser, J. 1987:* Keltische Gräberfelder in Böhmen. Bericht der Römisch-germanischen Kommission in Mainz 68, 25 – 179.
- Waldhauser, J. 1988:* Keltská pohřebiště na Jičínsku. Zpravodaj krajského muzea východních Čech 15, 56 – 76.
- Waldhauser, J. 1998:* Die Goldfingerringe von Münsingen-Rain und ihre Vergleichsstücke aus Flachgräberfeldern im Gebiet zwischen dem schweizerischen Mittelland und dem Karpatenbecken. Schriften des Bernischen Historischen Museums 2, 85 – 121.
- Waldhauser, J. 1999:* Jak se kopou keltské hroby. Praha.
- Waldhauser, J. 2001:* Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.
- Waldhauser, J. 2002:* Keltové na Jizeře a v Českém ráji. Praha – Mladá Boleslav.
- Waldhauser, J. 2010:* Lidské osteologické pozůstatky v sídelních strukturách z období Ha D – LT D v Čechách a na Moravě, In: Tichý, R. – Šulc, O. (eds.): Hroby, pohřby a lidské pozůstatky na pravěkých a středověkých sídlištích. Živá archeologie – Supplementum 3, 151 – 156.
- Zeman, J. 1990:* Pohřebiště z doby stěhování národů. In: Lochenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce, Praehistorica 16, 69 – 101.
- Zouzal, T. 1909:* Stopy okupace ténské a doba římská na Jaroměřsku. Hradecký kraj VI, 68 – 75.

Použité zdroje

¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Východočeský_kraj

datum posledního přístupu: 23. 4. 2016

<http://www.geologicke-mapy.cz/regiony/>

datum posledního přístupu: 13. 2. 2016

<http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>

datum posledního přístupu: 5. 2. 2016

Seznam příloh

Příloha č. 1 – DVD s bakalářskou prací, soupisem hrobů, NHCH a artefaktů z bojovníckých hrobů ve východních Čechách.

Příloha č. 2 – Použité zkratky.

Příloha č. 1

DVD s bakalářskou prací, soupisem hrobů, NHCH a artefaktů z bojovníckých hrobů z východních Čech (volně vloženo).

Příloha č. 2

Použité zkratky

Zkratky institucí

M LB	Muzeum Lázně Bělohrad
MM H	Městské muzeum a galerie Hořice
MM Jar	Městské muzeum Jaroměř
MM NB	Městské muzeum Nový Bydžov
MVČ HK	Muzeum východních Čech v Hradci Králové
NM	Národní muzeum
RM CH	Regionální muzeum v Chrudimi
RM J	Regionální muzeum a galerie v Jičíně
VČM P	Východočeské muzeum v Pardubicích

Zkratky jednotek a veličin

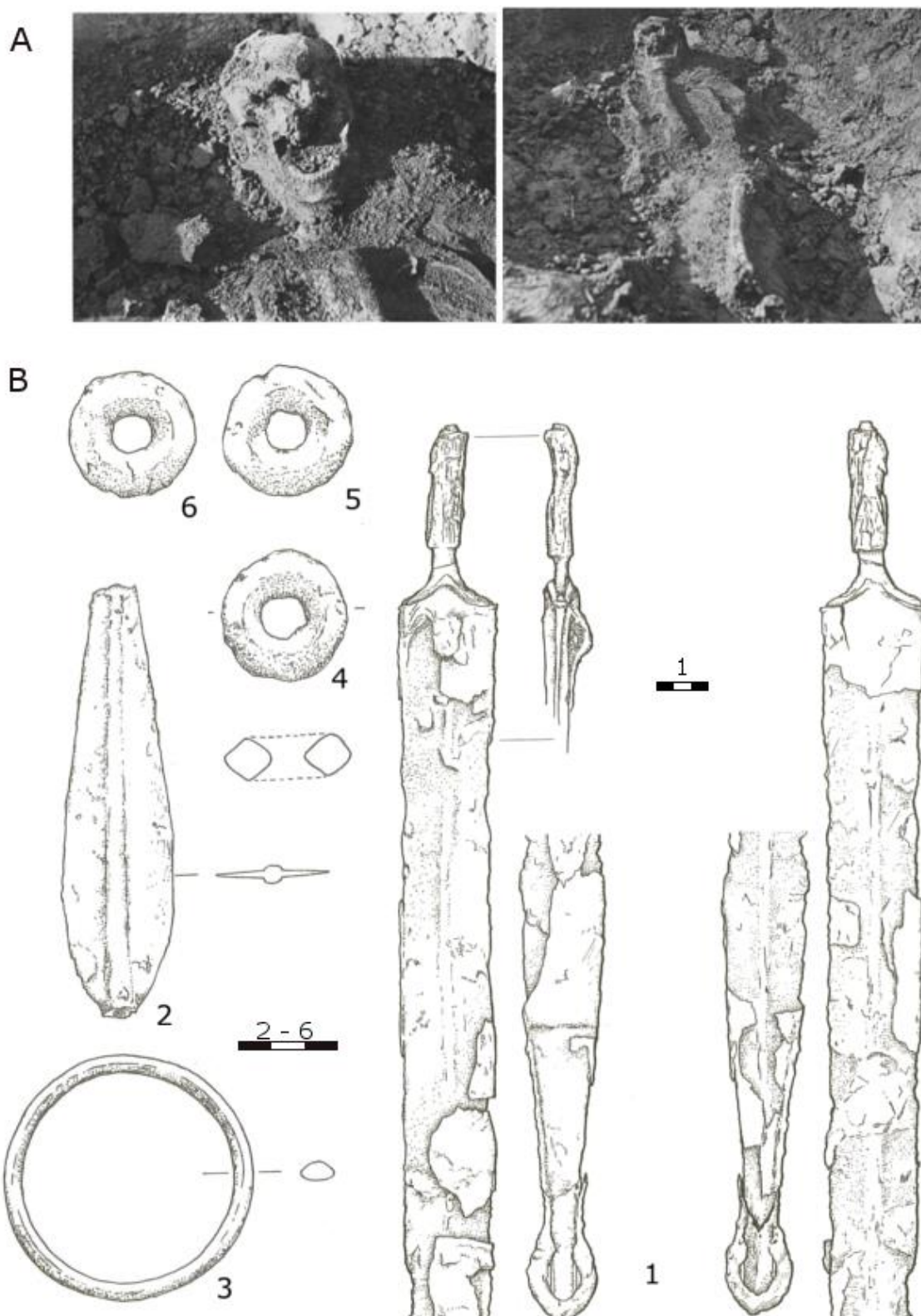
∅	průměr
%	procento
°	stupeň
cm	centimetr
d.	délka
m	metr
max.	maximální
mm	milimetr
š.	šířka
v.	výška

Ostatní zkratky

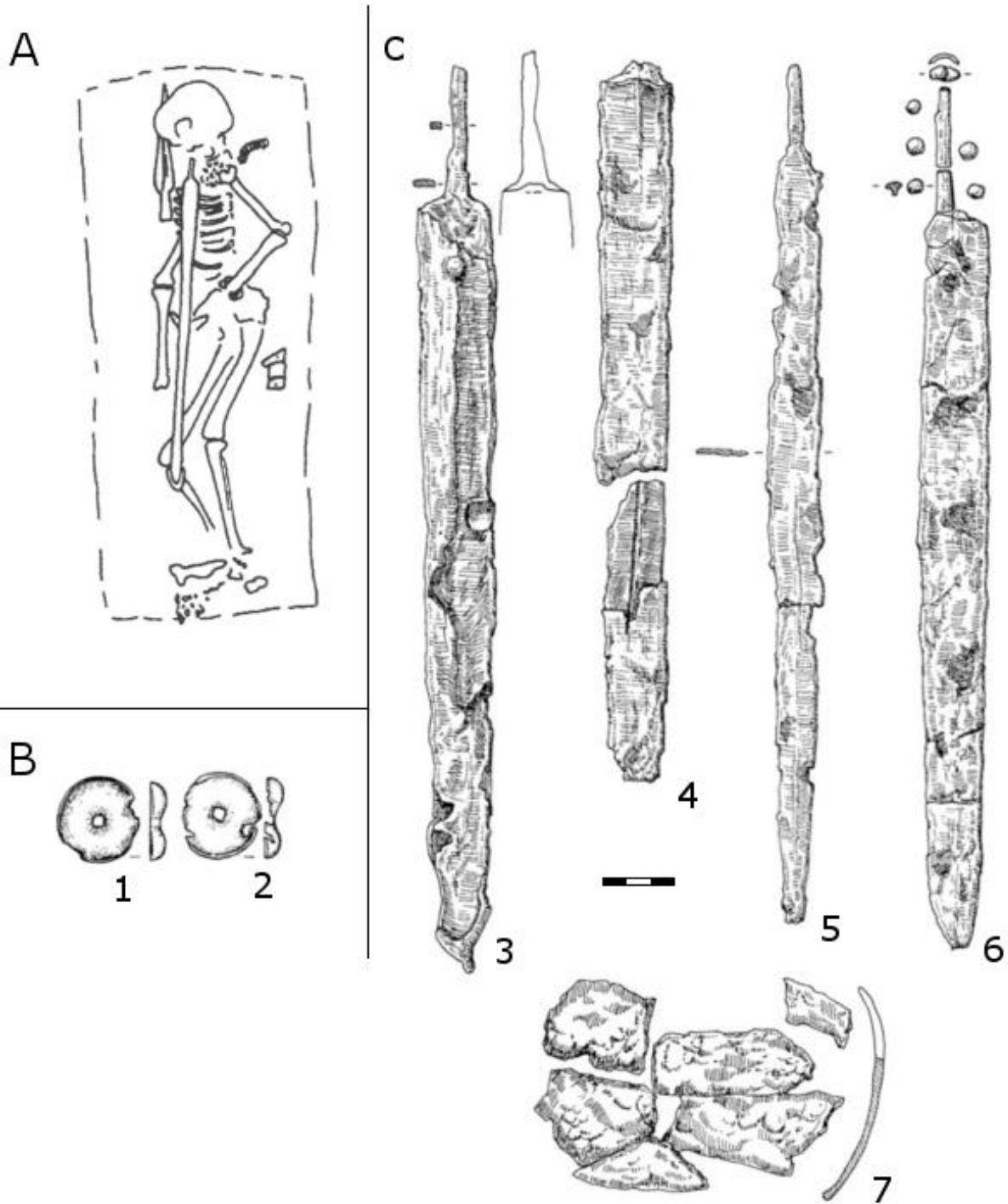
cca	cirka, přibližně
ed.	editor
eds.	editoři
hr.	hrob
inv. č.	inventární číslo
J	jih

JJV	jiho-jihovýchod
JJZ	jiho-jihozápad
JV	jihovýchod
JZ	jihozápad
kol.	kolektiv
např.	například
nepubl.	nepublikováno
NHCH	nález hrobového charakteru
obr.	obrázek
okr.	okres
př. č.	přírůstkové číslo
př. n. l.	před našim letopočtem
S	sever
SSV	severo-severovýchodní
SSZ	severo-severozápad
SV	severovýchod
SZ	severozápad
tj.	to je
ul.	ulice
V	východ
Z	západ

Tabulky

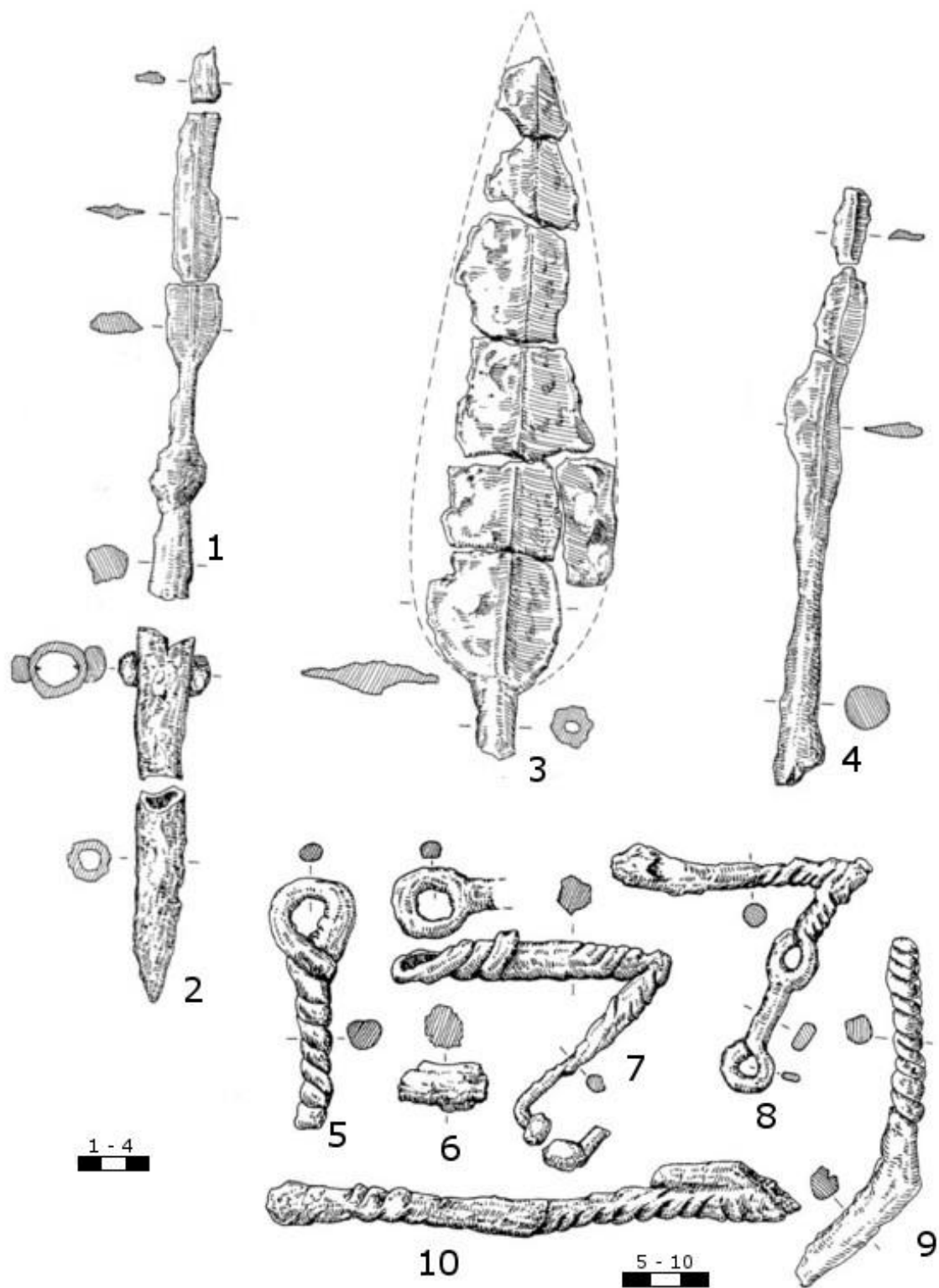

Tab. 1 Bystřice u Libáně 1 (okr. Jičín), A – nálezová situace (nálezová zpráva); B – 1 meč, 2 kopí, 3 nápažník, 4 – 6 kroužky (podle Spurný 1968, tab. III – IV; týž 1971, tab. D).

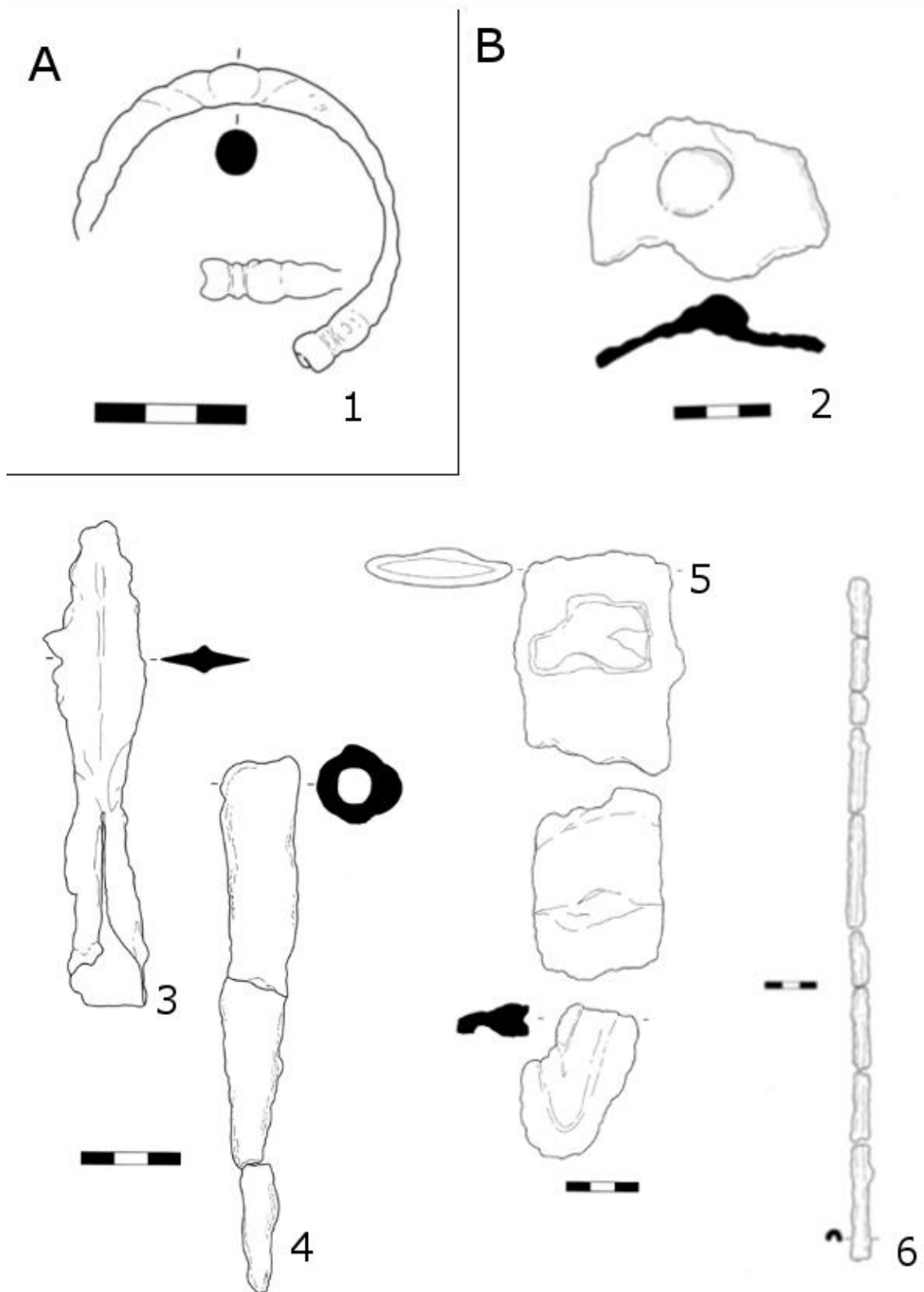

Tab. 2 Dobrá Voda 1 (okr. Jičín), A – hrob 18, nálezová situace; B – hrob 16: 1 – 2 disk; C – nepřirazené nálezy: 3 – 6 meč, 7 kování štítu (podle Waldhauser 1987, obr. 13, tab. 5:4, tab. 6:1 – 4, 8 – 9).

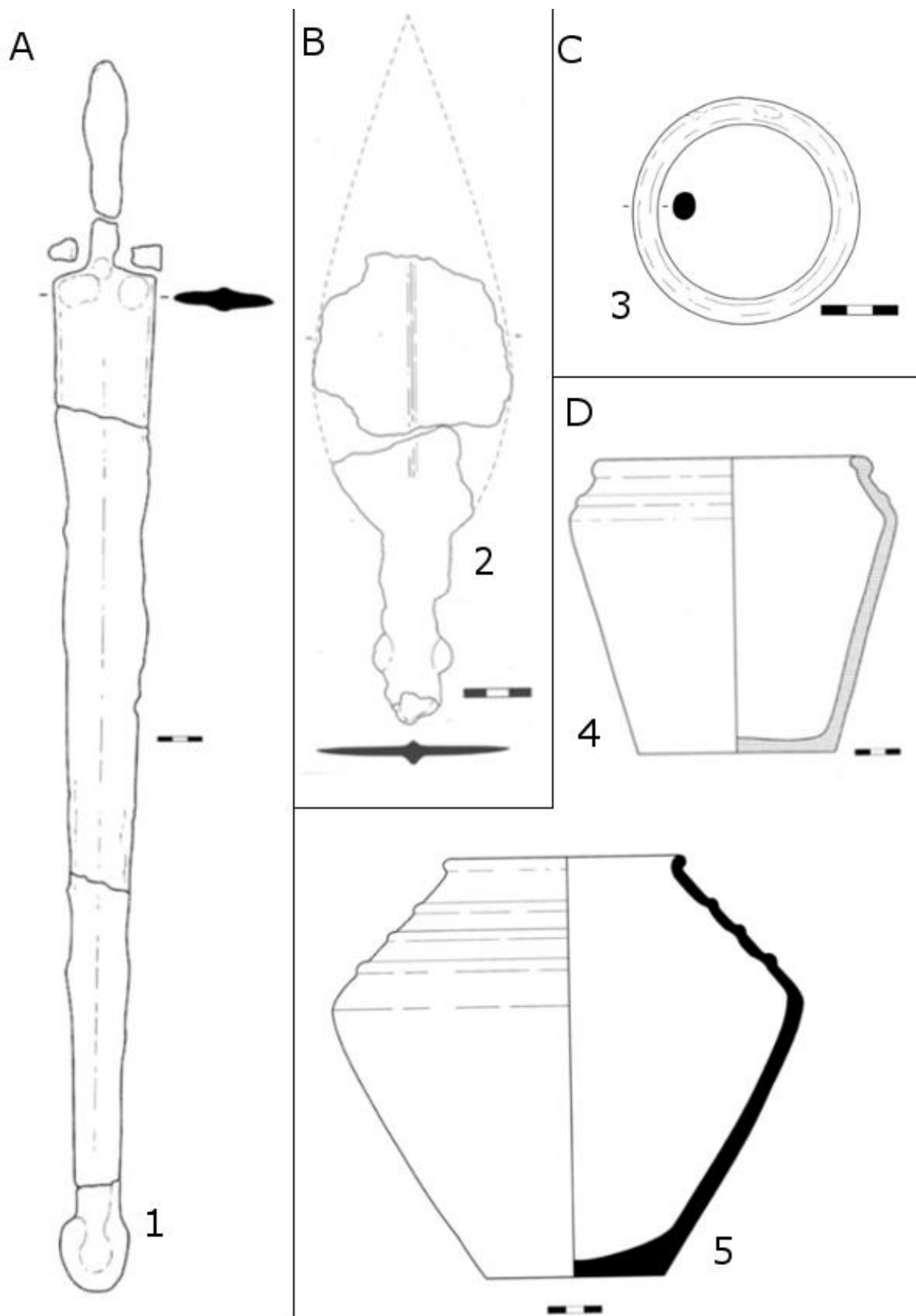

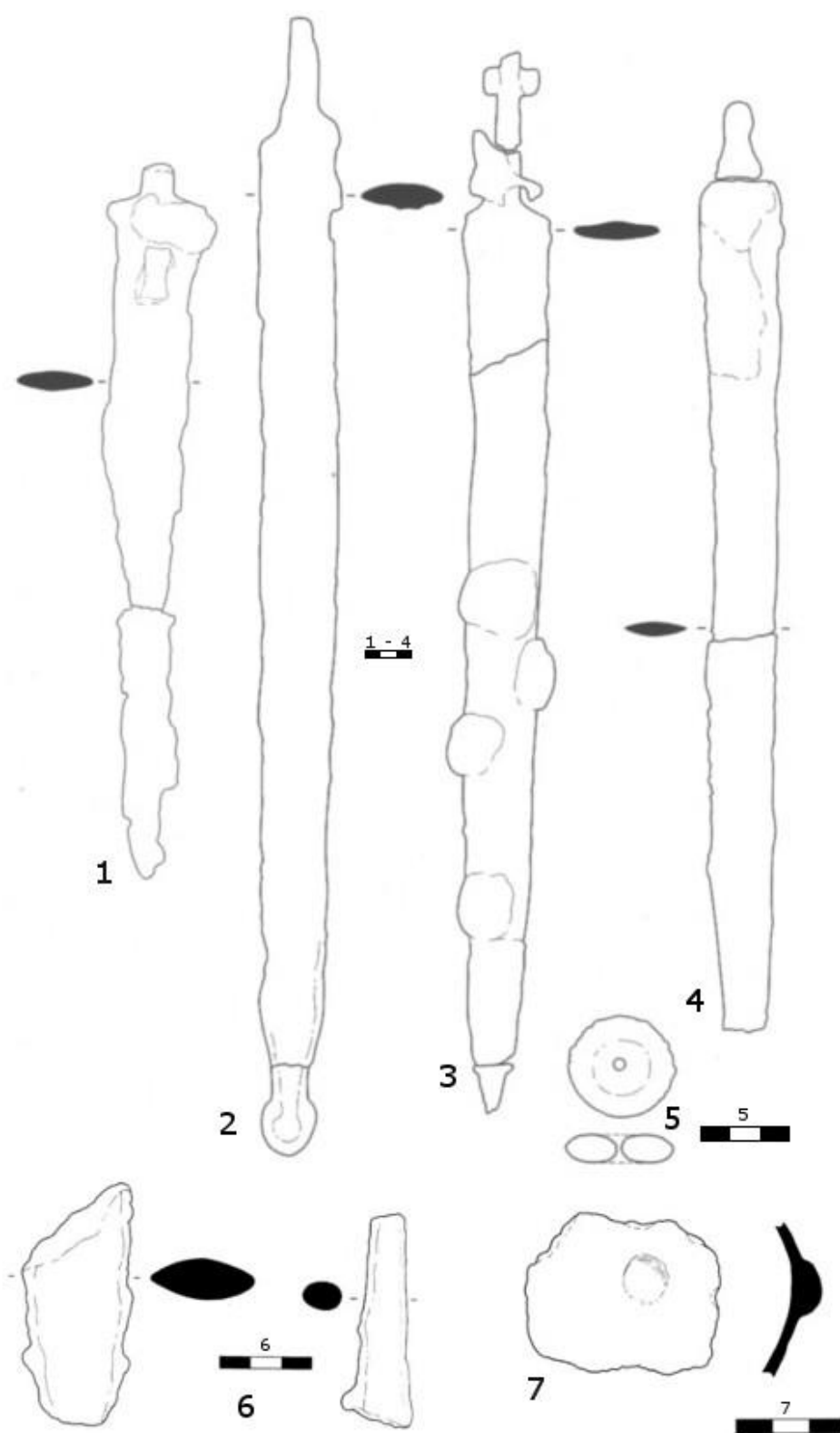
Tab. 3 Dobrá Voda 1 (okr. Jičín), nepřřazené nálezy: 1 – 3 kopí, 4 botka, 5 – 10 pletený opasek (podle Waldhauser 1987, taf. 5:1 – 3, 5, 7: 1 – 6).

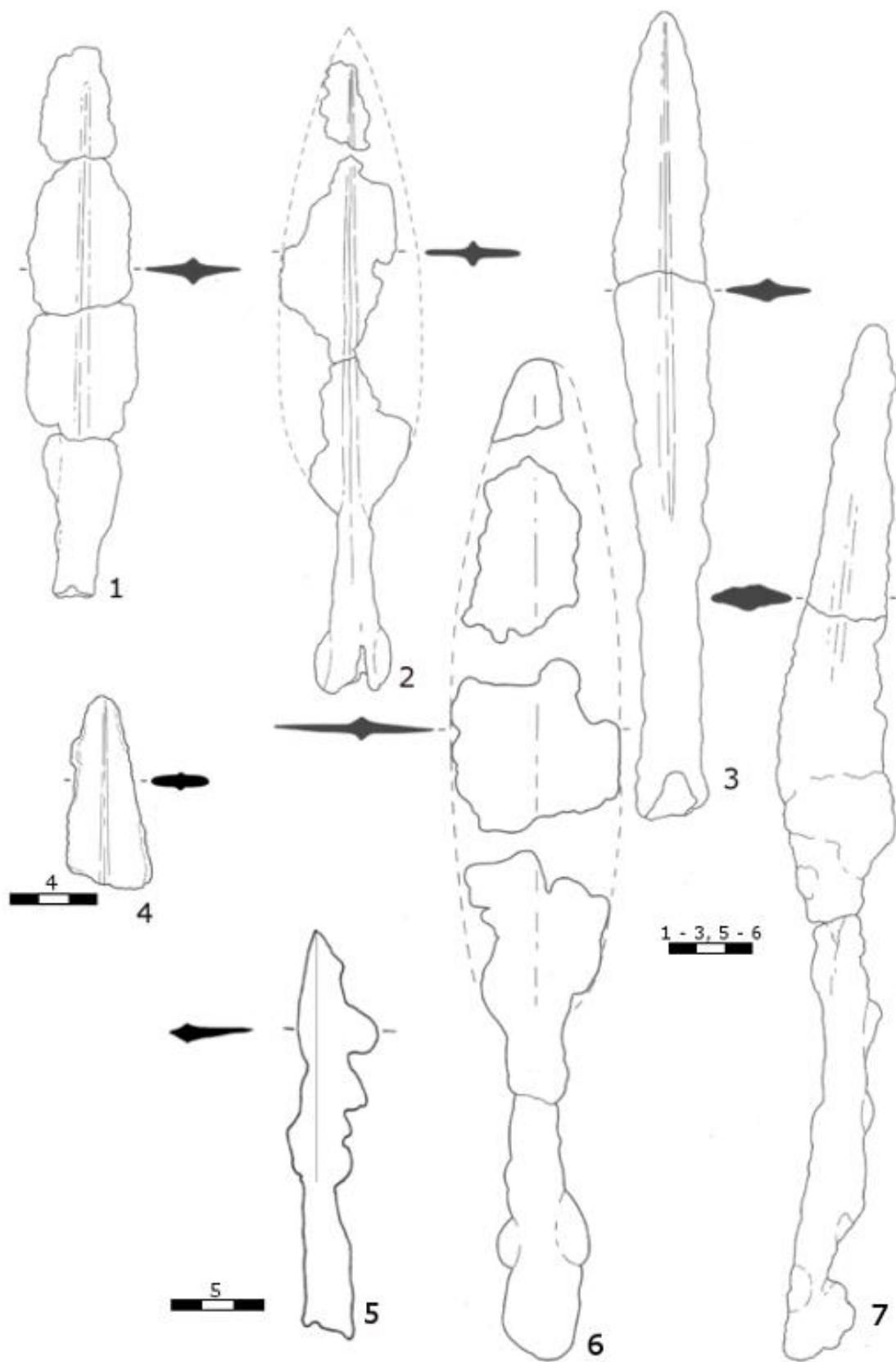
Tab. 4 Hořenice 1 (okr. Náchod) A – hrob 1: 1 náramek; B – hrob 2: 2 štítová puklice, 3 kopí, 4 botka, 5 meč, 6 okrajové kování štítu (podle Mangel 2009, tab. 23:1 – 3, 25:2 – 3).

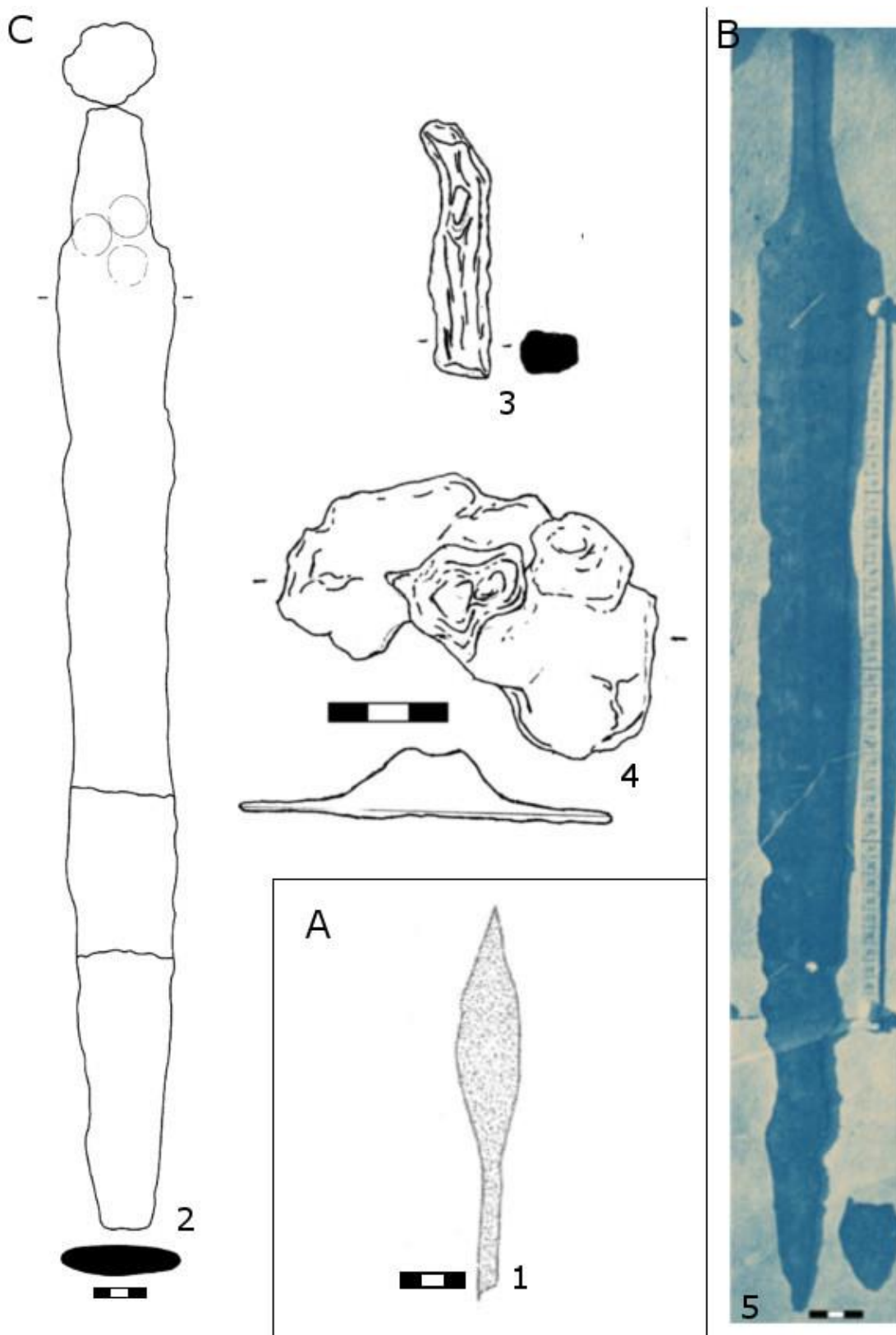
Tab. 5 Hořenice 1 (okr. Náchod) A – hrob 19: 1 meč; B – hrob 6: 2 kopí; C – hrob 23: 3 kruh; D – hrob 15: 4 situla, 5 hrnec (podle Mangel 2009, tab. 19:4, 20:3 22:1, 24:4, 29:4).

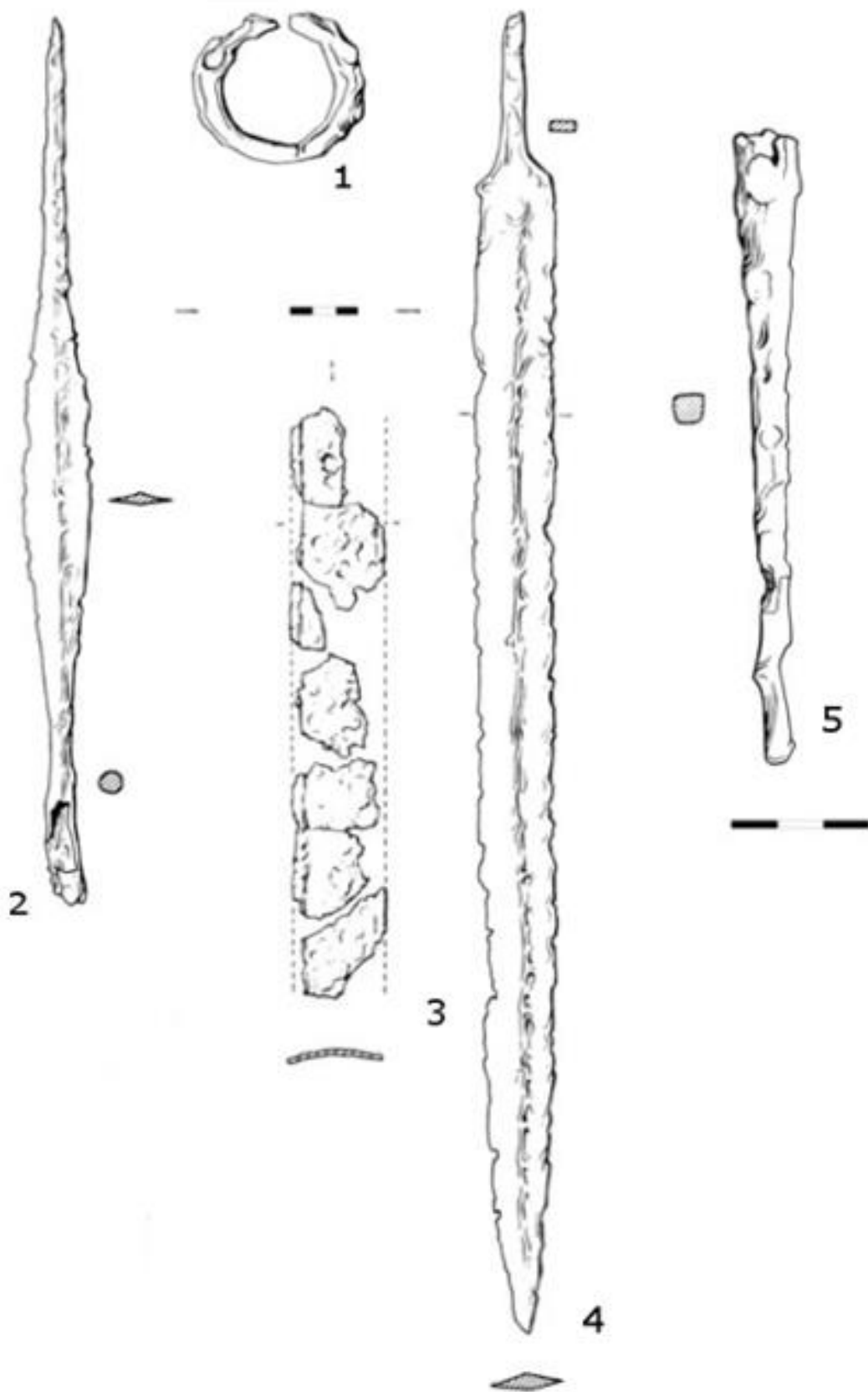
Tab. 6 Hořenice 1 (okr. Náchod), nepřirazené nálezy: 1 – 4,6 meče, 5 opaskový kroužek, 7 štítová puklice (podle Mangel 2009, tab. 22: 2 – 4, 6 – 7, tab. 23:5, tab. 25:1).

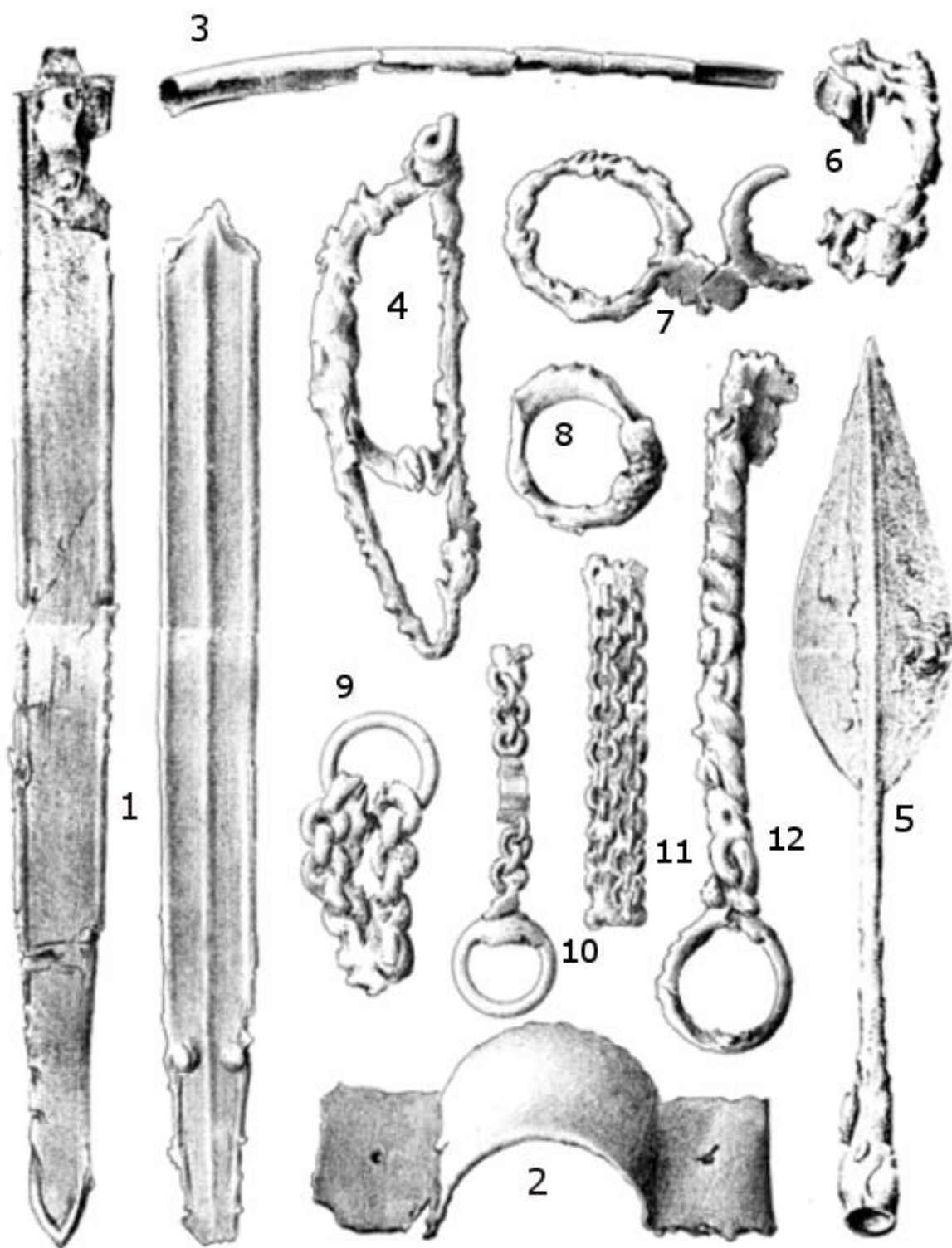
Tab. 7 Hořenice 1 (okr. Náchod), nepřirazené nálezy: 1 – 7 kopí (1 – 4, 6 – 7 podle Mangel 2009, tab. 23:4, 24:1 – 3, 5 – 6).

Tab. 8 A – Bartoušov 1 (okr. Jičín): 1 kopí; B – Jičín 1 (okr. Jičín): 5 meč; C – Lochenice 1 (okr. Hradec Králové): 2 meč, 3 trn, 4 štítová puklice (podle Waldhauser 1988, obr. 5:8; Šnajdr 1881; Mangel 2009, tab. 32:1; obr. 3 – 4 kresba T. Mangel).

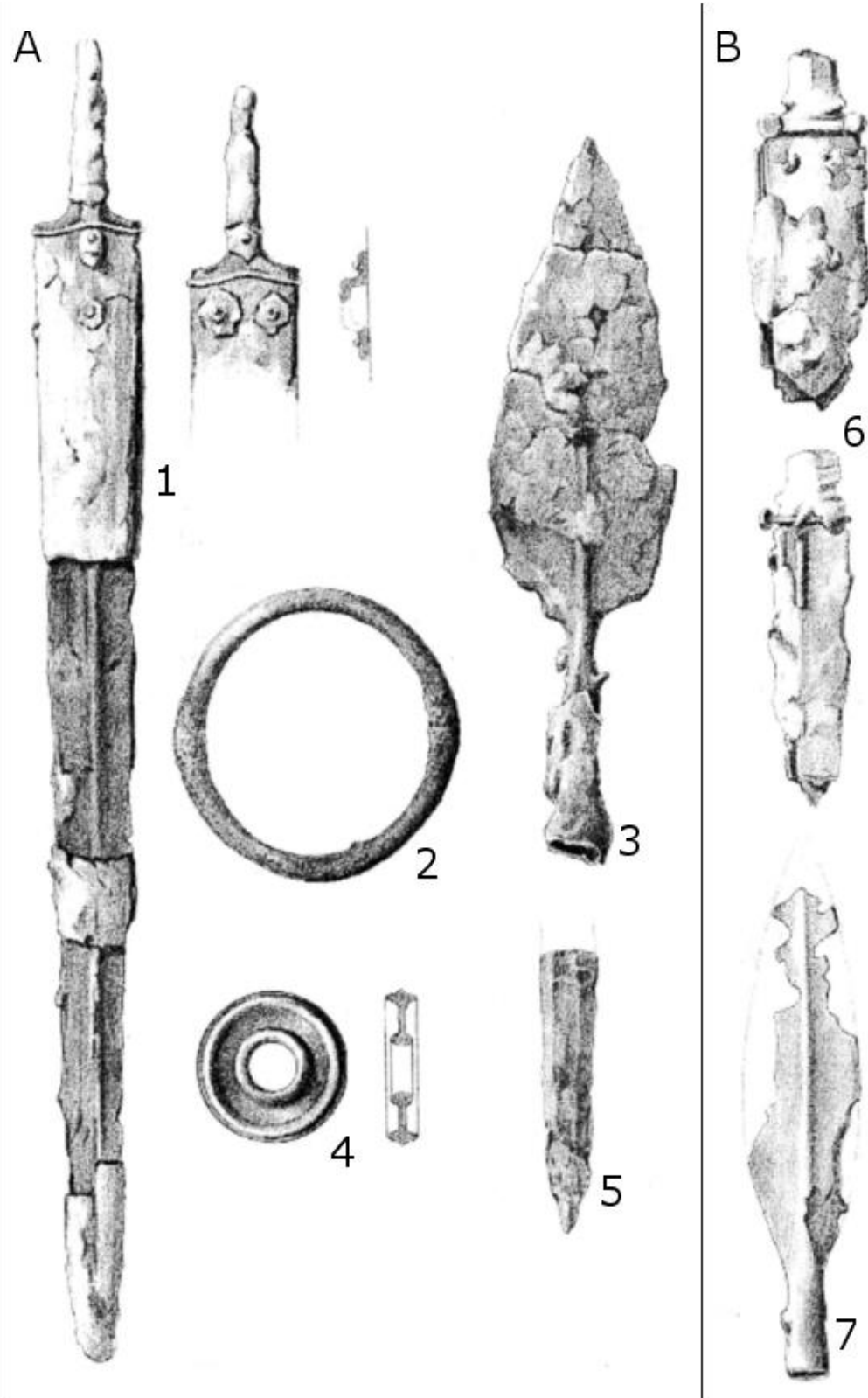

Obr. 9 Lochenice 3 (okr. Hradec Králové): 1 kroužek, 2 kopí, 3 pochva, 4 meč, 5 botka kopí (podle Zeman 1990, obr. 28:6 – 9).

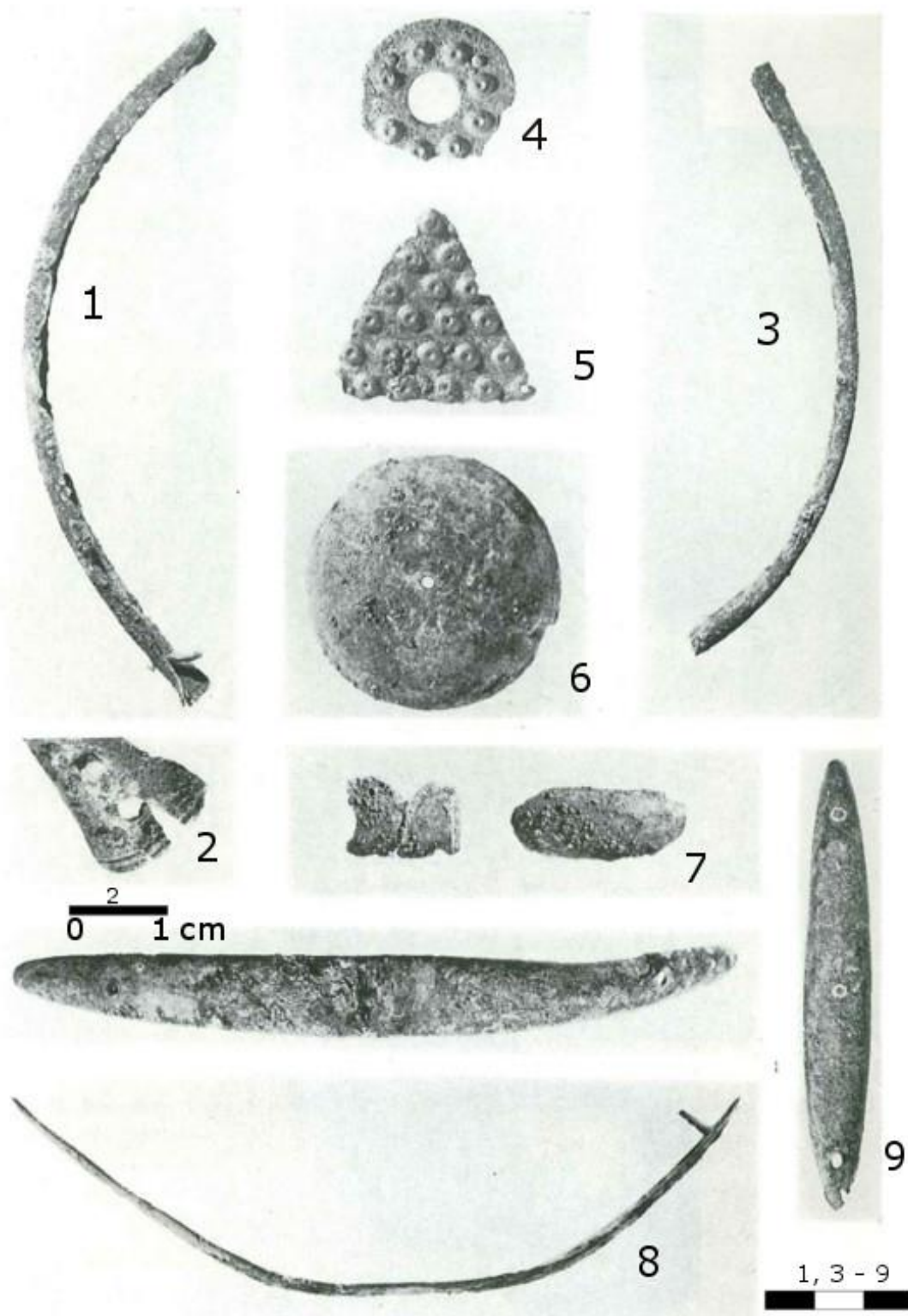

Tab. 10 Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové), hrob 1: 1 meč, 2 štítová puklice, 3 okrajové kování štítu, 4 spona, 5 oštěp, 6 – 8 kroužky, 9 – 12 opasek (podle Píč 1902, tab. XXXIII).

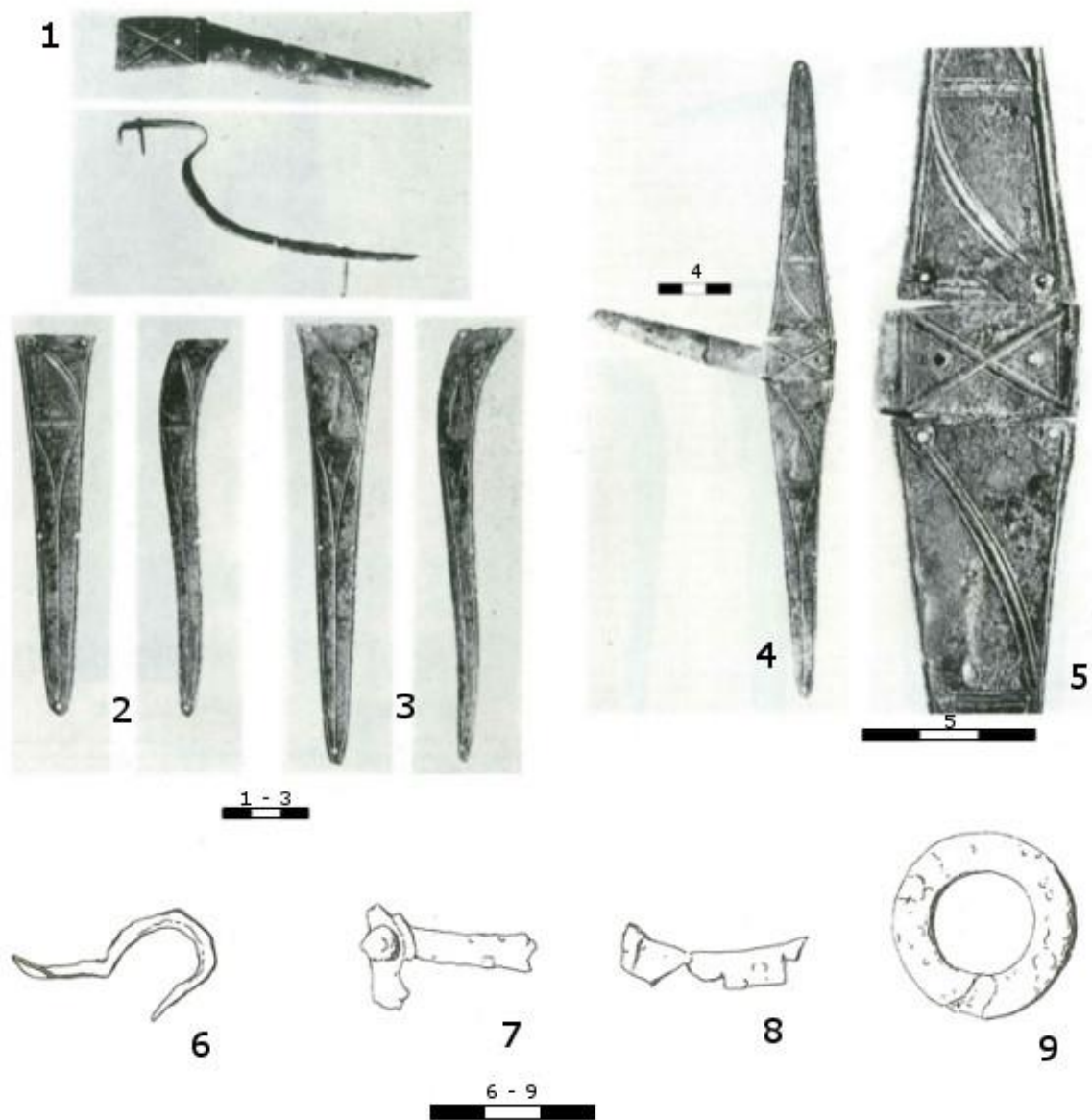

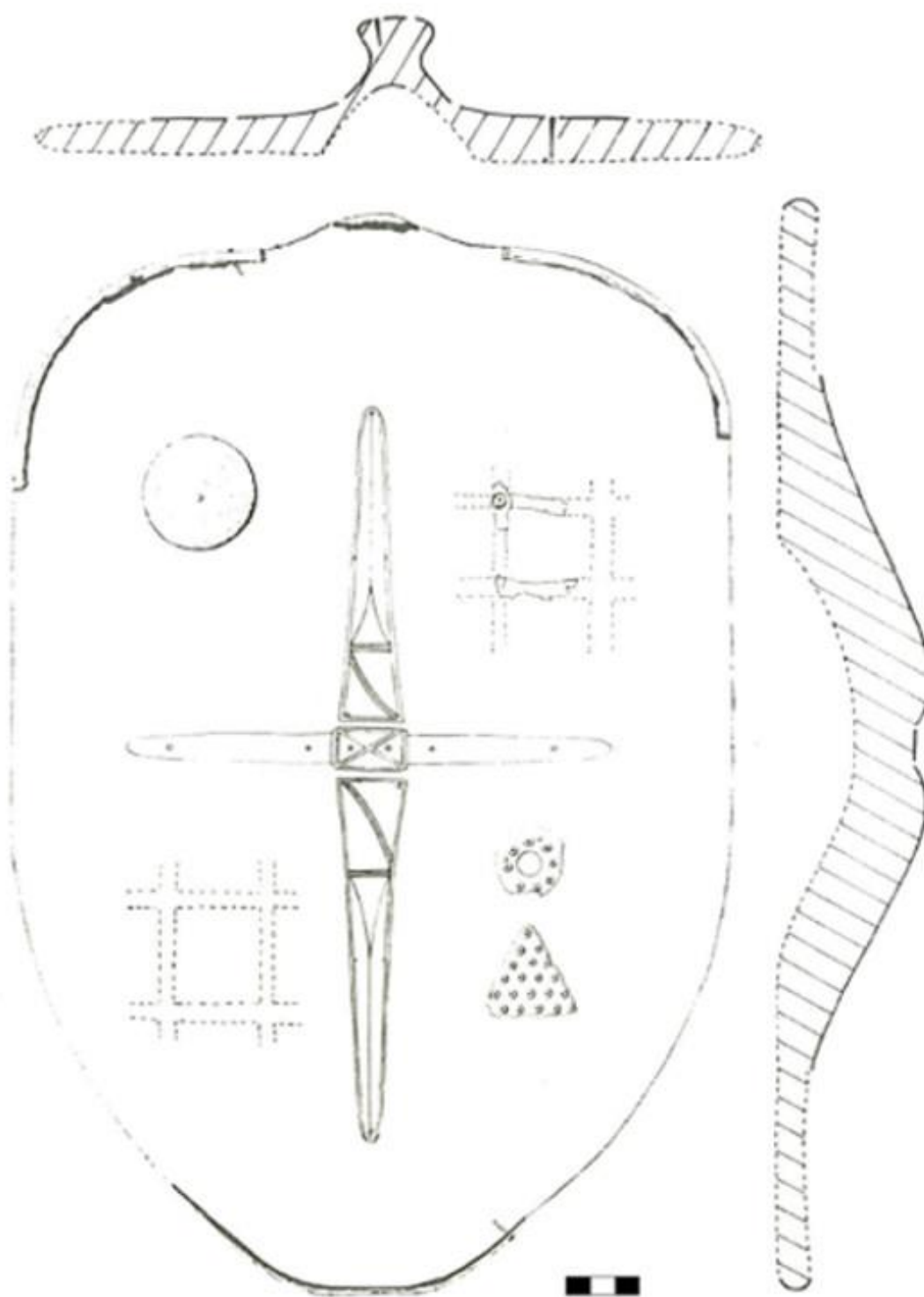
Tab. 11 Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové), A – hrob 2: 1 meč, 2 náramek, 3 kopí, 4 kroužek, 5 botka kopí, B – hrob 3: 6 meč, 7 oštěp (podle Klecanda 1900, tab. XX:1 – 2, 4 – 5, 7 – 8).

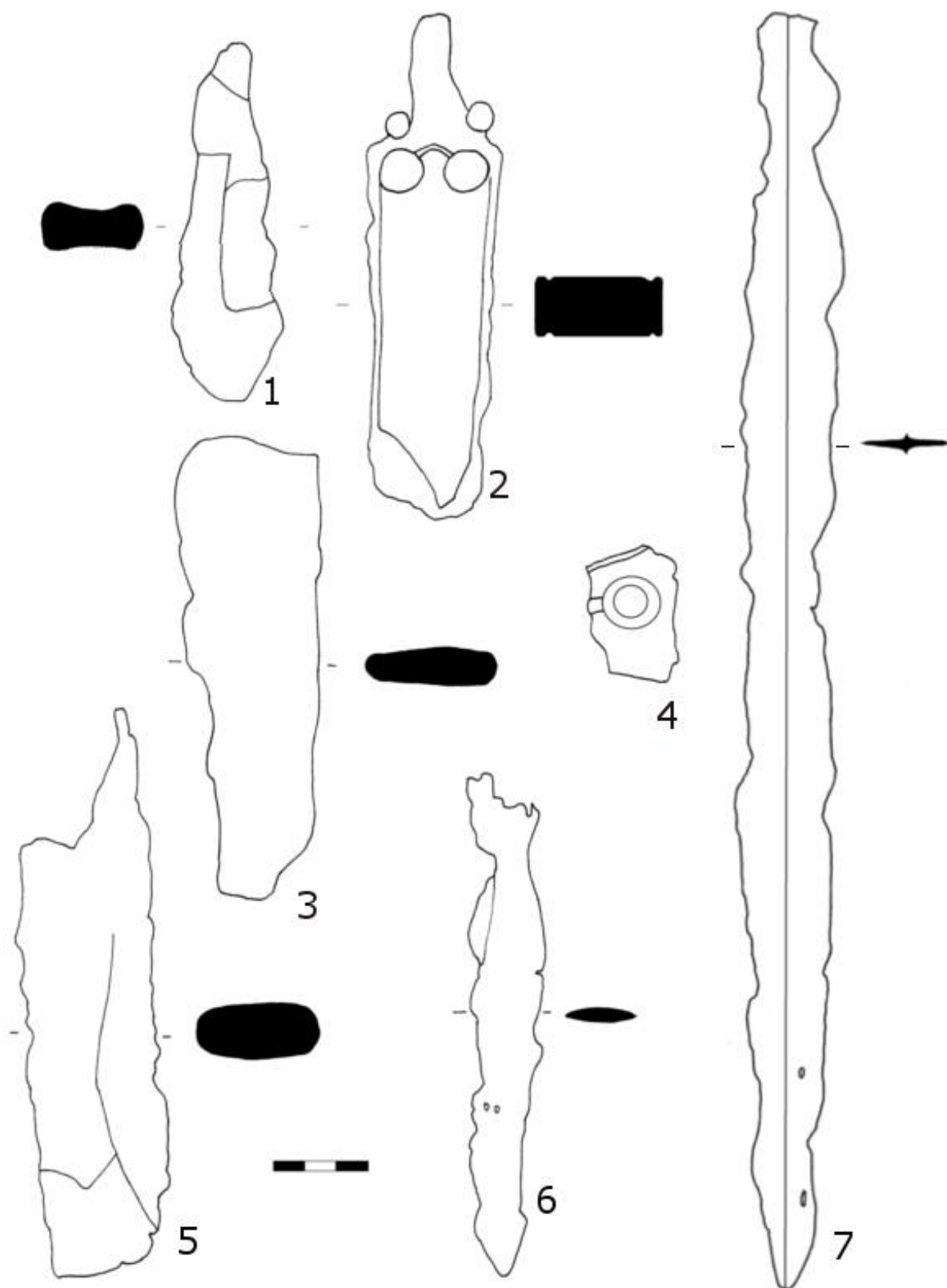
Tab. 12 Nový Bydžov1, hrob 4: 1 – 9 kování štítu (podle Moucha 1974, tab. III).

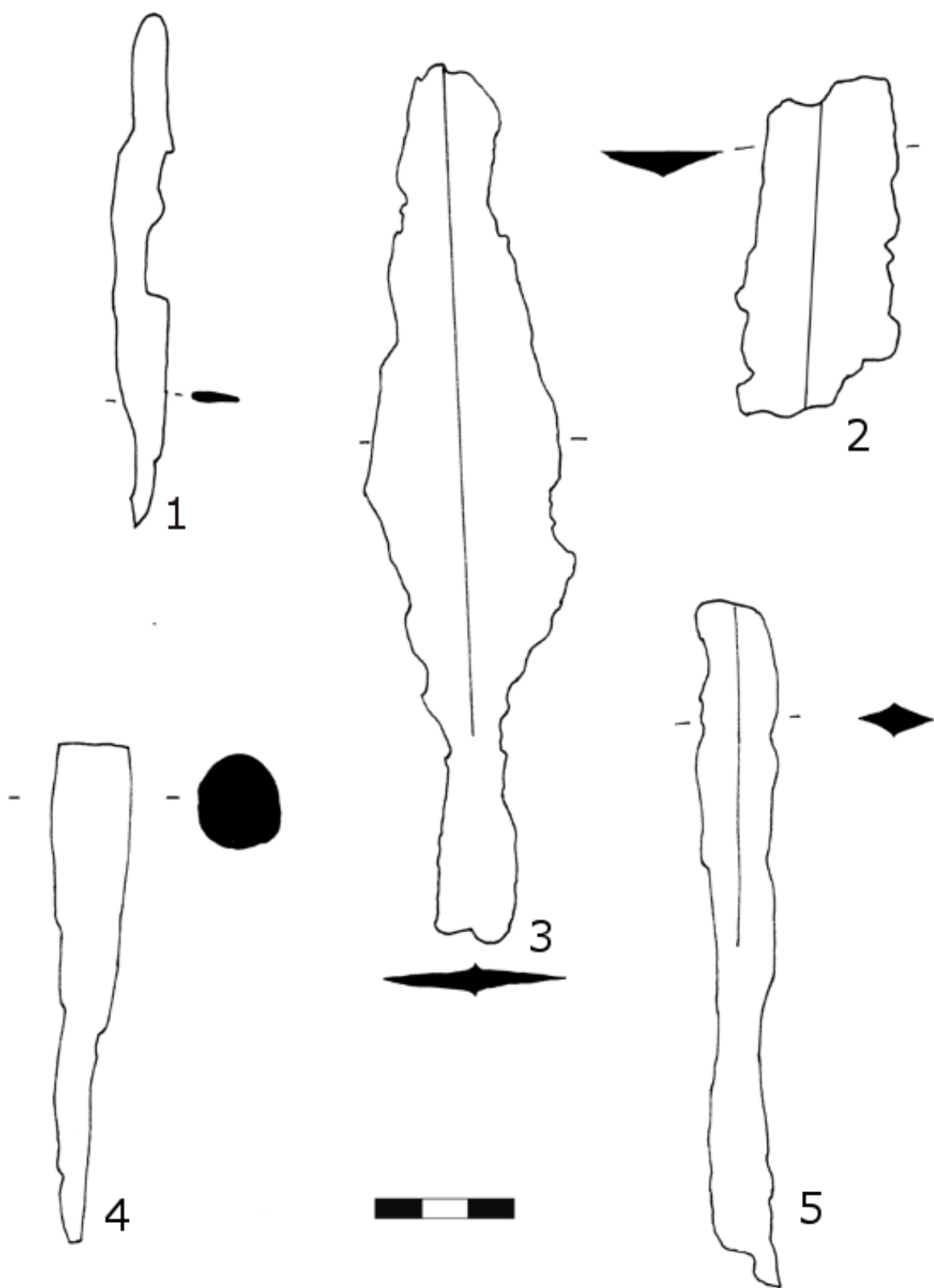
Tab. 13 Nový Bydžov 1, hrob 4: 1 – 5 kování štítu, 6 proužek, 7 – 8 plíšky, 9 kroužek (podle Moucha 1974, tab. I – II, obr. 1).

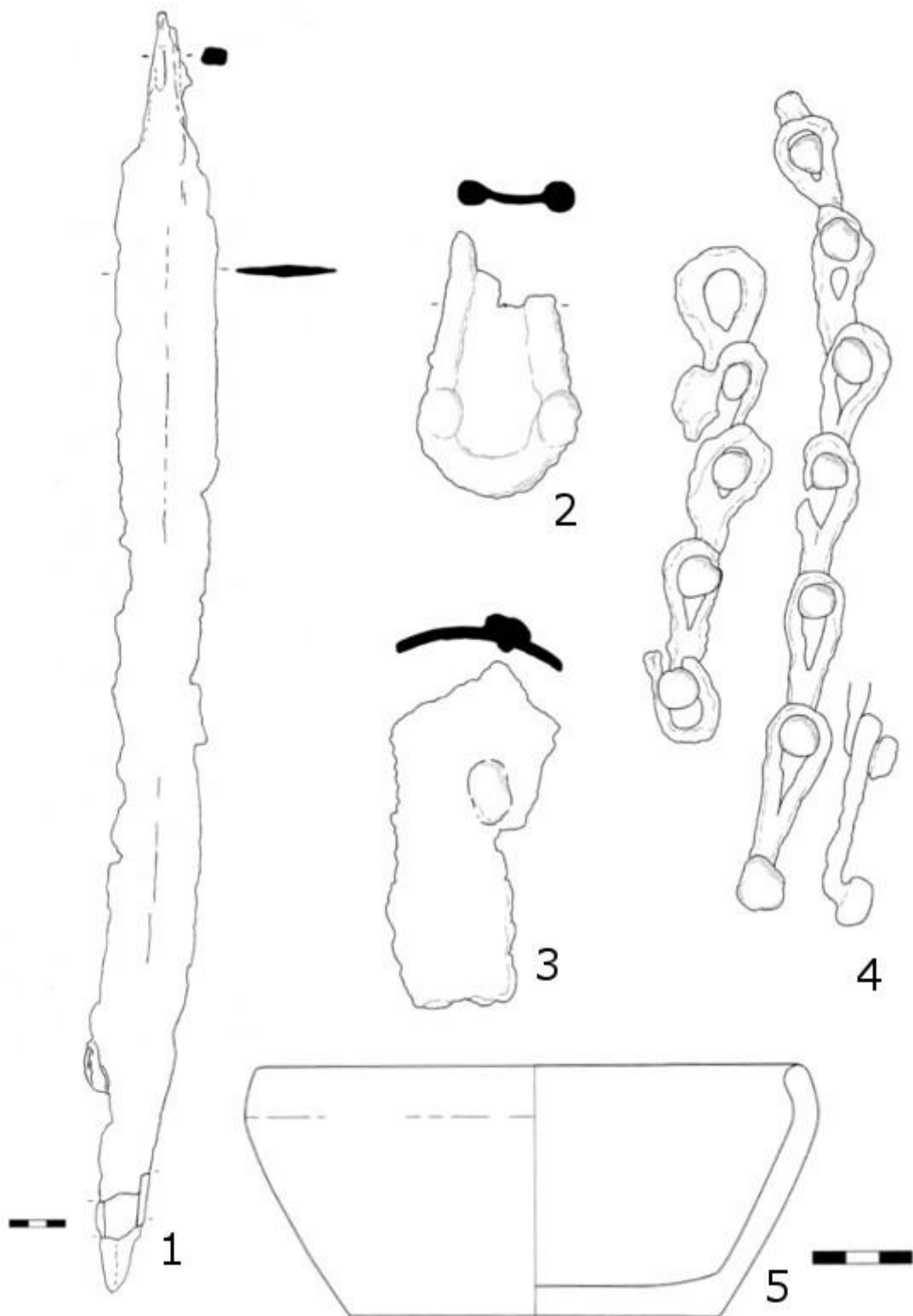
Tab. 14 Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové) hrob 4: rekonstrukce štítu (podle Moucha 1974, obr. 2:1).

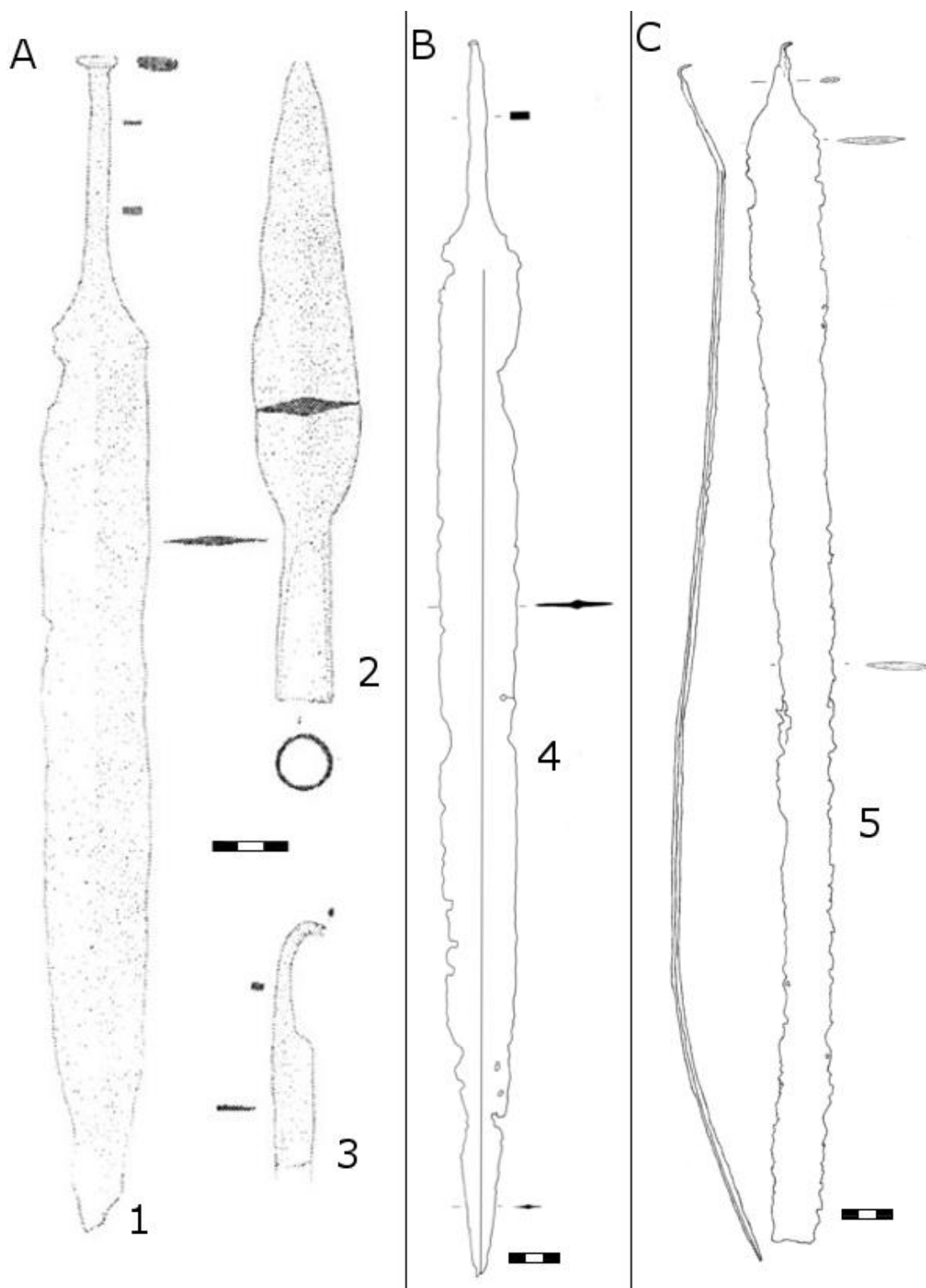
Tab. 15 Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové) nepřřazené nálezy: 1 – 6 meč.

Tab. 16 Nový Bydžov 1 (okr. Hradec Králové) nepřizázené nálezy: 1 – 3, 5 kopí, 4 botka kopí.

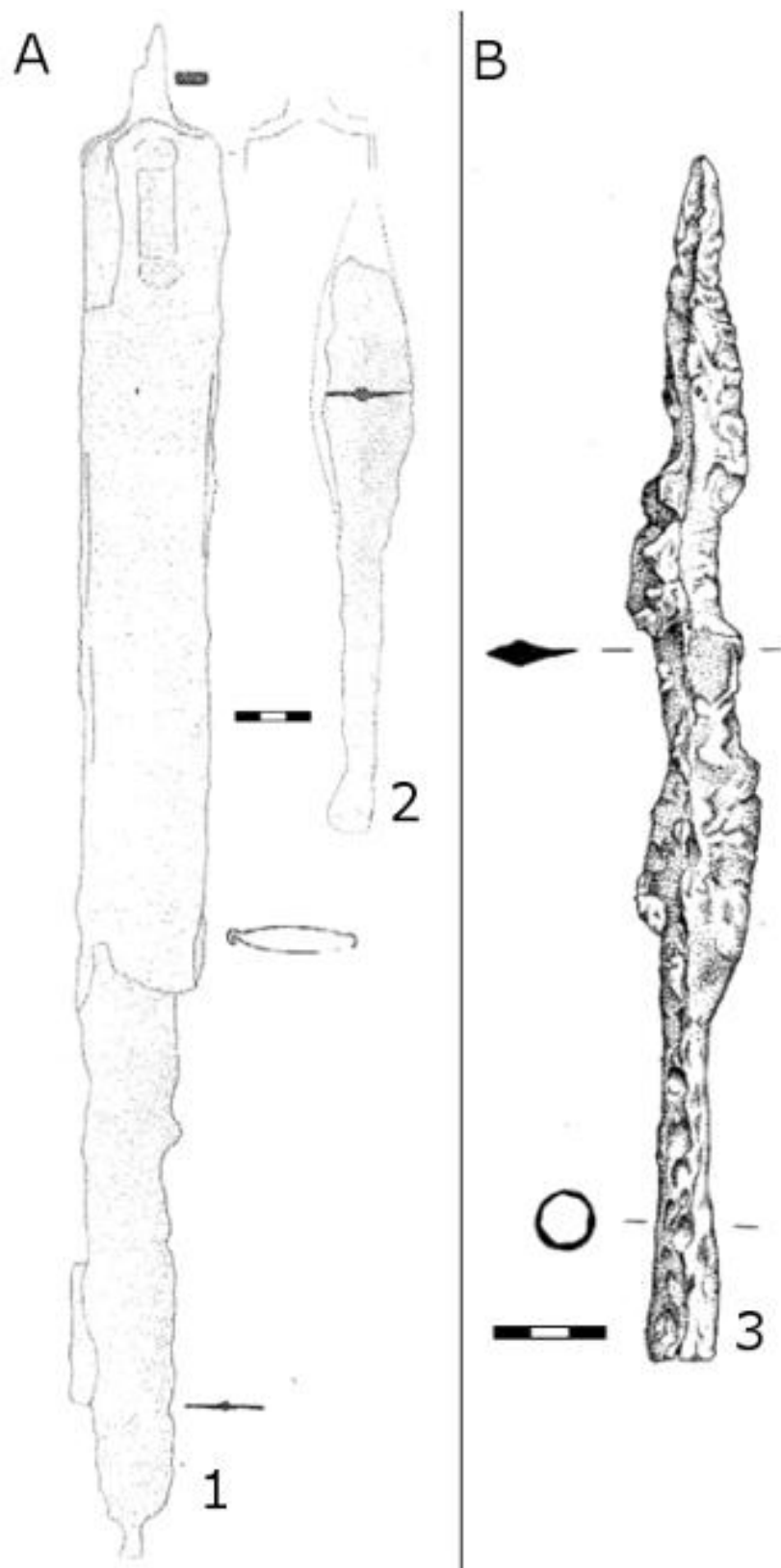

Tab. 17 Předměříce nad Labem 2 (okr. Hradec Králové): 1 meč, 2 nákončí meče, 3 štítová puklice, 4 opasek, 5 miska (2 – 5 podle Mangel 2009, tab. 34:4 – 7; 1 kresba T. Mangel).

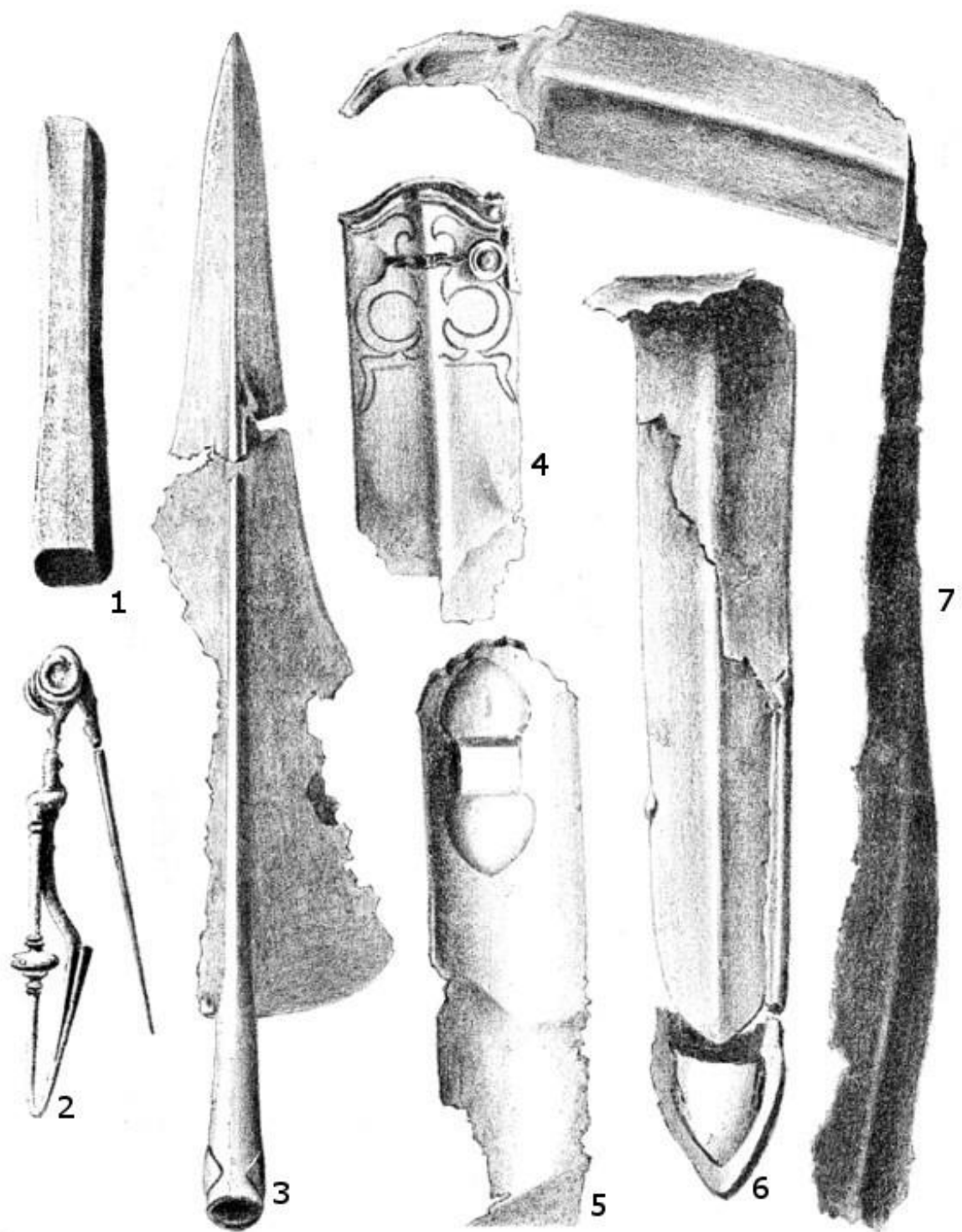

Tab. 18 A – Pševes (okr. Jičín): 1 meč, 2 kopí, 3 nůž; B – Rosice u Chrasti 1 (okr. Chrudim): 4 meč, C – Rosice u Chrasti (okr. Chrudim): 5 meč (1 – 3 podle Waldhauser 1988, obr. 3:2 –4; 5 kresba T. Mangel).

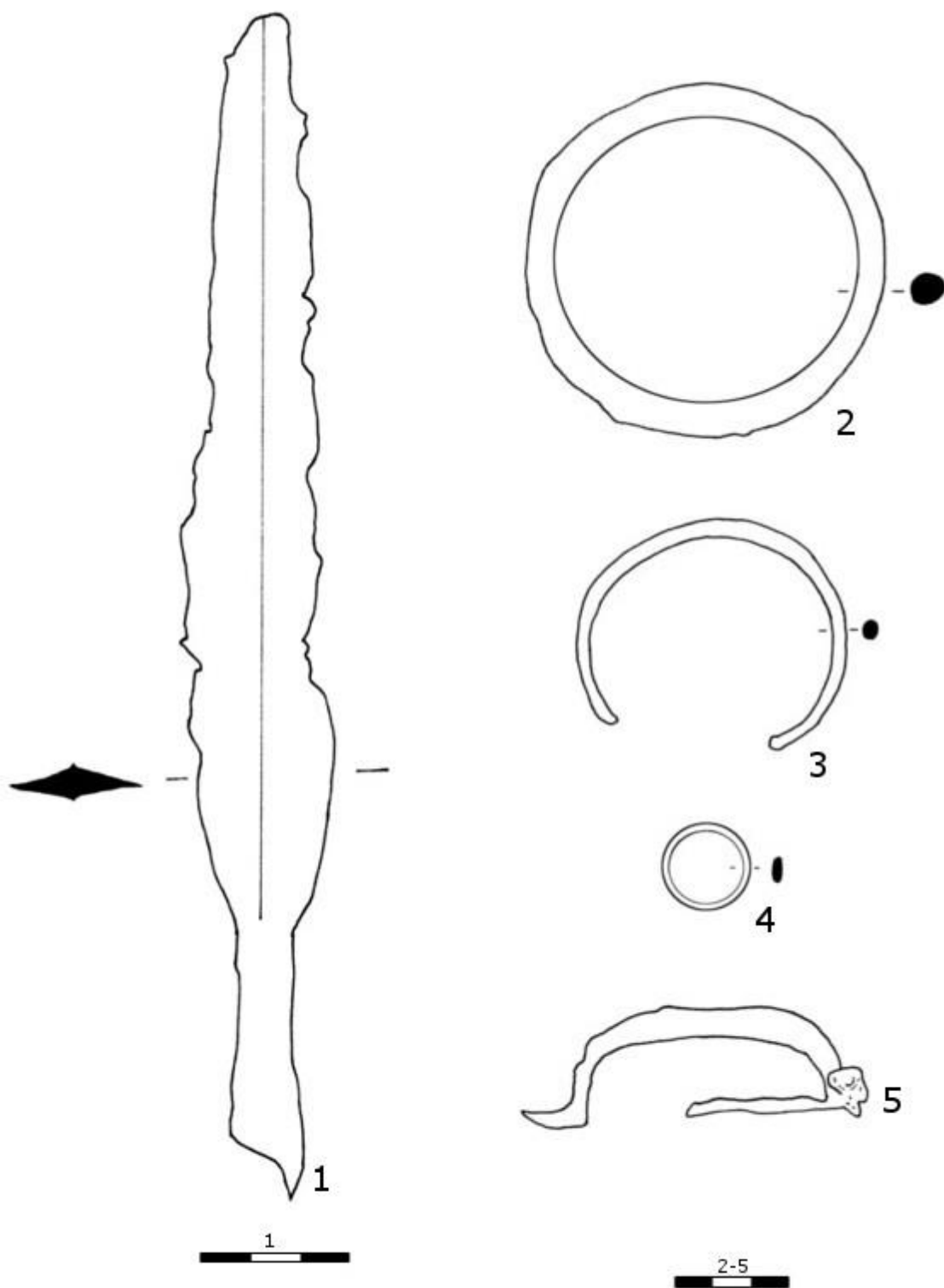

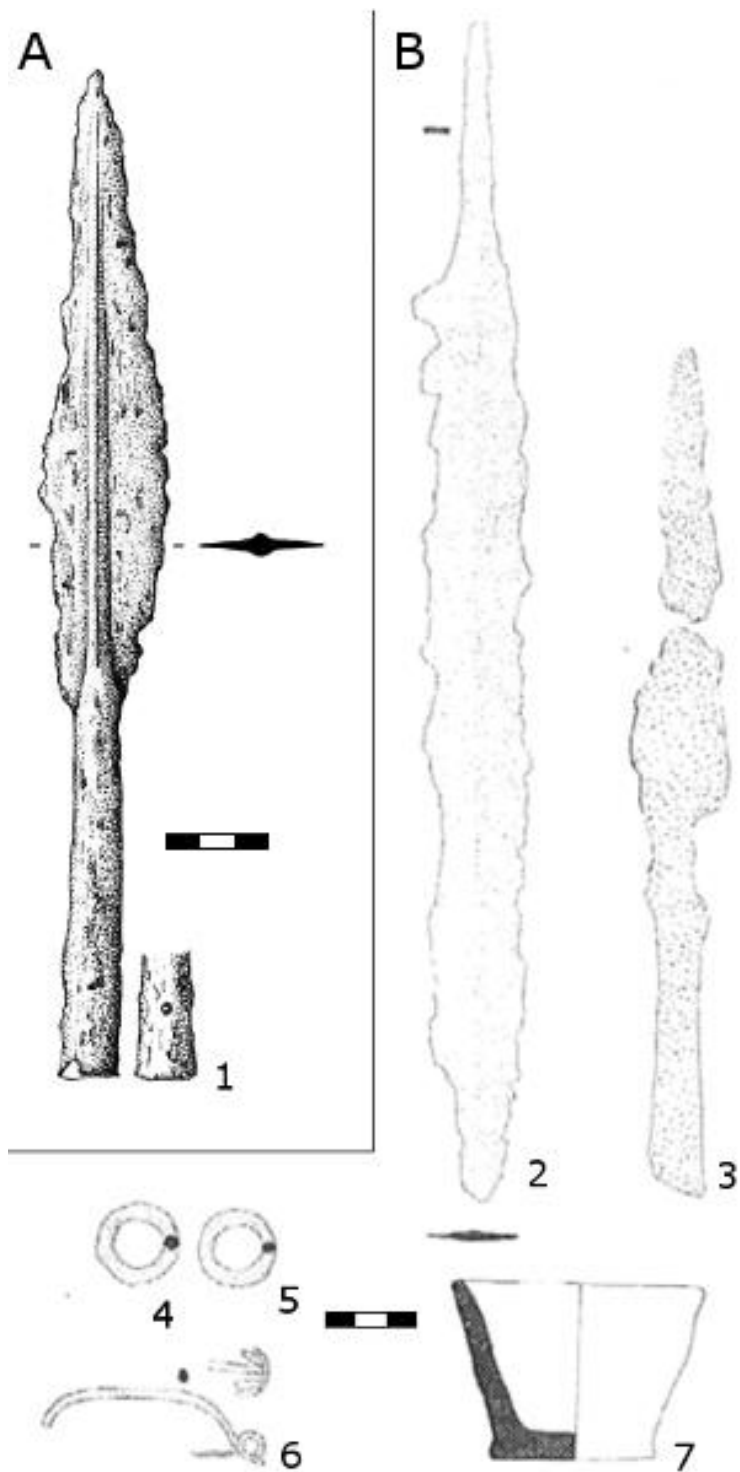
Tab. 19 A – Slavhostice 1 (okr. Jičín): 1 meč, 2 kopí; B – Tuněchody 1 (okr. Chrudim): 3 kopí (podle Waldhauser 1988, obr. 5:1 – 2; Hlava – Vích 2008, obr. 2:3).

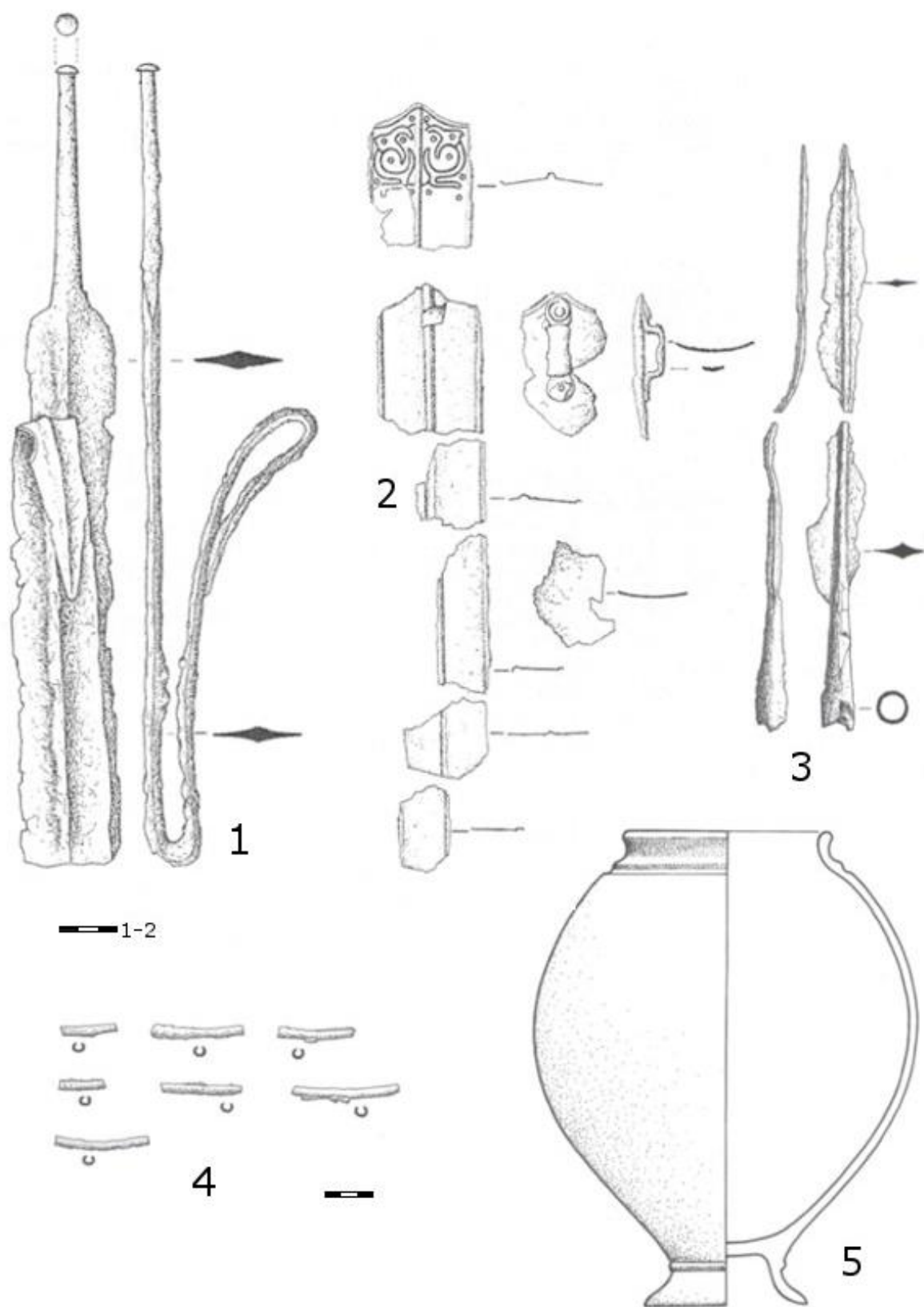
Tab. 20 Sobčice 1 (okr. Jičín): 1 brousek, 2 spona, 3 kopí, 4 část pochvy meče, 5 – 7 části meče s pochvou (podle Píč 1902 obr. 6).

Tab. 21 Starý Bydžov 1 (okr. Hradec Králové): 1 kopí, 2 železný kruh, 3 náramek, 4 prsten, 5 spona (nepublikováno).

Tab. 22 A – Týniště nad Orlicí 1 (okr. Rychnov nad Kněžnou) 1 kopí; Vitiněves 1 (okr. Jičín) 2 meč, 3 kopí, 4 – 5opasek, 6 spona, 7 mísa (podle Waldhauser 1988, obr. 5:3 – 7, 9).

Tab. 23 Úhřetice 1 (okr. Chrudim) 1 meč, 2 pochva meče, 3 kopí, 4 kování štítu, 5 nádoba (podle Sankot 2006, obr. 1 – 2).